

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
YENİ TÜRK EDEBİYATI BİLİM DALI

MİYASE SERTBARUT'UN ESERLERİNDE
ÇOCUK VE GENÇLİK SORUNLARI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN: SEVDA YÜKSEL

İSTANBUL 2014

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
YENİ TÜRK EDEBİYATI BİLİM DALI

MİYASE SERTBARUT'UN ESERLERİNDE
ÇOCUK VE GENÇLİK SORUNLARI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN: SEVDA YÜKSEL

TEZ DANIŞMANI: PROF. DR. MURAT KOÇ

İSTANBUL 2014

MARMARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

Yüksek lisans öğrencisi Sevda YÜKSEL'in "Miyase Sertbarut'un Eserlerinde Çocuk ve Gençlik Sorunları" konulu tez çalışması jürimiz tarafından Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yeni Türk Edebiyatı Bilim Dalı yüksek lisans tezi olarak oy birliği / ~~oy çokluğu~~ ile başarılı bulunmuştur.

İmza

Tez Danışmanı : Prof.Dr. Murat KOÇ
Üniversitesi Marmara Üniversitesi

Üye : Doç.Dr. Muhammet GÜR
Üniversitesi Marmara Üniversitesi

Üye : Doç.Dr. Bülent BAKAR
Üniversitesi Marmara Üniversitesi

.....

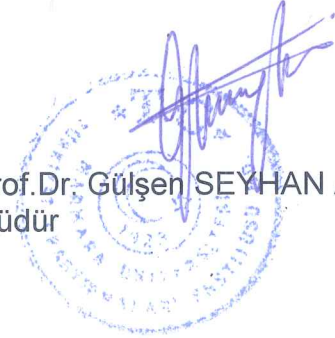
.....

.....

ONAY

Yukarıdaki jüri kararı Enstitü Yönetim Kurulu'nun/06/2014 tarih ve 2014/12-6.....
sayılı kararıyla onaylanmıştır.

Prof.Dr. Gülşen SEYHAN ALIŞIK
Müdür

<u>İÇİNDEKİLER</u>	<u>SAYFA</u>
ÖN SÖZ.....	IV
ÖZET.....	VI
ABSTRACT.....	VII
KISALTMALAR.....	VIII
1. MİYASE SERTBARUT’UN YAŞAMI VE ESERLERİ.....	1
MİYASE SERTBARUT’UN ESERLERİNDE ÇOCUK VE GENÇLİK SORUNLARI.....	6
2. Aile İçi Sorunlar.....	6
2.1.İletişim Sorunları.....	7
2.1.a. Baba ve Çocuklar/Gençler Arasında Yaşanan Çatışmalar.....	7
2.1.b. Anne ve Çocuklar/Gençler Arasında Yaşanan Çatışmalar.....	10
2.1.c. Ebeveynler/Aile Büyükleri Arasında Yaşanan Çatışmalar.....	12
2.1.d. Kardeşler Arasında Yaşanan Çatışmalar.....	15
2.1.e. Ebeveynler ve Çocuklar/Gençler Arasında Kuşak Çatışması.....	17
2.1.f. Meslek Seçimine Yönelik Baskılardan Kaynaklanan Çatışmalar.....	19
2.1.g. Çocuklarının Büyüdüğünü Fark Edemeyen Ebeveynlerin Yarattığı Çatışmalar.....	20
2.1.h. Çocuğun/Gencin Öz Saygısını Zedeleyici Tutumlar İçine Giren Ailelerin Yarattığı Çatışmalar.....	21
2. 2. Aile İçi Sorunların Doğurduğu Olumsuz Sonuçlar.....	22
2.2.a. Evin Terk Edilmesi.....	23
2.2.b. Kendine Zarar Verme İsteği, İntihar.....	24
2.3. Annenin ya da Babanın Yokluğu.....	26
3. Eğitim Öğretim Yaşamında Karşılaşılan Sorunlar.....	31
3.1. Öğretmen - Öğrenci İlişkileri	31
3.2. Öğretmen – Veli İlişkileri	36

3.3. Öğrenci Başarısızlıkları ve Sonuçları	38
3.4. Dershaneler.....	41
3.5. Sınavların Güvenirliği	42
3.6. Eğitim Öğretimin Niteliği	44
3.7. Okulda Şiddet.....	45
4. Yoksulluk.....	47
5. Oyun ve Arkadaşlık	54
6. Teknolojinin Çocuklar/Gençler Üzerindeki Olumsuz Etkileri.....	57
7. Yaşanılan Kentten/Köyden Kaynaklanan Sorunlar.....	60
8. Ergenliğin Getirdiği Sorunlar.....	64
9. Karşı Cinsle Arkadaşlık/Aşk.....	71
9.1. Karşı Cinsle Duygularını Anlatabilmek.....	72
9.2. Cinsellik.....	73
9.3. Karşı Cinsle Arkadaşlığa Olumsuz Yaklaşımlar	74
9.4. Aşkın Gençler Üzerindeki Olumlu Etkileri	76
9.5. Aldatılma, Kıskançlık.....	78
10. Meslek Seçimi.....	80
11. İşsizlik.....	83
12. Miyase Sertbarut'un Eserlerinde Kısaca Değınilen Diğer Sorunlar.....	84
12.1. Çocuklara Verilen Adlar.....	84
12.2. Çocukların/Gençlerin Okuduğı Kitaplar.....	84
12.3. Kız ve Erkek Çocuk Ayrımı.....	86
12.4. Altını İslatma.....	87
12.5. Yalan Söylemek.....	84
12.6. Çocuklara Örnek Olması Gereken Ama Olamayan Yetişkinler.....	89

12. 7. Kendi Düşlerini Çocuklarının Gerçekleştirmesini İsteyen Aileler.....	90
12. 8. Ebeveynlerin İş Streslerini Eve Taşımaları.....	91
12. 9. Ekonomik Özgürlüğe Sahip Olmamak.....	91
12. 10. İş Yaşamında Cinsiyet Ayrımı.....	92
SONUÇ.....	94
BİBLİYOGRAFYA.....	99
ÖZ GEÇMİŞ	97

ÖN SÖZ

Çocuk ve gençlik edebiyatının son yirmi yıldaki önemli adlarından Miyase Sertbarut, uzun yıllar öğretmenlik yapan bir yazar olarak eserlerinde çocuk ve gençlik sorunlarına geniş yer vermiştir. Çocuk ve gençlik sorunları, bilimsel çalışmalara da konu olmuştur. Bilimle yaşamın buluşmasının insanı/dünyayı güzelleştireceği düşüncesinden yola çıkılarak yapılan bu çalışmada, bütün değerlendirmeler ve belirlemeler bu çerçevede gerçekleştirilerek bir sonuca ulaşılmaya çalışılmıştır.

Miyase Sertbarut'u çocuk ve gençlik sorunlarını işleyen diğer yazarlardan farklı kılan yönü, sorunları ele alışındaki tavrıdır. Önceliği her zaman çocuklara ve gençlere veren yazar, onların yanında olduğunu hep hissettirir. Ahkâm kesmez, öğüt vermez. Çocuk ve genç yelpazesi geniştir. Köylerde, kasabalarda, kentlerde, bütün yerleşim birimlerinde yaşayan çocuklar ve gençler onun kahramanları arasında yer alır. Bu nedenle okurları onun sayfaları arasında kendilerini bulmakta zorlanmaz. Yazar, gerçeklerden uzaklaşmaz, onlara kucak açar. Özellikle çocukları yaşamın sert gerçeklerinden koruma kaygısıyla pembe gözlükler takmaz, orta yolu yakalamayı başarır.

Çalışmanın ilk bölümünde Miyase Sertbarut'un yaşamına, eserlerine ve aldığı ödüllere yer verilmiştir. Arkasından tezin asıl konusuna geçilerek Sertbarut'un eserlerinde çocuk ve gençlik sorunları on iki bölümde ele alınmıştır. Bölümler oluşturulurken yazarın eserlerinde söz konusu soruna ilişkin bölümler alıntılanarak değerlendirmelerde bulunulmuştur. Değerlendirmelerde çocuklar ve gençler üzerine yapılmış bilimsel çalışmalardan da yararlanılmış, bütün alıntıların kaynakları dipnotlarla gösterilmiştir. Metinlerdeki doğrudan alıntıların yazım ve noktalmasına sadık kalınarak herhangi bir müdahalede bulunulmamıştır.

Çocuk ve gençlik sorunları, on bir ana başlıkta toplanmıştır: Aile İçi Sorunlar, Eğitim Öğretim Yaşamında Karşılaşılan Sorunlar, Yoksulluk, Oyun ve Arkadaşlık, Teknolojinin Çocuklar/Gençler Üzerindeki Olumsuz Etkileri, Yaşanılan Köyden/Kentten Kaynaklanan Sorunlar, Ergenliğin Getirdiği Sorunlar, Karşı Cinsle Arkadaşlık/Aşk, Meslek Seçimi, İşsizlik ve Miyase Sertbarut'un Eserlerinde Kısaca Değinilen Diğer Sorunlar.

Tez "Sonuç", "Bibliyografya" ve "Öz Geçmiş" bölümüyle sona ermiştir.

Miyase Sertbarut, günümüz yazarlarından olduğu için kitaplarına ulaşmak zor olmamıştır. Bu konuda yazardan da destek alınmıştır. Bilimsel kaynaklar için Etiler Bahçeşehir Koleji Kütüphanesi'nden ve Atatürk Kitaplığı'ndan yararlanılmıştır.

Tezimi hazırlarken bana titizlikle ve sabırla yol gösteren, desteklerini esirgemeyen tez danışmanım Prof. Dr. Murat Koç'a ve Yazar Miyase Sertbarut'a teşekkür etmeyi borç bilirim.

ÖZET

İletişim sorunlarının yaşanmadığı sağlıklı bir ailede yetişen, demokratik bir okul ortamında geleceğe hazırlanan, çocukluklarını doya doya yaşayabilecekleri koşullarda büyüyen, gereksinimlerinin en iyi biçimde karşılanabildiği çocuklar ve gençler, mutlu ve başarılı olmaya adaydır ve geleceğin güvencesidir. Oysa çocukların ve gençlerin karşılaşacakları sorunlar, başarı ve mutluluklarının önüne kaçınılmaz olarak duvarlar örecektir. Hızla değişen yaşam koşulları beraberinde pek çok sorunu getirecektir. Televizyon ve bilgisayar bağımlılığı onları yalnızlaştıracak, davranış bozukluklarına yol açacaktır. Özellikle ergenlik dönemlerinde kendileriyle olduğu kadar çevresindeki insanlarla da önemli çatışmalar yaşayacaklardır. Sevmek/sevilmek, beğenmek/beğenilmek gereksinimi onları karşı cinse yöneltirken beraberinde düş kırıklıklarını da getirecektir. Gelecek kaygısı yüreklerine düştüğünde ise iyice bunalacaklardır.

Çocukların ve gençlerin bu sorunların çözümü konusunda çoğu zaman yetişkinlerin desteğine ve yol göstericiliğine gereksinimleri vardır. Bu durumda öncelikli olarak bu sorunların farkında olmak gereklidir. Edebiyat eserleri, bu farkındalığı yaratmanın, insanı insana anlatmanın en iyi yollarından biridir.

Bu tezde Miyase Sertbarut'un çocuk ve gençlik sorunlarına değindiği yirmi bir kitabı incelenerek, karşılaşılan yirmi sorun metne dayalı inceleme yöntemiyle ele alınacaktır. Yazarın bu sorunlara ayırdığı geniş yer, sorunların ciddiyetine ve önceliğine verdiği önemi ortaya koymaktadır. Sertbarut'un, çocukların ve gençlerin yanında yer alarak onlar adına söz söylemeyi sorumluluğu kabul etmiş bir yazar olduğu görülecektir.

ABSTRACT

Children and young adults who have been raised in a healthy family, prepared to the future in a school with democratic atmosphere and who could enjoy their childhoods, are candidates for a happy and successful life and they are the guarantee of quality future. Whereas the problems that children have are going to work against their success and happiness inevitably. Constantly and rapidly changing life conditions bring a lot of problems. Addictions like television and computer are going to make them lonely and might cause behaviour disorders. Especially during their adolescence period they have conflicts with the people around them as much as they have conflicts with themselves. Loving and being loved, liking and being liked necessities direct their attention to opposite sex and also bring disappointments. When they start concerning about future, they feel more depressed.

Children and youths mostly need adult's help and guide for solving these problems. Under these circumstances, first thing that is important is being aware of these problems. Literature is one of the best way to make people aware of these problems and one of the best way to explain people to people.

In this thesis, 21 books of Miyase Sertbarut are studied. 20 problems are found and analysed by text-based method. The author makes lots of point on these problems and it shows that the author gives a great emphasis on the issues which children have. It can be seen that Sertbarut stands by children and youths while they are having problems, supports them and accepts the responsibility to speak for them.

KISALTMALAR

C.: Cilt

hzl.: Hazırlayan(lar)

çev.: Çeviren

s.: Sayfa

1. MİYASE SERTBARUT'UN YAŞAMI ve ESERLERİ

Miyase Sertbarut, Türk edebiyatında çocuk ve gençlik edebiyatı alanında yazdığı eserleriyle adını duyuran yazarlarımızdan biridir. İlk kitabının yayımlanmasından (1996) bu yana geçen 18 yılda okura ulaşan 25 kitabının yalnızca ikisi yetişkinlere yöneliktir. Emekli oluncaya kadar öğretmenlik mesleğini ve yazarlığı bir arada yürüten yazar, emekli olduktan sonra Eskişehir'de yalnızca yazarak yaşamını sürdürmektedir. Bu bölümde Miyase Sertbarut hakkında bazı bilgiler verilecektir. Sırasıyla yazarın yaşamı, eserleri ve aldığı ödüller üzerinde durulacaktır.

Miyase Sertbarut, ailesinin iki ölü, beş sağ çocuktan sonra sekizinci çocuğu olarak Adana'nın Ceyhan ilçesinin Körseli Köyü'nde dünyaya gelir.¹ Annesi, kızını 1963 yılında dünyaya getirdiğini söylese de bu önemsenmez. Doğum tarihi, resmi kayıtlara 01. 01. 1962 olarak geçer.

Körseli Köyü'nden uzakta, hazine arazisinde derme çatma bir evde arkadaşsız büyür. Sessiz ve içine kapanık bir çocuktur. Bol bol hayal kurar, cansız varlıklara can verir, bir köpekle dertleşir, bir ceviz ağacıyla göz göze gelir. Radyodan gelen seslerle arkadaş olur. Okula başlayınca kitapların da insanlara arkadaşlık ettiğini keşfeder.

Ortaokuldan sonra parasız yatılı okul sınavlarına girer. İçinde herhangi bir mesleğe karşı ilgi yoktur. Ailesi hemşire olmasını, kısa yoldan hayata atılmasını ister. Kayseri Sağlık Koleji'ni kazanır. Bu, yatılı bir okuldur ve Miyase Sertbarut, erken yaşta evden ayrılmanın hüznünü yaşar.

İlkokul ve ortaokuldayken Türkçe dersleri iyidir. Ama hiçbir öğretmeni ona iyi yazıyorsun demez. Belki de yazamaz. Kaleminin güçlendiğini Sağlık Koleji yıllarında hisseder. Yine herhangi bir öğretmeninden kompozisyon övgüsü almaz.

Son sınıfa geldiğinde herkes gibi o da üniversite sınavına başvurur. Herkes gibi hedefini yüksek tutar, tıp fakültelerini seçer. Ancak başarılı olamaz. Sağlık Koleji'nden 1980'de mezun olur ve Ankara'ya hemşire olarak atanır. Hemşireliğin kendisine göre olmadığını hastane ortamında anlar. Üniversite sınavına yeniden girer. Bu kez daha akıllı başında bir kararla Türk Dili ve Edebiyatı'nı seçer. Bunun, kitapların dünyasını ve arkadaşlığını seven biri için doğru bir seçim olduğunu düşünür.

¹ Yazarın yaşam öyküsü için kendisiyle görüşülmüştür.

Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümüne girmeye hak kazanır.

İlk kompozisyon övgüsünü üniversite son sınıfta alır. Konu önceden verilmiştir: “Evlilik”. O sıralar Wilhelm Reich’in *Dinle Küçük Adam* adlı kitabını okumaktadır ve onun, evlilik hakkındaki düşüncelerinden esinlenerek bu konuda olumsuzluklarla dolu bir yazı yazmıştır. Öğretmeni yazısını över, kâğıdını bütün sınıfa okumasını ister.

Üniversite yılları, ondaki edebiyat sevgisine katkıda bulunmasa da teknik olarak ona çok şey kazandırır.

Fakülteden 1985 yılında mezun olur. Sivas’ın Kangal ilçesinin Havuz Köyü’ne atanır. Burada altı ay kalıp eş durumundan yeniden Ankara’ya döner.

Göreve başladıktan sonra öğretmenliğin de ona göre olmadığını anlar ama artık dönüş yoktur. Çalışmak ve hayatını kazanmak zorundadır. Kendisi için neyin doğru meslek olduğunu hiç anlayamaz. Her zaman tek isteği, rahat bırakılmak ve köşesinde hayaller kurmak olur.

TRT’nin radyo oyunu yarışması açtığını duyduğunda yarışmaya katılmak ister. Ancak çocukluğunda onu besleyen bu oyunların teknik olarak nasıl yazıldığını bilmez. Kaynak bulması gerekmektedir. Ankara Radyo Evi’ne gider. “Yarışmaya katılacağım, ama nasıl yazacağımı bilmiyorum.” der. Ona içerisinde örnek oyunlar bulunan bir kitapçık verilir. Bütün tekniği oradan öğrenir. “Oyunculuk Tutkusu” adında bir oyun yazar ve yarışmaya katılır. 1990 yılıdır. Bu ilk oyun herhangi bir derece almaz ama yayımlanmaya değer bulunur.

Miyase Sertbarut, disiplinli olarak yazmaya radyo oyunları ile başlar. Bu oyunların kimi çocuklara kimi yetişkinlere yöneliktir. Çocuk alanını ayrı bir yol olarak görmez. Yazmayı sever, herkes için yazabileceğini düşünür. Öyküleri, denemeleri ve hatta birkaç şiiri de değişik edebiyat dergilerinde yayımlanır. Hiçbiri çocuklar için değildir.

Ankara’dan Antalya’ya atanır.

Ankara’da Çankaya Belediyesi ve yazılarını yolladığı *Damar* edebiyat dergisinin ortaklaşa bir yarışma açtığını öğrenince yarışmanın koşullarına ve son katılım tarihine göz atar. Başvuru için yalnızca bir ayı kalmıştır. Oysa elinde dosya bütünlüğü taşıyan herhangi bir çalışması yoktur. Duyurunun en altlarında kalan çocuk öyküleri

kategorisini görünce bir daha düşünür. Hiç el atmadığı çocukluğu vardır, köpekleri, kedileri, kurbağalar, dedesi, masal anlatan ninesi... Oturup yazmaya başlar. Henüz bilgisayar olmadığı için daktiloyla yazmaktadır. Dosyasını zamanında yetiştirebilmek için gece bile yazması gerekmektedir. Oysa daktilo oldukça gürültülüdür. Evin alt katına ve içine, fazla gürültü gitmesin diye masaya bir battaniye yayar. Dosyasını böylece tamamlar ve Ankara'ya yollar. Dereceye girmeyi umar çünkü çocukluğu nadasa bırakılmış toprak gibi verimlidir. O yarışmadan birincilik alır. Böylece ilk kitabı 1996 yılında *Fasulyem Bulutlara Çıkamaz* adıyla, belediyenin ucuza mal etmek için uygun gördüğü kötü bir kâğıda basılarak ortaya çıkar.

Bu ödülün ardından çocuk edebiyatına yönelen yazar, ağırlıklı olarak çocuklara ve ilk gençlik çağına seslenen çalışmalarını sürdürür.

“Çocukluğumu ömrümün sonuna dek canlı tutabilmemin tek yolu çocuklar için yazmak sanırım. Kitaplarımda anlattığım her çocuğu yaşıyorum. Mutlu çocuk, mutsuz çocuk, seven çocuk, nefret eden çocuk, yaramaz çocuk, uslu çocuk, korkak çocuk, kahraman çocuk... Hepsi içimde ve hepsi yazdıklarımda.”²

Yazmak hakkındaki düşüncelerini bu biçimde dile getiren yazar, yazdıklarıyla dünyanın daha iyi bir gezegen olmasının ardına düşer. Bu, yaşayanların iyi olmasıyla mümkündür. İyi olmanın yolu, başkalarını tanımak ve anlamaktan geçmektedir. Bunun için de en iyi yolun “okumak” olduğuna, insanın doğuştan gelen bencilliğinin kitaplarla azalacağına inanır.

Miyase Sertbarut'un eserleri ve aldığı ödüller sırasıyla şöyledir:

Fasulyem Bulutlara Çıkamaz, Çankaya Belediyesi Yayınları, Ankara, 1996. Çankaya Belediyesi ve Damar Edebiyat Dergisi Çocuk Öykü Yarışması'nda birincilik ödülü almaya hak kazanan bu eser daha sonra *Saat Canavarı* (Paydos Yayıncılık, Ankara, 2006) adıyla yeniden yayımlanmıştır.

Ayakkabı Götüren Köpek, Özgür Eğitim Yayınları, İzmir, 1996. Yazar, bu eseriyle Özgür Eğitim Yayınları Öykü Yarışması'nda Mansiyon Ödülü (1996) almıştır.

Hayalet Geminin Seyir Defteri, Akdeniz Yayıncılık, Antalya, 1996.

² www.miyasesertbarut.com/anasayfa

Salih Dede'nin Sihirli Piposu, Bu Yayınevi, İstanbul, 1997. Bu Yayınevi Çocuk Öykü Yarışması Mansiyon Ödülü'nü (1997) alan bu kitap daha sonra *Dedemin Sihirli Dükkânı* (Cumhuriyet Kitapları, İstanbul, 2011) adıyla yeniden yayımlanmıştır.

Annemin Kokusu, Halkevleri Yayınları, 1998. Bu kitap daha sonra *Büyümenin Zamanı Geldi* (Paydos Yayıncılık, Ankara, 2006) adıyla yeniden yayımlanmıştır.

Çiğdem Der ki... Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 1998. Bu kitap daha sonra *İkizler İz Peşinde* (Tudem Yayınları, İzmir, 2013) adıyla yeniden yayımlanmıştır.

Çınar Ağacındaki Gizli Geçit, Bu Yayınevi, İstanbul, 1998. Yazar, bu kitabıyla Bu Yayınevi Masal Yarışması Mansiyon Ödülü'nü (1998) kazanmıştır.

Sınıfta Kalanlar Okul Açtılar, Eğitim Sen Yayınları, 1999. Kitap, Eğitim-Sen Çocuk Romanı Yarışması İkincilik Ödülü'ne (1998) değer görülmüştür.

Annemin Kokusu, Halkevleri Çocuk Romanı Yarışması Birincilik Ödülü, 1999. Bu kitap daha sonra *Büyümenin Zamanı Geldi* adıyla yayımlanmıştır.

Gerçekle Büyümek Düşlerle Yürümek, Bu Yayınevi, İstanbul, 2000. Bu Yayınevi Gençlik Romanı Yarışması İkincilik Ödülü'nü (1999) almaya hak kazanan bu kitap daha sonra *Sil Baştan Aşk* (Tudem Yayınları, İzmir, 2012) adıyla yayımlanmıştır.

Tuna'nın Büyülü Gemisi, Tudem Kültür Yayınları, İzmir, 2003. Eser, Tudem Yayınları Çocuk Öyküsü Yarışması Birincilik Ödülü'ne (2003) değer görülmüştür.

Kırmızı Kartal, Tudem Kültür Yayınları, İzmir, 2004. Kitap, Tudem Yayınları Çocuk Öyküsü Yarışması Birincilik Ödülü'nü (2003) almaya hak kazanmıştır.

Sisin Sakladıkları, Tudem Kültür Yayınları, İzmir, 2005. Kitap, Tudem Yayınları Roman Yarışması İkincilik Ödülü'ne (2004) değer görülmüştür.

Bir Dilek Tut, Tudem Kültür Yayınları, İzmir, 2005.

Piper Pa-25, Can Yayınları, İstanbul, 2006.

Kapiland'ın Kobayları, Tudem Yayınevi, İzmir 2007. Tudem Yayınları Roman Yarışması Birincilik Ödülü'nü (2006) almaya hak kazanmıştır

Altın Avcıları Plajda, Tudem Yayınevi, İzmir 2007.

Akvaryumdaki Denizkızı, Tudem Yayınevi, İzmir, 2009.

Kırmızı Başlıklı Ispanak, Çizmeli Kedi Yayınevi, İstanbul, 2009.

Yıllankale, Tudem Yayınları, İzmir, 2010.

Gözlüklü Ayçiçeği, Çizmeli Kedi Yayınevi, İstanbul, 2010.

Kimsin Sen? Tudem Yayınları, İzmir, 2011.

Çöp Plaza, Tudem Yayınları, İzmir, 2012.

Kapiland'ın Karanlık Yüzü, Tudem Yayınevi, İzmir, 2013.

Kaçak Köpek Biber, Tudem Yayınları, İzmir 2013.

Yangın Tüpüyle Uçan Çocuk, Tudem Yayınları, İzmir, 2014.

Yazarın aldığı diğer ödüller şöyledir:

Cam Aşkı, Kültür Bakanlığı “23 Nisan ve Çocuk” konulu Senaryo Yarışması Mansiyon Ödülü, 1998.

Anadolu Ateşi, TRT Radyo Tiyatrosu Yarışması Birincilik Ödülü, 1999.

Bay Yalnız ve Bayan Sütlaç, TRT Radyo Tiyatrosu Yarışması İkincilik Ödülü, 1999.

Uzun Dalga 171 KHZ, TRT Radyo Oyunu Yarışması Mansiyon Ödülü, 2005.

Şenko'nun Kanatları, TRT Radyo Tiyatrosu Yarışması Mansiyon Ödülü, 2007.

Sınavsız Hava Sahası, İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Ajansı Tiyatro Oyunu Yarışması Mansiyon Ödülü, 2010.

Mezarlıktaki Gölge, Gülten Dayıoğlu Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Vakfı 2013 Çocuk Romanı Ödülü.

MİYASE SERTBARUT’UN ESERLERİNDE ÇOCUK VE GENÇLİK SORUNLARI

Bu bölümde Miyase Sertbarut’un yayımlanan 25 kitabından, çocuk ve gençlik sorunlarına değindiği 21 kitabı incelenerek karşılaşılan 20 sorun, çocuğun/gencin yaşamında tuttuğu yer ve onları etkileme düzeyleri göz önüne alınarak değerlendirilecektir.

2. AİLE İÇİ SORUNLAR

“Her çocuk, içinde bulunduğu ortamdan aldığı bütün uyarıları kendi genetik yapısı içinde yorumlayarak yaşama katan bir yanittir.”³ Bu durumda çocuklardan ve gençlerden yakınmadan önce onların içinde buldukları ortama bir göz atmak gerekir. Göz atılan bu ortamlarda nelerle karşılaşılacağı, bunların çocuk ve genç üzerinde nasıl etkiler yaratabileceği düşünülmesi gereken sorulardır.

“Çocuğun içinde bulunduğu ortam” denildiğinde akla ilk gelen aile ortamıdır. Çocuk bir aile ortamı içinde gözlerini dünyaya açar. Bu ortamda karşısına çıkan ilk kişiler anne ve babasıdır. Çocuk dünyaya geldiğinde kendisinden büyük kardeşleri olabileceği gibi sonrasında aileye katılacak küçük kardeşler de bulunabilir. Anne - baba ve çocuklardan oluşan “çekirdek aile” yerine, çocuğun içinde bulunduğu ortam, büyük anne ve babaları, uzak yakın akrabaları da kapsayacak biçimde de genişleyebilir.

Aile, çocuğun beslenme, bakılma, sevilme ve eğitime gibi temel gereksinimlerini karşılayan bir kurumdur. Anne ve baba, sevgisiyle, özeniyle, ilgisiyle çocuk için bir güven ortamı yaratır. Çocuk bu ortamda sağlıklı bir biçimde büyür, yeteneklerini geliştirir. Çocuğun davranışlarına yön veren anne ve babası, güç durumlarda da onun yanında olur, onu destekler. Çocuk, bu ortamda doğruyla yanlış ayırt etmeyi öğrenir. Bu durumda aile yapısının ve koşullarının çocuğu biçimlendiren en önemli unsurları içinde barındırdığı rahatlıkla söylenebilir.

Miyase Sertbarut’un eserlerinde çocuğun aile içinde karşılaştığı sorunlar üç ana başlık altında şöyle sıralanabilir:

³ Dr. Erdal Atabek, *Erken Büyüyen Çocuklar*, Altın Kitaplar Yayınevi, 2. Baskı, İstanbul 2002, s.171.

2.1. İletişim Sorunları

İletişim, Türkçe Sözlük'te "duygu, düşünce veya bilgilerin akla gelebilecek her türlü yolla başkalarına aktarılması"⁴ biçiminde tanımlanır. Bu durumda iletişim sorunları yaşayan insanlar arasında sağlıklı bir duygu, düşünce ya da bilgi alışverişi olamayacağı için ilişkilerde aksaklıkların ortaya çıkması; sorunların, iletişim kopukluğuna paralel olarak büyümesi kaçınılmazdır.

Aile üyeleri söz konusu olduğunda ise bu durum çocuklar/gençler üzerinde daha da olumsuz etkiler yaratır. Zira çocuk/genç için ailesi "güvence"dir. Ailesiyle yaşadığı iletişim sorunları, bu güveni kolaylıkla sarsabileceği için çocuklar/gençler farklı arayışlar içinde yanlılara düşebilmekte, mutsuz ve başarısız olabilmektedir. Anne-baba ve çocuk arasında sağlıklı bir iletişimin kurulması, ruh sağlığı yerinde, olumlu davranışlar sergileyen bireyler yetiştirmenin olmazsa olmaz koşuludur. Öyleyse ebeveynler ve çocuklar arasında iletişim eksikliğinden kaynaklanan çatışmaları yaratan durumların bilinmesi, gerekli önlemlerin zamanında alınabilmesi açısından son derece önemlidir. Bu çatışmaların yelpazesi geniştir. Bölgeden bölgeye, kentten köye, zenginden yoksula, eğitimliden cahile... pek çok etkenle farklılaşabilmektedir.

Aile içinde yaşanan iletişim sorunları ve doğurduğu sonuçlar, Miyase Sertbarut'un eserlerinde yer aldığı biçimiyle şöyle sıralanabilir:

2.1.a. *Baba ve Çocuklar/Gençler Arasında Yaşanan Çatışmalar*

Gençlerin karşılarında emreden, gözdağı veren, nutuk çeken, yargılayan, sorgulayan, suçlayan, küçümseyen, hatta alay eden ebeveynler varsa onlarla sağlıklı bir iletişim kurmaları söz konusu olamayacaktır.

Geleneksel aile yapımızda babaların özellikle oğullarından beklentileri oldukça yüksektir. Oğul, babanın kendi gençliğidir; onun düşlerini gerçek kılacak kişidir. Kuşkusuz hiçbir baba oğlunun kötülüğünü istememektedir; ancak bu, duygusal yaklaşımlarıyla onların üzerinde çoğu zaman farkına bile varamadıkları büyük bir baskı yaratmaktadırlar. Gençler, bu beklentilerin omuzlarına yükledikleri sorumlulukların altında çoğu zaman ezilmektedir.

⁴ Haz. Parlatur, İsmail, Gözaydın, Nevzat, Zülfikâr, Hamza, Aksu, Belgin Tezcan, Türkmen, Seyfullah, Yılmaz, Yaşar, *Türkçe Sözlük*, Türk Dil Kurumu Yayınları, 8. Baskı, İstanbul 1988, s. 1067.

Sil Baştan Aşk, aynı yaşlarda iki gencin (Özlem ve Taylan) aileleriyle yaşadıkları iletişim sorunlarını örneklemesi bakımından ele alınacak ilk roman olacaktır. Taylan, lise son sınıf öğrencisidir. Bir yandan liseye devam eder. Mezun olması gereken bir okulu vardır. Bir yandan da dershaneye gider, üniversite sınavına hazırlanmak, hatta sınavı kazanmak zorundadır. Taylan çatışmaların en büyüğünü babasıyla yaşar. Üstelik bu baba, oğlunun iyi ve saygın bir gelecek kurmasını istemeyi en doğal hakkı kabul ettiği için yarattığı çatışmanın farkında bile değildir. Baskıcıdır. Oğluna ne yapması gerektiğini söyler, oğlundan söyleneni tartışmasız kabul etmesini, kendisine boyun eğmesini ister. Gençlerin disipline gereksinimleri olduğu doğrudur. Ama aynı zamanda kendine güvenmeye, bağımsızlığa, yaratıcılığa da gereksinimleri vardır. Taylan'ın babası, oğluna bu olanağı tanımaz.

Oğlunu denetleyebilmek için onu, oda kapısının anahtar deliğinden gözetler, üniversite sınavı yaklaştıkça, çalışma temposu sıkılaştıkça oğlu üzerindeki baskısı artar. Oğlu, sınava girmeyecek olsa henüz kahve yaşının gelmediğini söyleyerek onun kahve içmesini engellemeye çalışması olasıdır. Oysa onu uyanık tutacağı, böylece sınavlara hazırlamak için daha çok zamanı olacağı düşüncesiyle ondan sürekli kahve içmesini ister. Bu çelişki, Taylan'ın gözünden kaçmaz:

“Babam durmadan kahve içmemi öneriyor, önermekten öte zorluyor. Hem de bol şekerli. Şekerini bile o ayarlıyor. Eğer sınava girmeyecek olsam daha kahve yaşımın gelmediğini söylerdi sanırım.”⁵

Hatta bu baba, oğlunun çalan kapıyı açmasına bile kızar. Onun kapıyı açmak için bile odasından ayrılmasına, test kitaplarının başından kalkmasına tahammülü yoktur. Oysa lise birinci sınıftan beri hazırlık için test çözüp duran gencin içi dışı test olmuştur. Kendi doğrularını göstermekle yetinmeyip onu bu yola zorla iten babasına karşı isyanı büyüktür:

“Doktor olacaktım. Babam öyle istiyor, uzmanlık alanımı bile belirledi, kardiyolog olmalıymışım. Ben babamın içinden geçenleri biliyorum ama bir de o benim içimden neler geçtiğini bilse...”⁶

Oğlunu sıkı bir gözetim altına alan baba, ondaki her değişimi dersleriyle ilişkilendirir. Onu dalgın gördüğü bir gün sorar: “Ne bu dalgınlık, yoksa derslerin kötü mü gidiyor?”⁷

⁵ Miyase Sertbarut, *Sil Baştan Aşk*, Tudem Yayınları, 1. Basım, İzmir 2012, s. 30-31.

⁶ *Sil Baştan Aşk*, s. 24.

Bu durum Taylan'ı yeniden isyan ettirir:

“Beni yalnızca ders olarak görüyorlar. Ben yalnızca matematik öğrenen, edebiyat çalışan, biyoloji ve tarih ezberleyen bir yaratığım sanki.”⁸

Okul, dersane, ev arasına sıkıştırıldığını, sürekli denetlendiğini düşünmek, gencin iç dünyasını alt üst eder, onu ailesinin kendisini sevdiğinden bile kuşkuya düşürür:

“Beni seviyorlarmış. Ben çocuk değilim artık, yalnızca sevgi istemiyorum, böyle sıkıştırılan bir sevgi istemiyorum. Anlayış bekliyorum, bana güvenmelerini istiyorum, en çok da özgürlük...”⁹

Baba ve çocuklar arasında yaşanan çatışmaların olumsuz sonuçları olabileceği akıldan çıkarılmamalıdır. *Sil Baştan Aşk* romanının ilerleyen bölümlerinde Taylan'ın çözemediği sorunlardan kaçmayı tercih ettiği görülür. Bu konuda Miyase Sertbarut'un eserlerinde karşılaştığımız kahramanlar içinde en şansız olanı Taylan'dır denebilir. Delikanlı, kendisi için yuva olma özelliğini yitirerek adeta zindana dönen evini terk eder:

“İşte biraz sonra beni içeri alıp üzerime kapanacak zindanın kapısı. Oysa ev bir sığınak olmalıydı, dışarının sıkıntısından kaçabileceğim, rahatlayabileceğim bir yuva.”¹⁰

Evi terk eden Taylan, böylece dayattığı doğruların doğru olmadığını babasının yüzüne vurmuş olsa da onu “kazanan” kabul etmek zordur. Bizim aile yapımız içinde anadan/babadan geçmek zordur. Evlâdın kapıyı çarpıp çıktığı evine dönme isteği gün gelecek, ağır basacaktır. Geride kalansa öfkeler, incinmişlikler, üzüntüler olacaktır. Dikkat edilmesi gereken, olayların bu noktalara getirilmemesidir.

Çöp Plaza romanında okurun karşısındaki baba da, Taylan'ın babası gibi oğlundan yana düş kırıklığına uğramış bir babadır. Çöp toplayarak yaşamlarını sürdürmeye çalışan ailenin üç çocuğu vardır. Büyük oğul Murat, liseye gitmek yerine çalışmayı (çöp toplamayı) seçtiği için babası ona öfkelidir. Öfkesini oğlunu suçlayarak ortaya koyar:

“(…) sen adam olaydın da liseye gideydin, düşmeyeydin çöplüğe. Hadi biz o fırsatı kaçırdık, ya sen? Sen gönüllü girdin batağa?”¹¹

⁷ *Sil Baştan Aşk*, s. 24.

⁸ *Sil Baştan Aşk*, s. 24.

⁹ *Sil Baştan Aşk*, s. 26.

¹⁰ *Sil Baştan Aşk*, s. 51.

¹¹ Miyase Sertbarut, *Çöp Plaza*, Tudem Yayınları, İzmir 2012, s. 13.

İkizler İz Peşinde adlı kitapta yer alan “Horoz Dövüşü” öyküsünün kahramanlarından Bekir’in babası da Murat’ın ve Taylan’ın babalarından farklı davranmaz. Bekir’in çok zengin bir düş dünyası vardır ancak ne babası ne de öğretmenleri bunu anlar. Onda az rastlanır sanatçı bir yan bulunur. Sözgelimi ağaçtan düşen bir çınar yaprağını eline alır, onun diliyle konuşur. Bekir gider, yerine yaprak gelir. Oysa babası oğlunun bu yönünü ciddiye almadığı gibi üzerine bir de onu küçümser, yalancılıkla suçlar, her önüne gelene oğlundan yakınır:

“Uydurukçu yahu! Beş altı yaşından beri böyle. Deli mi, cinli mi, nedir? Hocaya da okuttuk ama bir şey değişmedi.”¹²

Aile ilişkileri, çocukluğun ve ergenliğin iyi geçtiğine hükmederken dikkate alınacak en önemli ölçüttür. Bu dönemlerde kurulan ilişkiler, çocuğun/gencin kendisiyle ilgili olumlu ve olumsuz düşüncelerinin kaynağıdır. Murat, “Ben adam değil miyim?” ya da Bekir, “Ben yalancının biri miyim?” diye bir kaygıya kapıldığında bu kaygıda en önemli payın babalarının olacağı unutulmamalıdır.

Ebeveynlerin, temel güven duygusu oluşturacak kararlı bir ilgi ve sevgi ortamı içinde, çocuklarına kendilerini önemli ve değerli hissettirmeleri en önemli görevlerinden biridir. İnsan, çocukluğunda kendisinin önemli ve değerli olduğunu hissederek yetişkinliğe adım atmamışsa o güveni kazanabilmesi çok uzun zaman almakta, bazen mümkün de olmamaktadır. Kendisine değer vermeyen insana, ne yazık ki hayat da değer vermemektedir. Ailelerin bu konuda olabildiğince duyarlı ve akılcı davranmaları çocuklarının yararındadır.

2.1.b. Anne ve Çocuklar/Gençler Arasında Yaşanan Çatışmalar

Baba – oğul ilişkilerinin yanında, anne – kız ilişkileri de ele alındığında daha farklı sorunlarla karşılaşılır. Bunların başında kız çocuğuna karşı, cinsiyeti nedeniyle uygulanan baskılar gelir.

Sil Baştan Aşk romanının ana kahramanlarından Özlem, liseyi bitirmiş ancak dershaneye gidemediği için üniversite sınavını kazanamamıştır. Annesinin en büyük hayali artık kızına hayırlı bir kısmet çıkmasıdır. Genç kız, annesinin bu bitmeyen evlilik düşlerinden oldukça rahatsızdır:

“Anne, yine mi? İnsanlar artık senin zamanında olduğu gibi erkenden evlenmiyorlar, liseyi daha yeni bitirdim. Bırak artık böyle plan yapmayı.”¹³

¹² Miyase Sertbarut, *İkizler İz Peşinde*, Tudem Yayınları, 2. Basım, İzmir 2013, s. 110.

17 yaşında bir gencin evlenmesi, çocuk sahibi olması, yetişkin sayılması, içinde bulunulan dönemin koşullarına göre söz konusu olabilir. Ancak belirli bir eğitimden geçmek, üniversite eğitimi almak gençler için daha öncelikli olduğunda “evlilik” akla ilk gelen seçenek olmamaktadır. Özlem’in isteğinin de hukuk fakültesine gitmek olduğu göz önüne alındığında duyduğu rahatsızlık kolayca anlaşılabilir.

Anne, yalnız bu konuda değil, başka konularda da kızını anlamamaktadır. Özlem’in kullanılmış ders kitaplarını istememesi karşısında annesinin takındığı tutuma bakıldığında bu rahatlıkla görülür. Anne, kitapların yeni ya da kullanılmış olması arasındaki farkı göremez. Özlem bunun nedenini, annesinin yalnızca beşinci sınıfa kadar okumasına bağlar:

“Annem beni anlamıyor çünkü annem zaten yalnızca beşinci sınıfa kadar okumuş, o zamanlar bu kadar çok kitap gereksinimi de olmazmış. Birçok şeyi öğretmen kendi kitabından öğretir, defterlere yazdırırmış.”¹⁴

Görüldüğü gibi anne babanın eğitiminin yeterli olmaması da çocuklar/gençler açısından sorun yaratabilir. Bu, kendi çocuğunun önünü kapatma, “Ben okumadım, oldu. Sen de okumasan olur.” Biçiminde bir tavra dönüştüğünde ortaya daha büyük sorunlar çıkar. Ancak Miyase Sertbarut’un eserlerinde bu tür bir tavırla karşılaşılmaz.

Annesiyle çatışma yaşayan gençlerden biri de *Kimsin Sen?* romanının ana kahramanı lise öğrencisi Elif’tir. Elif, annesinin kendisini anlamayacağını düşünür:

“Klasik anneydi o. Eşyalar korunmalı, yardımsever olunmalı, para idareli harcanmalı, doğru dürüst kitaplar okunmalı, büyüklere saygı gösterilmeliydi.”¹⁵

Elif, bu klasik annenin kendisine karışmasından hiç hoşnut değildir. Sabahları okula gitmek için hazırlanırken annesiyle karşılaşmamaya özen gösterir:

“Gürültü yapmamaya çalışıyordu çünkü annesini görmek, daha doğrusu kendisini göstermek istemiyordu. Sabah sabah saçına, başına, kılık kıyafetine karışılması can sıkıcı olurdu.”¹⁶

Elif, can sıkıcı bulduğu bu durumla karşılaşmaktan çoğu zaman kurtulamaz. Anne, evden çıkmak üzere olan kızının saçlarına karışmaktan kendisini alamaz. Elif’in yataktan kalktığı gibi duran saçlarına onun asla kullanmayacağı süslü, boncuklu bir tokayı ilâştirir.

¹³ *Sil Baştan Aşk*, s. 13.

¹⁴ *Sil Baştan Aşk*, s. 8.

¹⁵ Miyase Sertbarut, *Kimsin Sen?* Tudem Yayınları, 3. Basım, İzmir 2012. s. 47.

¹⁶ *Kimsin Sen?* s. 52.

Kızını denetlemek isteyen annenin başvurduğu yollardan birinin de odasını karıştırmak olduğunu görüyoruz. Ergenlik çağının gençlerin gizliliğe çok önem verdikleri bir dönem olduğu anımsanırsa bu durumun genç üzerinde yaratacağı baskı kolayca anlaşılabilir. Elif, bu baskıyla annesinin odasını karıştırdığını anlamazlıktan gelerek baş etmeye çalışır. Bu arada gerekli gördüğü önlemleri de alır. Sözelimi, “ölüm defteri”ni annesinin bulamaması için ders kitaplarının altına saklar. “Ölüm defteri”, Elif’in Berna’yla oynadıkları bir oyunun parçasıdır. Bu defter üzerinde genç kızın annesine karşı duygularını ortaya koyması bakımından durulması gerekir. İki genç kız, okudukları bir kitaptan esinlenerek ölüm defteri tutarlar. Kimin ölmesini istiyorlarsa deftere onun adını ve nasıl öleceğini yazarlar. Bu defterde ölmesi gerekenler listesinde Elif’in annesinin de adı vardır. Matematikten aldığı kötü not nedeniyle annesiyle aralarında şiddetli bir tartışma yaşandığında Elif, o öfkeyle ölüm defterine annesinin de adını yazmıştır. Bu, anne kız çatışmasının yarattığı olumsuz sonuçlardan biridir. Çatışmaların zedelediği ilişkileri onarmanın zorluğu akıldan çıkarılmamalıdır.

Kapiland’ın Kobayları romanında Mehtap da annesinden yana dertlidir. Evin önünde servis beklerken annesinin pencereden kendisini gözlediğini fark eder. Tepkisini şöyle dile getirir: “Otuz yaşıma da gelsem pencereden bakacak.”¹⁷

Gençlik çağının bağımsızlık çağı olduğu düşünüldüğünde Elif’in de Mehtap’ın da karşı duruşları anlaşılabilir. Çocuksu duygularla ailesine bağlı küçük kızın yerini artık bağımsızlığını elde etmeye çabalayan genç kız almıştır. Çocuk olmadığı doğrudur ama bu, korunmaya ve desteklenmeye gereksinimi olmadığı anlamına gelmez. Gençler de aslında içten içe bunu kabul eder ama kendilerine belli edilmeden korunmayı ve gözetilmeyi ister. Ebeveynlere düşen çocuklarını koruyup desteklerken jandarmalığa soyunmamaktır. Yoksa kendisine güvenilmediği için her şeyinin denetlendiğini düşünen genç mutsuz olur.

2.1.c. Ebeveynler/Aile Büyükleri Arasında Yaşanan Çatışmalar

İletişim sorunları ebeveynler ve çocuklar arasında yaşanabileceği gibi yalnızca anne ve babalar/aile büyükleri arasında da yaşanabilir. Çocuklarını yetiştirirken yaşadıkları anlaşmazlıklar, ebeveynlerin düştükleri yanlışlardan biridir. Bu anlaşmazlıklara kendi aralarında düşebilecekleri gibi çocuklar üzerinde etkili olduğunu düşündükleri diğer aile büyükleriyle de düşebilirler.

¹⁷ Miyase Sertbarut, *Kapiland’ın Kobayları*, Tudem Yayınları, 5. Basım, İzmir 2011. s. 49.

Geleneksel aile yapımızda çocuk, babadan çekinirken anne karşısında daha rahattır. Dolayısıyla anne ve babasını karşısında ortak bir tutum içinde görmeyen çocuğun zaman zaman bocalaması kaçınılmazdır. Bu bocalamayı yalnız çocuklar değil, ebeveynler de aralarında yaşayabilir.

Sil Baştan Aşk romanında anne ve babasının kendisine karşı ortak bir tutum sergileyemedikleri Taylan'ın gözünden kaçmaz. Delikanlı, dershaneye gitmek yerine okulda hazırlanan bir tiyatro oyununda görev almayı seçer. Annesi ve babası, bu durumu öğrenince birbirlerinden farklı tepkiler ortaya koyar. Anne önce sessiz kalır, gözlerini oğlundan kaçıır, ona bakmamaya çalışır. Taylan'ın aklından “Annemi seviyorum, çok seviyorum, bana nasıl bakarsa baksın ona asla kızamam. Gözleri kızarmış, biraz da şişmiş gibi. Belki ben gelmeden ağlamıştır.”¹⁸ diye geçer. Oysa sonrasında anne, kendisini geri çekip kocasını ön plana çıkarırken oğluna da gözdağı verir: “Artık kozunu babanla paylaş! Seninle o konuşacak. Bu konuşmanın ne kadar sert olacağını tahmin ediyorsun, değil mi?”¹⁹

Annenin bu sözleri, sorunun çözümünde kendi payına düşeni yapmaktan kaçındığını gösterir. Diğer taraftan babayla yapılacak konuşmanın sorunu çözmeyeceğini de bilir. Oğlunu alttan alması, dik başlılık yapmaması konusunda uyarır. Kaçınılmaz olan yaşanır, baba oğlunu küçümser, suçlar, ona bağırır, çağırır. Baba-oğul arasında tüm iletişim kanalları böylece kapanır.

Taylan'ın anne ve babası oğulları nedeniyle sık sık tartışır. Baba, oğlunda gördüğü yanlışları annesinin tutumuna bağlar. Annenin en büyük suçu oğlunu şımartmaktır:

- Sen yüz vermesen böyle olmaz bu çocuk!
- Yüz verdiğim yok Rasim.
- Koskoca adam oldu, sen hâlâ nazımı çekiyorsun.
- Allah aşkına, o benim çocuğum... Hem naz yaptığı yok ki...”²⁰

Sonrasında anne, oğlunu ve kendisini savunmak isterken onu suçlayan kocasına suçlamayla karşılık verir: “(Oğlum) naz yapsa bile senin annene yaptığın nazın yanında onunki hiç kalır.”²¹

¹⁸ *Sil Baştan Aşk*, s. 51.

¹⁹ *Sil Baştan Aşk*, s. 53.

²⁰ *Sil Baştan Aşk*, s. 52.

²¹ *Sil Baştan Aşk*, s. 52.

Bu sözler, babanın öfkesini artırmaktan başka bir işe yaramaz: “Annemi karıştırma şimdi Semiha! Kadıncağız rahmetli oldu gitti, senin dilinden kurtulamadı.”²²

Öfkesini denetleyemeyen baba, oğlunu, eşini suçlamakla yetinmeyip oklarını kayınbiraderine de yöneltir: “Bu çocuk adam olmayacak Semiha! Zaten dayısına çekmiş, onun gibi serseri olacak, göreceksin.”²³

Taylan, kendisinin duyup duymadığına aldırmadan birbirlerini suçlayıp duran, oğulları için tartışıklarını unutup kendi aile çekişmelerinin içine dalan, yorulana kadar birbirine bağırıp çağıran anne ve babası karşısında çaresizdir. Bu tür tartışmaların çocukları ruhsal olarak derinden yaralayacağı ortadadır. İnsanların çocukluk yıllarında ruhlarına atılan çiziklerin izleri yaşam boyu silinemez. Psikolojik yaralanmalar kişinin psikolojik bütünlüğüne zarar verir. Taylan’ın kulaklarında odasına sığınıp kapısını kapattığı halde ona kadar ulaşan anne ve babasının bağırış çağırışları kalacaktır. Ebeveynler arası anlaşmazlıklar kaçınılmaz olabilir ancak çocukları bu anlaşmazlıkların dışında tutmak, onları örselememek mümkündür, anne – babaların sorumluluğudur.

Ebeveynlerin diğer aile büyükleriyle yaşadıkları çatışmayı ise, *Saat Canavarı* adlı kitapta yer alan öykülerden biri, “Fasulyem Bulutlara Çıkamaz”, örneklemektedir. Öyküde torununa masallar anlatmayı çok seven bir babaanneyle karşılaşılır. Babaanne ve torun, bu durumdan oldukça memnunken anne ve babanın rahatsız oldukları görülür. Ebeveynler, babaannenin torununu olumsuz etkilediğini düşünürler. Olaya küçük kızın gözünden bakıldığında ise onun neden olduğu tartışmayı anlayamadığı ve anne babasına hak vermediği görülür:

“Akşam babam, annem ve babaannem yine benim için tartıştılar. Babaannemi suçluyordu ikisi de. Benim düşsel bir dünyada yaşamama neden oluyormuş. Onlar hiç düş kurmuyor muydu acaba?”²⁴

Ebeveynlerin/diğer aile büyüklerinin kendi aralarında uyum ve işbirliğini sağlayamaması, çocuklarının karşısındaki güvenli duruşlarını yitirmelerine yol açar. Çocuğun/gencin görmek istediği güvenli aile tablosunu karşısında bulamaması onu da kuşkusuz güvensizliğe iter. Bu konuda aileler hassasiyeti elden bırakmamalıdır.

²² *Sil Baştan Aşk*, s. 52.

²³ *Sil Baştan Aşk*, s. 52.

²⁴ Miyase Sertbarut, *Saat Canavarı*, Paydos Yayıncılık, Ankara 2006, s. 69.

2.1.d. Kardeşler Arasında Yaşanan Çatışmalar

Kardeşlerin ilişkilerine gelince onlar arasında da birtakım çatışmaların yaşanması elbette kaçınılmazdır. Özellikle büyük kardeşler, küçüklerden kendilerini anlamalarını, büyüdüklerini fark ederek kendilerine saygı göstermelerini ister.

Kardeşler arası ilişkilere göz atmak için ele alacağımız ilk kitap *Kırmızı Kartal* adlı uzun öykünün yer aldığı kitaptır. Evşen, henüz 10 yaşındadır. Köyde ailesiyle (annesi, babası, ağabeyi, ablası) yaşar. Öykü boyunca Evşen'in ablasıyla çekişmelerine tanık olunur. Bu çekişmeler nedeniyle evde rahat yüzü göremeyeceğini düşünen küçük kız, büyüüp yüksek okullara gitmeyi, evden bir an önce uzaklaşmayı düşler. Abla kardeş arasındaki sorunların temel kaynağı iş paylaşımıdır:

“Biraz oyalanmak için televizyonu açtım. Çizgi film vardı; ama ablam rahat bırakmıyordu ki.

Hemen çağırdı:

–Evşen, haydi masayı hazırla.

Hep böyle yapar, ben ne zaman otursam bana yapacak bir iş bulur. Kavgamız da zaten bu yüzden oluyor.”²⁵

Kendisi hiç düş kurmayan bu abla, kardeşinin düşleriyle alay etmekten de geri kalmaz.

Sofrada önlerine yine kuru fasulye pilav konduğu bir gün Evşen bu durumdan yakınır:

“–Bu dünyada fasulye ve pilavın yenmediği yerler de olmalı.

Ablam bunu fırsat bilip yüklenmeye başladı bana:

–O zaman oralara git, biz bunları seviyoruz.

(...) Ablamın sözleri beni çok kızdırmıştı. Onun her şeyi zaten batıyordu bana.

–Gideceğim bir gün, dedim.

Babam şaşkın şaşkın dinliyordu bu atışmaları.

–Nereye gidiyorsun kızım?

Benim yerime ablam yanıtladı:

–Avrupa, Amerika belki de Afrika'ya gider.

Bu sözlerin, bu alayların altında kalmak istemiyordum.

–Evet, gideceğim, kimsenin alay etmediği bir yere gideceğim hem de.”²⁶

Görünen o ki Evşen'in ablası hayatı olduğu gibi kabul ederken Evşen, onu değiştirmenin ardındadır. Çatışmayı yaratan, iki kardeş arasındaki kişilik farklılıklarıdır.

²⁵ Miyase Sertbarut, *Kırmızı Kartal*, Tudem Yayınları, 7. Basım, İzmir 2012. s. 10.

²⁶ *Kırmızı Kartal*, s. 35-36.

Beş parmağın beşinin de bir olması beklenemeyeceğine göre bunu doğal kabul etmek gerekir. Bu konuda ebeveynlerin çatışmayı zamanında fark edip orta yol bulunması için çaba göstermeleri yerinde olacaktır.

Bir Dilek Tut adlı öyküde ise kardeşine kol kanat geren bir ablayla tanışırız. O, bir kardeşi olmasını çok istemiş bir abladır. Geceleri yıldızlarla konuşan küçük çocuk, ablasına yakalanınca anlayışla karşılır: “Ben de senin yaşlarındayken konuşurdum onlarla. Bunda kötü bir şey yok.”²⁷

Abla, kardeşinin sırrını saklar, yağmurlu bir gecede kardeşi yıldızlarla konuşamadığı için gözyaşı dökerken onu avutur: “Ağlama. Belki bir iki saat sonra yağmur diner. Sen de yıldızınla konuşursun.”²⁸ Kardeşinin eğlenceli bir film izlerse yağmuru unutacağını düşünerek televizyonu açar. İki kardeş, her ailede olması arzulanan örnek bir tutum içindedir.

Sil Baştan Aşk romanının ana kahramanı Özlem ise omuzlarına erkenden sorumluluk yüklenen, kendisinin yapamadığını kardeşi yapsın diye didinen ablalardan biridir. İyi bir iş bulup çalışmayı kardeşinin okulda hiçbir eksiği kalmasın diye de ister. Onunla kimi zaman didişir, kimi zaman dertleşir. İnsanın kardeşinin olmasını kimi zaman önemsiz nedenlerle iyi bir şey değil diye nitelendirirken kimi zamansa bunun bazı açılardan çok güzel olduğunu düşünür: “En azından anneme karşı muhalefeti tek başıma yüklenmek zorunda kalmıyorum.”²⁹

İkizler İz Peşinde adlı kitabın aynı adı taşıyan öyküsünün kahramanı Çınar da Özlem’e bir noktada katılır: “İnsanın kardeşinin olması ne güzel. Böylece ana babaya karşı çıkmak için tek başınıza kalmıyorsunuz.”³⁰

Öykünün ilerleyen sayfalarında ise iki kardeşin çekişmelerine tanık olunur:

“İşin içine bilgisayar girince akan sular durdu bizimkinde. Çünkü bir tane bilgisayarımız vardı. Her akşam o sandalyeye sen oturacaksın, ben oturacağım kavgası çıkardı aramızda ve bazen sandalyeden ittirip düşürme ile de karar verebiliyorduk bilgisayarın kimin olacağına.”³¹

Kardeşler, ailelerinin onlara sunabildikleri olanaklardan eşit oranda yararlanmayı beklemekte elbette haklıdır. Bu konuda zaman zaman çatışmaya

²⁷ Miyase Sertbarut, *Bir Dilek Tut*, Tudem Yayınları, 10. Baskı, İzmir 2012, s.22.

²⁸ *Bir Dilek Tut*, s. 34.

²⁹ *Sil Baştan Aşk*, s. 15.

³⁰ *İkizler İz Peşinde*, s. 8-9.

³¹ *İkizler İz Peşinde*, s. 16.

girmelerini kaçınılmaz kabul etmek gerekir. Ailenin olanakları değiştirilemiyorsa (iki kardeşe de birer bilgisayar alınması mümkün değilse) bir yetişkinin rehberliği sorunun çözümünde yararlı olacaktır. Sonuçta varlığı ya da yokluğu kavrayabilmek, kabullenebilmek de büyümenin bir parçasıdır.

Büyümenin Zamanı Geldi adlı romanda ise kardeş ilişkisi bir başka yönüyle karşımıza çıkar: kıskançlık.

Küçük kardeşimiz Şükran doğduktan birkaç ay sonraydı. Annem avluda yere serdiği kilimin üzerine oturmuştu. Henüz varlığına alışmadığım kardeşimi uyutmak için dizlerinde sallarken beni yanına çağırdı. Bebeği biraz kıskançlıkla süzerek sokuldum. Saçlarımı okşadı: –Güzel yavrum, sen de bir zamanlar dizlerimde az uyumadın. Kıskanmana hiç gerek yok. O da ailemizin bir parçası. Büyüdüğünde seninle iyi günleri de kötü günleri de paylaşan bir kız olacak. Belki de kimseye açmadığım sırlarını ona açacaksın.

–Onu kıskanmıyorum anne.”³²

Elif doğru söylemiyordur çünkü onun anne babanın sevgisinin çocukları arasında paylaşılınca azalmayacağını anlaması henüz zordur. Yalnızca yedi yaşındadır. Sevgi, onun olmazsa olmazıdır. Annesini, babasını, kardeşlerini severek, onlar tarafından sevilerek sevgiyi öğrenecektir. Sevgiye dayalı ilişkiler, başka insanlarla arasına öreceği duvarların ardında yalnız kalmasına engel olacaktır. Ailesiyle geliştirdiği güçlü ve güvenli bağ, çocuğun toplum içerisinde güvenli bir duruş sergilemesini kolaylaştıracaktır. Öyleyse yapılması gereken çocukların/gençlerin, sıcak ve destekleyici ortamlarda hem ebeveynleriyle hem de kardeşleriyle daha doyurucu ilişkiler kurmalarına olanak tanımaktır.

2.1.e. Ebeveynler ve Çocuklar/Gençler Arasında Kuşak Çatışması

Gençlerin var olanla yetinmemeleri, değişen dünyanın içinde kendilerine bu değişime paralel bir yer açma istekleri ve çabaları, hatta düş severlikleri kuşkusuz yaşamın kendisini yenileyen gücünün en önemli dayanağıdır. Bu yönüyle bakıldığında kuşak çatışması, kaçınılmaz ve gereklidir denebilir. Ancak doğru tutumlar geliştirilememesi, bu çatışmayı soruna da dönüştürebilir.

Sil Baştan Aşk romanında Özlem’le annesi, kuşak çatışması yaşar. Anneye kulak verildiğinde onun kendi döneminin doğrularını dile getirdiği görülür:

³² Miyase Sertbarut, *Büyümenin Zamanı Geldi*, Paydos Yayıncılık, Ankara, 2006, s.1.

“Evlennemeyip de ne yapacaksın kızım? Koruyup kollayan bir eşin olur, yuvan olur, toplumda değerin artar.”³³

Özlem, annesinin yetiştirildiği doğruları benimsemez. O, hayatta tek başına da saygın bir yer edinebileceğine inanır. Annesiyle bu konuda sürekli çatışır, evliliği bir kurtuluş olarak göremez. “Beyaz atlı prensi”ni beklemek yerine önce kendisine bir iş bulup arkasından üniversite sınavlarına yeniden hazırlanmayı hedefler. Annesiyle yaşadığı çatışma, onarılmaz boyutlara ulaşır anne kızı birbirinden koparmaz.

Aynı romanın kahramanlarından Taylan’ın da babasıyla yaşadığı çatışmanın başka bir yüzünde kuşak çatışması yer almaktadır. Anne babalar, bazen çocuklarını anladıklarını sanırken zamanın değiştiğinin farkına varmazlar. Taylan’ın babası da böyle bir babadır. Oğlunun Özlem’e duyduğu, aşkı kendi gençlik yıllarında yaşadığı aşkla bir tutar:

“Hadi, hadi, biz de geçirdik o dönemleri oğlum. Anneni tanıdığımda senin yaşında ya var ya yoktum. Yemeden içmeden kesilmişim.”³⁴

Taylan ise babasının şimdiki aşkları, kendi zamanındaki aşklarla bir tutmasına burun kıvrır. O, zamanla oluşan aşklardan yanadır. Onun Özlem’e duyduğu böyle bir aşktır. Eski aşklar ise bir tuhaftır:

“Artık eskisi gibi kara sevda çekip yatağa düşen mi var? Şimdiki üniversite sınavlarından alacakları puanın ve kolay para kazandıran mesleklerin aşkıyla yatağa düşüyorlar. Doğrusu eski sevdalar bana da tuhaf geliyor, bir görüşte aşk!”³⁵

Zaman, istesek istemesek de akmakta, kabul etsek etmesek de pek çok değişikliği beraberinde getirmektedir. Zamana karşı koymaya çalışmak, ebeveynlerle çocukları arasında kaçınılmaz çatışmalara yol açar. Taylan’ın babasının, bu konuda tutumu oldukça katıdır:

“Babama bu isteklerimi anlatsam çıldırır sanırım. Toparlandığımda da “Bizim zamanımızda ...” diye başlar. Onların zamanı ile şimdiki zamanı niçin yan yana koymaya çalışıyor, anlamıyorum. Aradan onca yıl geçmiş, hayatın her alanı değişmiş, bizim onun zamanındaki gibi yaşamamız mümkün mü?”³⁶

“Bizim ve sizin zamanınız” biçiminde kafalarında karşıtlıklar yaratan ebeveynler, çocuklarını anlama çabası içine girmediklerini de ortaya koymaktadırlar.

³³ *Sil Baştan Aşk*, s. 13.

³⁴ *Sil Baştan Aşk*, s. 27.

³⁵ *Sil Baştan Aşk*, s. 27.

³⁶ *Sil Baştan Aşk*, s. 67.

Gencin dünyasını biçimlendiren kendi zamanıdır. Gereksinimi olanlar kendi zamanındadır. Elbette babalarının zamanlarına saygı duyacaklardır/duymalıdır. Ancak kendi zamanlarını yaşamak da haklarıdır.

2.1.f. Meslek Seçimine Yönelik Baskılardan Kaynaklanan Çatışmalar

Meslek seçimi, insanların yapmaları gereken en önemli seçimlerden biridir. İnsanların mutluluklarının ya da mutsuzluklarının altında yatan en önemli nedenlerden biri sevdikleri ya da sevmedikleri meslekleridir. Bazen meslekler, kişiye sunacakları olanaklarla dikkat çeker. Geleceği parlak, iş olanakları fazla gibi ölçüler, sevip sevmeme kriterinin önüne geçer. Gençlerin aileleriyle yaşadıkları en önemli çatışmalardan biri bu konuda kendisini gösterir.

Sil Baştan Aşk, romanında Taylan'ın ailesiyle yaşadığı çatışma, öncelikle meslek seçimi konusunda onlarla düştüğü fikir ayrılığından kaynaklanmaktadır. Taylan, ailesinin kendisini anlamadığını düşünmekte, bu düşünceyle bunalmaktadır. Delikanlıya kulak verilecek olursa bunun yersiz bir yargı olmadığı görülür: “Doktor ol, doktor ol... Olmak istemiyorum, ben neysem o, olmak istiyorum.”³⁷

Burada ebeveynlerinin Taylan'ı olduğu gibi kabul etmedikleri ortadadır. Çocuklar, anne babalarının küçük bir modeli değildir. Kendilerine özgü birer insandır. Ailesi karşılarında bir “doktor” görmek isterken Taylan'ın gönlünden geçen bambaşka bir meslektir. Delikanlı'nın “Neysem o olmak istiyorum.” derken kendisini ifade ettiği “ne”ye karşı gelen meslek “tiyatro sanatçılığı”dır. Ailesiyle bu noktada yaşadığı çatışmanın gencin üzerindeki etkisi romanda şu biçimde dile getirilir:

“Benim bir idealim var. İnsan ideali için ne gerekiyorsa yapmalı. Çabalarımla hiçbir zaman gurur duymadılar. Beni sürekli suçladılar, Baskı altına almaya çalıştılar. Düşüncelerimi kararlarımı önemsemediler.”³⁸

İnsanı başıboş dolaşmaktan, hedeflerinin kurtaracağı hatırlanırsa Taylan'ın bir idealinin bulunması aslında övünülmesi gereken bir özelliktir.

“Hedefler, insanın hayat kalitesini yükselten temel dinamiklerdir. Çünkü amaç seçmek, görünmezi görünür kılmamanın ilk adımıdır ve hayattaki tüm başarıların temelidir. Hedefi olmayan, amaçsız insanların hayatı tıpkı rüzgâr önünde yer değiştiren kâğıt parçası gibidir.”³⁹

³⁷ *Sil Baştan Aşk*, s. 32.

³⁸ *Sil Baştan Aşk*, s. 153.

³⁹ Canten Kaya, Selim Uzunoğlu, *Çocuklar Ne İster?* Kariyer Yayınları, İstanbul 2003, s. 129.

Oysa delikanlının anne ve babası, oğullarının idealini (tiyatro sanatçısı olmak) kendi idealleriyle çeliştiği için hesaba hiç katmazlar. Kuşkusuz çocuklarının mutlu ve başarılı olması bütün ailelerin ortak dileğidir. O zaman çocukları, mutluluğa ve başarıya giden yolun adını kendi koymak, mesleklerini kendi seçmek istediklerinde sözü onlara bırakmak en doğru tutum olacaktır. Onlara yol gösterilebilir ancak onlar adına karar vermekten sakınılmalıdır.

2.1.g. Çocuklarının Büyüdüğünü Fark Edemeyen Ebeveynlerin Yarattığı Çatışmalar

Kimi ebeveynler, yetişkinliğe adım atmış kızlarına/oğullarına çocuk muamelesi yapmaktan vazgeçemedikleri için aile içinde iletişim sorunları doğar.

Bu durum, *İkizler İz Peşinde* kitabında yer alan öykülerden birinde (Yıllar Sonra) örneklenir. Asuman ve Selva okul arkadaşıdır. Asuman, annesinin hatıra defterini gördüğünde kendi annesiyle Selva'nın annesinin de okul arkadaşı olduğunu öğrenir. Bu, onu çok şaşırtır çünkü o güne kadar kimse bu arkadaşılıktan söz etmemiştir. Hatta Asuman, annesinin Selvaların evine gitmesine izin vermediği için onun arkadaşından hoşlanmadığını sanır. Oysa anneler arasında çocukluktan kalan bir dargınlık söz konusudur. Asuman, annesinin yıllar öncesinde kalan bir dargınlığı sürdürmesini anlamaz. Anne, bu konuda kızına açıklama yapmak istemez. Sözü, "Bunu anlatmam çok zor Asuman. Biraz daha büyümüş olaydın daha rahat anlatabilirdim."⁴⁰ diyerek kapatmaya çalışır.

Asuman, annesinin bu tavrına isyan eder:

"İşte annem de diğer büyükler gibiydi. Bizim birçok şeyi anlayamayacağımızı, bu yüzden de açıklamaya gerek olmadığını düşünüyor. Oysa ben, onun anlatamadığı şeyleri de anlıyorum."⁴¹

Sil Baştan Aşk romanının kahramanı Taylan'ın da benzer bir isyanı vardır. Kısa bir süre sonra on sekiz yaşına girecek de olsa ailesine büyüdüğünü kabul ettiremez. Çatışma meslek seçimi konusundaki düşünce ayrılığında kaynaklanır:

"Daha kendi yolumu çizecek yaşa gelmemişim. (...) Kısa bir süre sonra on sekiz yaşına gireceğim ama hâlâ çocukmuşum gibi davranıyorlar bana. Bütün anneler, çocuklarını öyle görür, diyor annem. Bütün anneler böyle görüyorsa bütün çocuklar mutsuz demek ki."⁴²

⁴⁰ *İkizler İz Peşinde*, s. 99.

⁴¹ *İkizler İz Peşinde*, s.99.

⁴² Miyase Sertbarut, *Sil Baştan Aşk*, Tudem Yayınları, 1. Basım, İzmir 2012, s. 56-57.

Ebeveynler, çocuklarının büyüüklerini kabul etmedikleri sürece onların ileride kendi yaşamlarının sorumluluğunu alabilecek yeterliliğe ulaşmaları zordur. Çocuklarının toplumsal yaşama uyum sorunları yaşamasını istemeyen anne ve babaların, onların kendi ayakları üzerinde durabilen bireyler olmalarına yardımcı olmaları gerekir.

2.1.h. Çocuğun/Gencin Öz Saygısını Zedeleyici Tutumlar İçine Giren Ailelerin Yarattığı Çatışmalar

“Güzel miyim, başarılı mıyım, sevmeye değer miyim?” biçimindeki soruların yanıtlarını çocuğa/gence önce ailesi davranışlarıyla verir. Güzel, başarılı, sevmeye değer olduğunu düşünen çocuğun/gencin öz saygısı gelişirken tersi durumlarda kendisine güvenini yitirir.

Bu konuda olumlu örnekler kadar olumsuz örnekler de söz konusudur. Olumlu bir örnekle başlamak için *İkizler İz Peşinde* adlı kitaptan “Tekerlemeci Dayım” öyküsüne bakmak gerekir. Öykünün kahramanı bir öğrencidir. Türkçe öğretmenin verdiği, değişik tekerlemeler bulup yazma ödevini yapabilmek için yarıyıl tatilinde annesiyle birlikte İzmir’den Adana’ya doğru yola çıkarlar. Adana, annenin memleketidir; orada yaşayan kardeşi tam bir tekerleme ustasıdır. Anne böylece hem kardeşini görebilecek hem de oğlu ödevini yapabilecektir. Yolculukları sırasında yolculardan bir kadın çocukla ilgilenir: “Maşallah, pek akıllı bir çocuğa benziyor.”⁴³

Annesinin övgüsü, çocuğun kendisine duyduğu güveni artırır:

“Annem fırsatı kaçırmayıp benden övgüyle söz etmeye başladı. Aslında evde biz bize olduğumuzda benden hep yakınıdır, ama nedense başkalarına anlatırken iyi yönlerimi bulup çıkartır, biraz da abartarak anlatır. Söz aramızda bu da benim hoşuma giderdi. O anlattıkça koltuklarım kabarıyor, kendimi önemli biri gibi duyumsarım.”⁴⁴

Aynı kitapta yer alan “Horoz Dövüşü” adlı öykünün kahramanı Selçuk, 6. sınıftan 7. sınıfa geçmiştir. Yaz tatilini geçirmek üzere dayısının yaşadığı köye gitmeye karar verir. Ancak bir sorun vardır. Annesi de babası da çalıştığı için ona köye kadar eşlik edecek kimse yoktur. Bunun üzerine babası, onu karşısına alır, şöyle der: “Selçuk, sen koskoca delikanlı oldun. Tek başına çıkabilirsin bu yolculuğa, öyle değil mi?”⁴⁵

Bir önceki örnekte annenin yaklaşımı oğlunun kendisine güvenini artırıyordu.

⁴³ *İkizler İz Peşinde*, s. 89.

⁴⁴ *İkizler İz Peşinde*, s. 89.

⁴⁵ *İkizler İz Peşinde*, s. 111.

Bu kez aynı olumlu etkiyi babanın sözleri yaratır. Selçuk, “Demek büyüyordum, demek bana güveniyorlardı.”⁴⁶ diye düşünerek mutlu olur.

Ancak bütün çocuklar onlar kadar şanslı değildir.

Kimsin Sen? adlı romanın erkek kahramanlarından Mert, lise öğrencisidir. Annesi, genç kızlar için takılar tasarlayarak onları internet üzerinden satışa sunar. İnternete takıları görsel olarak koyabilmek için bir modele gereksinimi vardır. Bu sorunun çözümü konusunda oğlunun bir katkısı olmayacağını düşünür. Düşündüklerini oğluna açık açık söylemekten de çekinmez:

“Bir kız arkadaşın olsaydı model olması için onu çağırabilirdik. Ama pısrıklığın yüzünden bir kız arkadaş bile edinemedin.”⁴⁷

Mert, “pısrık” olmakla suçlanması karşısında sessiz kalır.

Sil Baştan Aşk romanıyla tanıdığımız Taylan ise Mert gibi sessizliği seçmez. Gerekli gördüğü yerde ailesiyle tartışmaktan çekinmez. Ancak bu tartışmalar, özellikle babanın öncesinden de anımsanacak uzlaşmaz tutumundan ve oğlunun bir işe yaramadığı biçiminde yaptığı bazı belirlemelerden ötürü Taylan’ı da yaralar:

“Cevap versene serseri!”⁴⁸

“Böyle bir oğul yetiştirdiğim için utandım kendimden.”⁴⁹

“Yeter! Adam saydım seni, karşıma aldım, konuştum.”⁵⁰

Serseri, babasının başını önüne eğdiren, adam bile sayılmayacak bir genç diye nitelendirilen Taylan kendisinin “değersiz biri” olduğunu düşünür, karamsarlığa kapılır. “Benlik saygısı, kişinin kendini değerlendirmesi sonunda ulaştığı benlik kavramını onaylamasından doğan beğeni durumudur.”⁵¹ Gencin benlik saygısı, ana-babasının ilgisi oranında yükselmektedir. Anne-babasının değersiz bulduğu bir çocuğun kendisine saygı beslemesi zordur.

2.2. Aile İçi Sorunların Yarattığı Olumsuz Sonuçlar

Gençlerin aileleriyle yaşadığı sorunlar pek çok olumsuz sonuçlar doğurur. Bu sonuçlar, *Sil Baştan Aşk* romanında Taylan’ın, *Kapiland’ın Kobayları* romanında Burhan’ın hikâyesinde görülebilir.

⁴⁶ *İkizler İz Peşinde*, s. 111.

⁴⁷ *Kimsin Sen?* s. 50.

⁴⁸ *Sil Baştan Aşk*, s. 54.

⁴⁹ *Sil Baştan Aşk*, s. 54.

⁵⁰ *Sil Baştan Aşk*, s. 56.

⁵¹ Atalay Yörükoğlu, *Gençlik Çağı*, Özgür Yayınları, 11. Basım, İstanbul 2000, s. 105.

2.2.a. Evin Terk Edilmesi

Taylan, üniversite sınavında başarılı olamaz. Babası, oğlunun başarısızlığını kabullenmekte zorlanır: “Olmadı ha! Benim oğlum kazanamadı ha! Emekler, paralar boşa gitti.”⁵²

Babasının kendi gururunun derdine düşmesi Taylan’ı bir kez daha yaralar:

“Bana ne herkesten? Bana ne babamın arkadaşlarından? Babam beni değil, kendini düşünüyor, kendi gururunun derdine düşmüş.”⁵³

“Babamı anlamıyorum, asla da anlamayacağım. Sanki o genç, ben olgun bir insanım. Arkadaşlarının yüzüne nasıl bakacağını söylüyor, oysa benim öyle düşünmem gerekir. Karşılaştığım bütün arkadaşlarım soracak: Kaç puan aldın Taylan?”⁵⁴

Taylan’ın elinden geleni yaptığına inanmayan, ona güvenmeyen babası; oyunculuk sevdasından onun sınavda bilerek yanlış işaretlediği sanısına kapılır, işi oğlunun üzerine yürüyerek onu evden kovmaya kadar götürür:

“Kurtul bizden. Bu evden de kurtul. Çık git artık, çık git! Görmek istemiyorum seni. Besle, büyüt, karşına geçip diklensin bir de. Çek git evimden! Burada yerin yok, anladın mı ukala?”⁵⁵

Evinden kovulan biri olarak babasıyla aynı çatı altında biraz daha kalırsa kendisine saygısını bütünüyle yitireceğini, onurunun yerle bir olacağını düşünen Taylan, gidişinin fark edilmemesi için sessizce, bir hırsız gibi kaçarcasına evden ayrılır. Karışık duygular içindedir. O durumda bile ne istediği konusunda oldukça kararlıdır:

“İstiyorum ki benim için kaygılısınlar. Nerede olduğumu bilmesinler. Özellikle babam, en çok babam üzülün istiyorum. Pişman olsun. Bir daha sana bağırmayacağım oğlum desin. Tamam, git oyuncu ol, artık sana hiç karışmayacağım desin.”⁵⁶

Taylan’ın evden ayrılmaya karar verdiğinde bile asıl isteğinin anne babası tarafından kabul görmek olduğuna dikkat edilmelidir. Gençlerin davranışlarının arkasında yatan nedenleri fark edebilmek, onlarla sağlıklı iletişimler kurabilmek için önceliklidir. Aynı belirlemeyi gençler için de yapabiliriz. Birbirini anlayabilmek, görünenle yetinmeyerek görünmeyenleri de algılayabilme çabasıyla mümkün olacaktır. Bu çaba, aile üyelerinin mutluluğuna hizmet edeceğine göre harcanması gereken bir çabadır.

⁵² *Sil Baştan Aşk*, s. 111.

⁵³ *Sil Baştan Aşk*, s. 11.

⁵⁴ *Sil Baştan Aşk*, s. 113.

⁵⁵ *Sil Baştan Aşk*, s. 115.

⁵⁶ *Sil Baştan Aşk*, s. 117.

2.2.b. Kendine Zarar Verme İsteği, İntihar

Aile içinde yaşanan çatışmaların yaratacağı en olumsuz sonuçlardan biri kuşkusuz gençlerin intihar etmesidir. Bu durumu örneklemeden önce sayısal verilere göz atılması yerinde olacaktır.

Türkiye İstatistik Kurumunun 2012 verilerine göre 3225 intihar vakasında 15-19 yaş arası intihar eden gençlerin sayısı 369, 20-24 yaş arası intihar eden gençlerin sayısı ise 372'dir. Bu, % 23.28'lik bir orana karşılık gelmektedir. Bir başka söyleyişle intihar eden her dört kişiden biri 15-24 yaş arası bir gençtir.⁵⁷ Küçümsenemeyecek bir oranla karşı karşıya olunduğu görülmektedir.

Ailesel sorunlar, beraberinde gelen psikolojik rahatsızlıklar, kısa süreli bunalımlar ergenlik döneminde rahatlıkla intihar nedeni olabilmektedir.

Miyase Sertbarut'un eserlerinde intihara düşünce olarak yer verilse, eyleme geçilse bile bu girişimler ölümlerle sonuçlanmaz. Onları birer yardım çağrısı olarak görmek daha yerinde olacaktır.

Sil Baştan Aşk romanında babasıyla yaşadığı çatışmanın, Taylan'ı bilinçaltında "intihar" gibi bir çıkış yolu bulmaya ittiği görülür:

"Düşümde babam başroldeydi. Bana sürekli işaret parmağını doğrultuyor: "Yanlış yoldasın! Yanlış yoldasın!" diye bağıyor. Ben pencereyi açıyor ve kendimi boşluğa bırakıyorum. Babam hala arkamdan bağıyor aynı sözlerle."⁵⁸

Rüyalarında bile üzerindeki baskının ağırlığı altında ezilen Taylan, gerçek yaşamda böyle bir davranışa yeltenmese de bu, ruh halini gözler önüne sermesi açısından dikkate değer bir noktadır.

Taylan'ın "ölüm"e bir çıkış yolu olarak sığınma düşüncesi, amansız bir hastalığa yakalanma isteğiyle de kendisini göstermektedir:

"Doktor onlara desin ki: "Çocuğa çok baskı yapmışsınız, onun için böyle hastalanmış. Ne yazık ki kurtarma şansımız yok."⁵⁹

Bu düşüncenin arkasında gencin ailesini cezalandırma isteği olduğu da göz ardı edilemez. Çünkü o aile, oğullarının isteklerini yok saymıştır:

⁵⁷ <http://www.tuik.gov.tr> (Türkiye İstatistik Kurumu)

⁵⁸ *Sil Baştan Aşk*, s. 137.

⁵⁹ *Sil Baştan Aşk*, s. 24.

“Hayır baba, hiçbir şey yolunda değil. Ben, ben olmak istiyorum, içimden ne geliyorsa onu yapmak istiyorum. Canım tiyatro kitapları okumak istiyor, tiyatro oyunları izlemek istiyorum. Oyuncu olmak istiyorum baba. Şiir okumak istiyorum.”⁶⁰

Kendince oğluna doğruyu göstermeye çalıştığını düşünen annenin yaklaşımı da eşini destekler niteliktedir:

(Annem) Eve gelen konuklara, bütün komşulara aynı sözü söylüyor: “Tek dileğimiz, Taylan’ın tıp fakültesini kazanması...”⁶¹

Bu durumda yalnızlaşan genç, olanlara dışarıdan bakar, kendisinden değil de başka bir gençten söz edildiği duygusuna kapılır. Geleceği üzerinde kendisinden fazla söz sahibi olan ailesiyle yaşadığı çatışma büyür:

“Kendimi köpek gibi hissediyorum işte, ipin uzunluğu ne kadarsa o kadar özgürlüğüm var. (...) Bir zindanda gibiyim.”⁶²

Kapiland’ın Kobayları romanın kahramanlarından Burhan’ı da babasıyla yaşadığı çatışmalar intihar düşüncesine sürükler. Delikanlı, lise 1. sınıf öğrencisidir. Babası çilingirdir. Babasının gözünde Burhan, kendi gibi serserilerle orada burada sürten, başını sık sık derde sokup karakollara düşen, ailesinin adını lekeleyen bir oğuldur. Hatta baba, işe çağırılma oranındaki düşmeyi oğlunun bu davranışları yüzünden kendisine güvenilmemesine bağlar. Babası tarafından sürekli aşağılanan genç, onun sözlü şiddetine, hakaretlerine maruz kalır. Burhan, bu durumun yarattığı değersizlik duygusu içinde, babasına aynı şekilde karşılık vermekten çekinmez. Sözüünü sakınmadığı gibi elindeki televizyon kumandasını yere fırlatmak gibi aşırı davranışlarını da denetlemekte zorlanır. Baba oğul arasında kopan iletişim, zedelenen güven duygusu çatışmayı besler.

Bir gece eve oldukça geç kalan ve aksayarak eve giren oğlunu dinleme gereği bile duymadan yargılayan baba, kendi açısından haklı görülmektedir. Çünkü oğlu ona arkadaşıyla ders çalışacağını söyleyerek izin istemişken onun sık sık yaptığı gibi yalan söylediğini öğrenmiştir:

“Ne yaptığın belli, kendin gibi serserilerle orada burada sürtmüşsün işte. Derken biri hır çıkarmış, belli ki sen de tekme tokat girişmişsin. Ayağın da bu yüzden aksıyor zaten değil mi? Her zaman böyle olmadı mı?”⁶³

⁶⁰ *Sil Baştan Aşk*, s. 25.

⁶¹ *Sil Baştan Aşk*, s. 25.

⁶² *Sil Baştan Aşk*, s. 26.

Oysa Burhan'ın ailesiyle arasında sağlıklı bir iletişim olsaydı delikanlı, ailesine yalan söylemek zorunda kalmazdı. Bu açıdan bakıldığında Burhan haklıdır. Üstelik o, ülkedeki bütün gençlerin başına musallat edilen anti-row şuruplarına karşı verilen mücadelede önemli bir rol üstlendiği için eve geç kalmıştır. Aslında bunu bilseler ailesinin oğullarıyla gurur duyması gerekirdi.

Burhan, okulda da kaba bir öğrencidir, herkese kafa tutar. Okul müdürünün gözünde “belalı bir çocuk”tan başka bir şey değildir, ondan uzak durulmalıdır.

Burhan, babasının aşağılamalarının doğurduğu değersizlik duygusunu ortadan kaldıracak bir şey yapma arayışına girmekte gecikmez. Böylece babasının yıkımına neden olacak, ondan intikam alacaktır. Bunun üzerine hızla yaşlanıp ölmek için iki litre anti-row şurubu içer. Genç, babasına karşı duygularını şu biçimde dile getirir:

“Besledin kargayı, besledin kargayı... Karga da senin gözünü oyacağına kendi gözünü oydu işte. Bundan sonra seni daha çok kapı açtırmak için çağırırlar, değil mi baba? Artık alınma leke sürececek bir oğlun olmadığına göre çağırırlar.”⁶⁴

Çocuklarıyla düşecekleri çatışmalarda ebeveynlerin intihar olasılığını da göz ardı etmeden davranışlarına yön vermeleri doğabilecek olumsuz sonuçlardan aileyi koruyacaktır. Geriye dönüşü olmayan adımlar atılmadan engellenmelidir.

2. 3. Annenin ya da Babanın Yokluğu

Anne - baba ve çocukların bir arada bulunduğu ailelerin dışında karşımızda bir de anne – babadan birinin yokluğunun söz konusu olduğu aileler vardır. Bu yokluk kimi zaman ölümden kimi zamansa ailenin dağılmasından kaynaklanır. Ölüm veya ayrılık nedeniyle bölünmüş ailelerde büyüyen çocuklar, gençlik çağında çok değişik uyum sorunlarıyla karşılaşabilir.

Babanın yokluğunun, kız çocuğu üzerindeki olumsuz etkilerini ortaya koyması bakımından *Sil Baştan Aşk* romanı yeniden ele alınmalıdır. Özlem'in babası terzidir ve ne olduğu anlaşılmayan bir hastalığa yenik düşerek hayatını yitirmiştir. O zaman Özlem, henüz yedi yaşındadır ve babasına ilişkin hatırladıkları yalnızca “onu kucağına alıp bakkala götürün, balon ve gofret alan bir baba” olduğudur. O, oturma odasında büyütülüp çerçevelenmiş bir fotoğraftan onlara gülümseyen ince, uzun yüzlü, iyi bir

⁶³ *Kapiland'ın Kobayları*, s.140.

⁶⁴ *Kapiland'ın Kobayları*, s. 165.

insandır. Sonraki yıllarda da babasının öldüğünü aklına getirmez, onu uzun yolculuklara çıkan, yılda bir ya da iki kez evine uğrayan bir denizci olarak düşlemeyi tercih eder. Düşlerinde evlerinin kapısını açtığında dikiş makinesinin sesini duymayacağı anlar da vardır. İçeride ince, uzun yüzlü bir adam oturmakta, gülümseyerek onlara bakmaktadır. Annesi, babasının geldiğini haber verince baba kollarını açıp kızının ona doğru koşmasını bekler.

Genç kızın baş etmeye çalıştığı duygulardan biri babasına duyduğu özlemdir. O beklediği mucizenin (babasının dönmesi) gerçekleşmeyeceğini bilse de zaman zaman aksini düşlemekten kendisini alamaz:

“Mucize bugün de gerçekleşmiyor. Babam yine duvarda, bana hep oradan gülümseyecek. Hiçbir zaman oturmayacak koltuğa. Bu evde baba koltuğu yok, televizyonun tam karşısındaki koltuk, eve kim erken gelirse ona ait oluyor. Hiçbir zaman gerçekleşmeyeceğini bildiğim bu düşünürüm ne zaman vazgeçeceğimi bilmiyorum.”⁶⁵

Genç kızın babasına duyduğu özleme zaman zaman onları erkenden terk ettiği için öfke de karışır:

“Kim bilir, babam doktorların teşhis edemediği o hastalıktan ölmeseydi, her şey başka türlü olurdu belki. Çok istediğim hukuk fakültesinde birinci sınıf öğrencisi olabilirdim şimdi. Bazen öldüğü için suçluyorum babamı, kızıyorum. Ona haksızlık ettiğimi, annemi üzdüğümü biliyorum ama neden başka türlü olmadı yaşıyorum? Kime kızmalıyım bilmiyorum ki.”⁶⁶

Babanın ölümü, beraberinde annenin onun da sorumluluklarını üstlenmesini getirir. Kocasının vasiyetidir: “Bana bir şey olursa bu çocuklara sen bakacaksın, terziliği sen sürdüreceksin.”⁶⁷

Pek çok anne, kocasını kaybettikten sonra çocuklarını yetiştirmekte büyük başarı gösterir. Özlem’in annesi de bu konuda olumlu bir örnektir. Ancak kocasının sorumluluklarını üstlenmek, çocuklarına ayıracağı zamanın hırsızlığı olmuştur. Bu hissedilir:

“Annem onun (dikiş makinesi) kölesi oldu. Anneme “Otur!” diyor, annem oturuyor onun başucuna. Saatlerce kalkma izni yok, vicdansız bir köle tüccarı bu makine. Oysa ben de annemin diğer anneler gibi bizi kapıda karşılamasını, “Haydi çocuklar mutfağa, size nefis yemekler

⁶⁵ *Sil Baştan Aşk*, s. 10.

⁶⁶ *Sil Baştan Aşk*, s. 12.

⁶⁷ *Sil Baştan Aşk*, s. 7.

pişirdim.” demesini isterdim. Kapıya yaklaştığımda içeriden televizyon dizilerinden birinin sesini duymayı yeğlerdim. (...) Ama bütün bunlar için vakti yok annemin.”⁶⁸

Babanın yokluğunun hem maddi hem de manevi anlamda arkasında bıraktığı eşi ve çocukları için yaşamı bir hayli zorlaştırdığı ortadadır. İnsanın ölüm karşısında eli kolu bağlı olduğuna göre geride kalanlara, sevdiklerini yüreklerinde yaşatarak yaşamlarını en iyi biçimde sürdürme çabası içine girmek düşmektedir. Özlem ve annesi, bu konuda örnek bir tutum sergilemektedir; sabırlı ve azimlidirler. Emeklerinin karşılığını almakta da gecikmeyeceklerdir.

Tuna'nın Büyülü Gemisi'nin ana kahramanı Tuna, Özlem'den daha şanssızdır çünkü yalnızca babası değil, annesi de uzaklardadır. Tuna, henüz dokuz yaşında bir çocuktur. Annesi köyden kente iş aramak için gidince köyde anneannesi ve ablasıyla kalır. Babası da üç yıl önce aynı nedenle Fransa'ya gitmiş, ancak orada hastalanarak yaşamını yitirmiştir. Böylece önce babasız arkasından da annesiz kalan küçük çocuk, insanı mutluluğa götüren tek araç olarak gördüğü büyü bir geminin kaptanı olduğunu düşleyerek mutsuzluğuna karşı koymaya çalışır.

Annesinin yokluğunun Tuna üzerinde etkisi daha büyüktür. Onun kokusunu, yumuşaklığını, kendisine sarılmasını çok özler. Düşlerinde annesi kimi zaman onun için limonata hazırlar, kimi zaman da yaptığı pastayı mutfak masasının üzerine bırakır:

“Havuzdaki gemisine bakarak tatlı hayallere dalan Tuna susadığını hissetti. Birden arkasında annesinin sesini duydu:

-Tuna, yavrum, susamadın mı? Gel, limonata yaptım sana.

Arkasını dönünce elinde bir sürahi buzlu limonata tutan annesini gördü. En güzel pembe elbisesini giymiş, saçlarını omuzlarına salmış, kendisini çağırıyordu. Geminin kumandasını havuzun kenarına bırakıp annesine koştu.”⁶⁹

(...) Yavaşça mutfağa doğru yöneldi. Kapısı açıktı, pencereden giren ay ışığı hafifçe aydınlatıyordu her yeri. Gözlerine inanamadı. Mutfak masasında daha önce gazetede gördüğü pasta duruyordu. Gece yarısı kim yapmıştı bu pastayı? Yoksa annesi bir sürpriz yapıp gelmiş miydi?⁷⁰

Çocuklar anne babalarının birbirleriyle ilişkilerini gözler, değerlendirir, onlardan sonuçlar çıkarır ve onlara tepkiler gösterir. Çocuk karşısında karşılıklı sevgi ve saygıya

⁶⁸ *Sil Baştan Aşk*, s. 6.

⁶⁹ Miyase Sertbarut, *Tuna'nın Büyülü Gemisi*, Tudem Yayınları, 10. Basım, İzmir 2012, s. 31.

⁷⁰ *Tuna'nın Büyülü Gemisi*, s. 57

dayalı bir ilişki gördüğünde bundan nasıl büyük bir mutluluk duyarsa gergin, sürtüşmeli bir ilişki de o oranda çocuğu huzursuz eder.

Anne baba arasındaki geçimsizliğin getirdiği boşanma ya da ayrı yaşama çocukların/gençlerin gelişimlerini olumsuz etkileyen sorunlardan biri olabilmektedir. Aile bütünlüğü kavramı böylece dağılan çocuk/genç, kendisini eksik ve parçalanmış hisseder. Bazen yalnızca annesini ya da babasını, bazen de her ikisini de bu konuda suçlu bulur. Bir çocuk/genç için anne babasının birbirinden nefret ettiklerini görmek oldukça yaralayıcıdır. Ebeveynlerin, çocukları üzerinden birbirleriyle hesaplaşmaya kalkmalarının, çocuklarının ruhlarını ve bedenlerini bir savaş meydanına çevireceğini unutmamaları gerekir. Özellikle gelişmiş ülkelerde boşanma oranının giderek artması sonucu, bu ayrılıklardan etkilenen çocukların sayısını da ona paralel olarak artırmaktadır.

Boşanma sonrasında çocukların bakımı anne ya da babadan birine kalır. Anne-çocuk ya da baba-çocuktan oluşan bu yeni yapı, annenin ya da babanın yeniden evlenmesine kadar varlığını korur. Bu evliliklerin sonrasında aileye katılan yeni çocuklar kimi zaman aile içi sorunları da iyice çoğaltır.

Çocukların gönülleri her zaman anne-baba ve çocukların birlikte olduğu “mutlu aile tabloları”ndan yanadır. *Saat Canavarı* adlı öykü kitabında yer alan öykülerden biri - “Şenlik”- tam da çocukların bu isteklerini yansıtan bir tabloyla çıkar okurunun karşısına:

“Babam (...) önce birer öpücük istiyorum diyerek eğildi. Sağ yanak benim, sol yanak Pınar’ındı. Babam müjdesiz de gelse bu gelenek yerine getirilirdi.”⁷¹

Oysa bütün çocuklar bu öyküdeki çocuklar kadar şanslı değildir. *Sisin Sakladıkları* adlı romanın kahramanı İlay, annesi ve babası anlaşarak boşanmış bir kızdır. O, annesiyle yaşamaktadır. Babası ise on beş günde bir onu görmeye gelir, birlikte hoşça zaman geçirirler. Babasını sürekli iş gezilerine giden ve iki haftada bir kendisini görmeye gelen biri gibi düşünür.

Anne babası evliyken hemen her gün yaşanan tartışmalar İlay’ı huzursuz eder. İlk zamanlar araya girerse onları yumuşatabileceğini düşünür, ancak bu düşüncesinde yanlış olduğunu fark etmekte gecikmez. Sonraları ise müdahale edemediği bu duruma

⁷¹ *Saat Canavarı*, s. 65.

tepkisini odasına kapanıp kulağına wolkmenin kulaklığını takarak gösterir. Bu, onun anne babasının tartışma seslerinden kaçış yoludur.

Yine de anne babası boşanmaya karar verdiklerinde genç kızın içine bir korku düşer. Çocuklar için baba güvendir. İlay da babasının yanında kendisini güvende hisseder: “Babası İlay’a güven veriyordu.”⁷²

Baba, genç kız için başı sıkıştıkça yardımına koşacak öncelikli kişi olma özelliğini de kaybetmez. Genç kız, babasının başka bir eve taşınmasından, yeniden evlenmesinden tedirginlik duysa, yanında başka bir kadın görmeye dayanamayacağını düşünse de ona karşı yine de daha hoşgörülü ve onaylayıcı bir tutum içindedir.

Anne, baba hakkındaki olumsuz düşüncelerini kızının yanında doğrudan dillendirmese de arkadaşlarıyla zaman zaman dertleşir. Bu konuşmalar İlay’ın kulağına çalındıkça genç kız annesinin babası hakkında ileri geri konuşmalarına anlam veremez. Babasını çekiştiren sözlerden incinir, içinden babasını savunmak gelir.

İlay, annesiyle çekişme içindedir. Boşanmanın ardından hırçınlıkları artmıştır:

“Annesi ve babası boşandıktan sonra hırçınlaştığını arkadaşları da söylemişti ama elinde değildi, çabucak sinirleniyordu.”⁷³

Anne kızın ilişkileri zaman zaman oldukça gerilir. Bu gerilimlerden biri de annesi İlay’ı yaz tatili nedeniyle kendi ablasının yanına, köye göndermek istediğinde yaşanır. Genç kız annesine karşı oldukça dik başlıdır. İsyanının bir kısmı da babasının yokluğundadır:

“Ben hiçbir yere gitmiyorum. Benden kurtulmaya çalışıyorsun değil mi? Babamı yolladın, şimdi sıra bende mi? Bu evde Nilgün Hanım Cumhuriyeti mi kurmaya çalışıyorsun anne?”⁷⁴

Bir çocuğun, babası yaşarken baba özlemi çekmesi elbette zordur. Boşanmadan sonra kimi baba, çocuklarını arayıp sormaz ya da kırk yılda bir görür. Babasının olduğunu bilen ama aranmayan, sorulmayan çocukta benlik saygısı yara alır. Bu ilgisiz babaya karşı öfke hatta bazen düşmanlık duyulur. Bunlar düşünüldüğünde İlay, bu konuda şanslı kabul edilebilir. Babası ilgisiz bir baba değildir.

Miyase Sertbarut’un eserlerinde bu konuda olumsuz bir örnek yer almamaktadır.

⁷² Miyase Sertbarut, *Sisin Sakladıkları*, Tudem Yayınları, 5. Basım, İzmir 2011, s. 40.

⁷³ *Sisin Sakladıkları*, s. 11.

⁷⁴ *Sisin Sakladıkları*, s.11.

3. EĞİTİM ÖĞRETİM YAŞAMINDA KARŞILAŞILAN SORUNLAR

Toplumun varlığını sürdürebilmesi, çocukların toplumun değer yargılarına ve özelliklerine uygun bireyler olarak yetişebilmeleriyle yakından ilgilidir. Toplum kültürünün kuşaktan kuşağa aktarılması ailede başlar, okulda ve toplumsal çevrede sürüp gider.

Okul, akademik bir dünya olmasının dışında öğrencinin toplumsallaşmasında da önemli bir rol üstlenir. Öğrenciye yaşıtlarıyla iletişim kurabileceği bir ortam yaratır. Yakın arkadaşlıklar, ortak ilgi alanları, ilk aşklar öğrenci için bu ortamı eğlenceli kılan unsurlardır. Birbirlerini gözlemleyen çocuklar kimlerle arkadaşlık edeceklerine karar verirken onları bir teste de tâbi tutmuş olurlar. Bu testlerden başarıyla çıkanlar arkadaşlarının onayını alırlar. Ancak tüm öğrenciler arkadaşlarıyla iletişim kurma konusunda aynı başarıyı gösteremez. Kimi çocuk için bu, hiç kolay değildir. Bu durum, onları yaralar ve onlara acı verir.

Miyase Sertbarut'un eserlerinde çocuğun eğitim öğretim yaşamında karşılaştığı sorunlar şöyle sıralanabilir:

3. 1. Öğretmen – Öğrenci İlişkileri

Başarılı bir eğitim öğretimin temel dayanaklarından biri şüphesiz öğretmenin niteliğidir. “Nasıl bir öğretmen?” sorusuna verilecek yanıtlar bu nedenle çok önemlidir. Öğretmenlerin, öğrencilerin gereksinimlerini ve beklentilerini ne kadar karşılayabildiği üzerinde önemle durulması gereken bir sorundur. Bu sorunla ilgili olarak ele alınacak ilk eser *Kapiland'ın Kobayları* adlı roman olacaktır. Romanda olayın kahramanları lise öğrencileridir ve olayların pek çoğu bir okulda geçer. Bu okul binası, çevremizdeki pek çok okul gibi “çirkin bir sarıya boyanmış”tır. Konuşmayı, kalabalığa seslenmeyi çok seven, her zaman anlatacak bir şey bulan okul müdürü, yine pek çok okulda olduğu gibi her sabah konuşma yapmadan öğrencileri içeri almaz. Öğrenciler, duya duya ezberledikleri bu söylevleri dinlemeyip kendi aralarında şakalaşırken beklentileri de aynıdır: “Uzun bir söylev çekmez umarım.”⁷⁵

Okuldan içeriye girildiğinde karşılaşılabilecek ilk öğretmen aynı zamanda tarih öğretmeni de olan Okul Müdürü Çetin Bey'dir. Derslere girip tarih anlatmak onun gözünde dünyanın en sıkıntı verici işidir. Müdür yardımcılığı yaparken de yalnızca bir

⁷⁵ *Kapiland'ın Kobayları*, s.16.

sınıfın dersini üstlenmiştir. Buna rağmen o sınıfa da türlü gerekçelerle (Kimi zaman dersinin olduğu saatte toplantısı vardır, kimi zaman Milli Eğitim Müdürlüğünden çağrılmıştır.) girmez. Öğrencileri hakkındaki düşünceleri ise son derece olumsuzdur:

“Deneyimlerinden biliyordu ki bu yeni kuşak acayip acayip sorularla kendisini sıkıştırmak isterdi. Kimse kimsenin ne sorusunu ne yanıtını dinler, aynı soruları sorulmamış gibi sorardı. Böylesi durumlarda Çetin Bey, liseli gençlerin aptal olduğunu düşünmekten kendini alamazdı.”⁷⁶

Okulda görevli öğretmenlerden biri de Ekrem Bey’dir. Onun için de durum pek farklı değildir. Bir bilginin nasıl aktarılması gerektiğini çok iyi bilse de “kendisi bütün bunlarla uğraşma coşkusu yitireli uzun zaman olmuştu”r.⁷⁷

Görüldüğü gibi Çetin ve Ekrem öğretmenler için meslekleri onlara sevinç ve mutluluk vermekten oldukça uzaktır. Bu durumun öğrenciye olumlu yansımayaacağı ise açıktır.

Öğrencileri inciten tutumlardan bir diğerini ise Çetin ve Ekrem öğretmenlerle aynı okulda görevli Sevda Hanım sık sık tekrarlar. Sevda Hanım, herkesin adını aklında tutabilirken iş öğrencilerine gelince onların adlarını birbirine karıştırır. Bu durum gençlere öğretmenleri tarafından “birey olarak” görülmediklerini bir kez daha anımsatır: “*Bu da gösteriyor ki o da diğer öğretmenler gibi bizi birey olarak görmüyor.*”⁷⁸ Öğretmenlerin, pek çok öğrencisi olduğu için onların adlarını akıllarında tutmakta zorlanmaları doğal kabul edilebilir; ancak öğretmenin adını bilmesi öğrenciye değer verildiği mesajını iletiyorsa öğretmenlerin de onlardan bu değeri esirgememeleri mesleklerinin bir parçası olmalıdır.

Öğretmenlerin düştüğü yanlışlardan biri de öğrencilerini notla yola getirmeye çalışmaktır. Düşük notun, öğrenciyi yüksek not alma konusunda motive edeceğini düşünmek, çoğu zaman gerçekçi değildir. Öğrencinin kusurlarından yola çıkmak, öğretmen öğrenci ilişkisini bozan en önemli nedenlerden biridir. *Sil Baştan Aşk* romanının kahramanlarından 7. sınıf öğrencisi Çiğdem’in de öğretmenin, iyi bir öğretmen olmadığını düşünürken onun bu tür tavırlarını ölçü aldığı görülür. Öğretmenin ödevini beğenmemesi onu düş kırıklığına uğratar:

⁷⁶ *Kapiland’ın Kobayları*, s. 23.

⁷⁷ *Kapiland’ın Kobayları*, s. 78.

⁷⁸ *Kapiland’ın Kobayları*, s. 73.

“Öğretmen ödevimi beğenmedi anne. Dolmakalemle yazmalıymışım, kâğıtlarım da kirli ve kırılmış. Kötü not verdi. Zaten sıfırcının biri, düşük not vermeyi iyi öğretmen olmak sanıyor.”⁷⁹

Öğrencilerinin ödevini beğenmediği için ona düşük not veren öğretmenlerin yanı sıra, ne olup bittiğini anlama çabası içine girmedikleri için notu öğrencilerini cezalandırma aracı olarak kullanan öğretmenlerle karşılaşmak da mümkündür.

İkizler İz Peşinde adlı kitapta yer alan “Yıllar Sonra” adlı öyküde olanı biteni sorgulamadan öğrencisine kızan, hatta üzerine bir de ona düşük sözlü notu veren bir İngilizce öğretmeni vardır. Oysa öğretmen, öğrencisine karşı olumsuz bir davranış sergilemeden önce onu dinleseydi kendisini kızdıran olayın aslını öğrenecektir. İşin aslı şudur: Öğretmen, her zaman işlenecek konuda geçen yeni sözcükleri tahtaya yazarak öğrencilerden onları üçer kez tekrarlamalarını ister. Bunu bilen öğrenciler, aralarından birine (Aysel’e) şaka yapmak ister. Öğretmen, sözcüğün yinelenmesini istediğinde bütün sınıf susacak, böylece Aysel öğretmenin belirlemesiyle “*herkesten önce bas bas bağırın*” durumuna düşecektir. Düşündükleri gibi olur. Bu durum sınıfı kahkahalara boğarken öğretmenin Aysel’i suçlamasına, ona kızmasına, düşük not vermesine neden olur. Öğretmen, yapılan şakanın farkında olsaydı belki Aysel yerine arkadaşlarına böyle sevimsiz bir şaka yapan sınıfa kızacak ya da o da gülüp geçecektir. Oysa öğretmenler, yapacakları haksızlıkların öğrencilerinin güvenini sarsacağını, onları yaralayacağını unutmamalıdır.

İyi öğretmen olmanın farklı ölçüleri varsa da “öğrenciler arasında ayırım yapmamak” herkes tarafından kabul gören ölçülerden biridir. Görev yaptıkları okulları seçme olanağı bulamayan öğretmenlerin kimi zaman bu durumdan yakındıkları görülür. Bu yakınmalar, öğrenciler arasında ayırım yapmayı da beraberinde getirir. *Çöp Plaza* romanında anlatılan olayların yaşandığı Gülova Mahallesi’nin öğretmenleri görev yerlerinden memnun değillerdir:

“Öğretmenler uzak siteden arabalarıyla ve düşleriyle gelirlerdi. Düşlerinde bu mahallede öğretmenlik yapmak değil, iki kilometre ötede Elit City’deki okullardan birine kapağı atmak vardı.”⁸⁰

Görev yaptıkları mahalleden ve okuldan hoşnut olmayan bu öğretmenlerin öğrencilerini olur olmaz azarladıkları görülür:

⁷⁹ *Sil Baştan Aşk*, s. 17.

⁸⁰ *Çöp Plaza*, s. 36.

“Arabalarını park edip okul bahçesinde yürürlerken gözleri hep kuzeydeki yüksek ağaçların, yüksek duvarların arkasındaki yüksek binalarda olurdu. Bu nedenle önlerini göremez ve bahçede koşturup duran çocuklara çarparlardı. Sonra çarptıkları çocuklara bağırlardı: –Neden önüne bakmıyorsun! Kör müsün?”⁸¹

Öğretmenlerin bu duygu ve düşüncelerle girdikleri sınıflarda da öfkeleri sürer. Karşılarındaki öğrenciler kirlidir. Türlü türlü evlerden atılan başka başka insanların ayakkabılarını, ceketlerini, gömleklerini giydikleri için kendilerine özgü kokuları yoktur. Birilerinin istemedikleri için attıkları bu giysilerin kokusu çocuklara geçer ve sınıflar kötü kokar. Öğretmenler, bu kötü kokunun kaynağını düşünmek yerine camdan görebildiği Elit City’de pastörize süt kokan çocukların sınıfında olmayı düşler. Oradaki sınıfın çilekli, vanilyalı havasını solumak ister. Öğrencilerin toplumsal durumlarının, öğretmenlerin gözünde onları yüceltmesi ya da aşağılaması kabul edilemez.

Sınıfta Kalanlar Okul Açtılar romanının kahramanı Levent de öğretmenini sevmeyen, dolayısıyla okulda mutlu olamayan öğrencilerden biridir. Oysa Levent’in ailesinin, yerini yurdunu bırakmak gibi zor bir kararı almasının arkasında yatan en önemli neden, çocuklarının iyi okullara gidebilme, iyi birer mesleklerinin olabilme ihtimalidir. Baba, hayalci bir adamdır ve önüne çocuklarıyla ilgili tek bir hedef koymuştur: “Siz bizim gibi olmayacaksınız.”⁸² Kendisi bir çay ocağı işletir, çay dağıtır ancak oğlunu okutacak, çay isteyen bir memur yapacaktır. Oysa gitmek zorunda kaldığı okul, Levent için tam bir düş kırıklığı olur. Ne okuluna alışır, ne öğretmenini sever:

“Benim durgun ve asık suratımı gören mahalle arkadaşlarım “Alışırısın” dediler. Birkaç hafta geçti. Alışamadım. Öğretmenimi de sevmemiştik çünkü o da bizi sevmiyordu. Müdür yardımcısına yakınıırken duymuştum onu.

“Nerde ahmak var, benim sınıfıma doldurmuşsunuz.”

O ahmaklar biz oluyorduk. Kötü konuşan, zor öğrenen, okula fotokopi parası, karne parası getiremeyen bizlerdik. Ödevleri yapamayan, kaynak kitapları olmayan, silgisini, kalemtraşını arkadaşından ödünç alan bizlerdik. Öğretmenler gününde okula eli boş geliyorduk, ne kalem ne kravat... Bir bahçeden gül çalıp öğretmene vermeyi bile akıl edemiyorduk.”⁸³

Öğretmenin öğrencilerini neden sevmediği sorusu beraberinde başka bir sorunu daha taşır. Bu öğrenciler, yoksul aile çocuklarıdır. Yoksulluk, insanı pek çok yönüyle olumsuz etkilediği gibi öğrenim yaşamlarında da çocuklara önyargularla yaklaşılmasına

⁸¹ *Çöp Plaza*, s. 36-37.

⁸² Miyase Sertbarut, *Sınıfta Kalanlar Okul Açtılar*, Çizmeli Kedi Yayınları, İstanbul 2013, s.8.

⁸³ *Sınıfta Kalanlar Okul Açtılar*, s.16

neden olur. Bir öğretmen, öğrencisini değerlendirirken onun zor öğrenmesini ya da ödevlerini yapamamasını ölçü aldığında “Bu çocuk neden zor öğreniyor?” ya da “Ödevlerini neden yapamıyor?” sorusu gözden kaçacaktır. Öğrencisini anlama çabası içine girmeyen bir öğretmenin mesleğini hakkıyla yaptığını söylemek güçtür. Levent’in öğretmeni, mesleğini layıkıyla yapan bir öğretmen değildir:

(Öğretmenin) her zaman çevresinde sınıfın en çalışkanları oluyor, onlarla konuşuyor, onlarla sakalaşıyordu. Ben çekingen bir çocuktum, yolda öğretmenimle karşılaştığımda selam vermeye utanırdım. O da kızardı: “Niçin görmezden geliyorsun, bir daha böyle saygısızlık etme!”

Oysa ben yalnızca çekingendim.”⁸⁴

Öğretmen, bir çırpıda saygısızlıkla suçlayıverdiği Levent’i anlamaya çalışsadaydı bu suçlamasının çocuğun kafasında nasıl bir karmaşaya yol açacağını da bilirdi. Çocuk, “saygısızlık etmek” sözünün “utanmak ve çekinmek” sözüyle aynı anlama gelip gelmediğini çok düşünür. Çünkü o, çekingenliğin saygıdan geldiğini sanır. O, babasından öyle görmüştür. Babası da büyükleriyle karşılaştığında başını eğer, gözlerini dikip onlara bakmaz.

Öğretmenlerin hepsi elbette Çetin Bey, Ekrem Bey, Sevda Hanım, Çiğdem’in öğretmeni, Aysel’in İngilizce öğretmeni ya da Gülova Mahallesi’nin öğretmenleri gibi değildir. *İkizler İz Peşinde* adlı kitapta yer alan öykülerden biri, “Emel Öğretmene Ne Olmuş?” adını taşır. Bu öykünün kahramanlarından Emel Hanım, kendisini dersine adanmış bir öğretmendir. Bu olumlu özelliğinin yanında birçok öğretmen gibi onun da notu kıttır. Yüzü pek gülmez, güler gibi yapar. Öğrenciler, âşık olduğu zaman öğretmenlerindeki değişime tanık olurlar. Aşk, ona yakışır:

“Zaten güzel bir kadın olan Emel öğretmen, gittikçe daha güzel, bakımlı ve mutlu görünüyordu. Onun mutluluğu derse de yansıyordu tabii ki.”⁸⁵

Öğretmenin, öğrencisinin karşısına nasıl bir yüzle çıktığı eğitim/öğretimin başarısı açısından son derece önemlidir. Emel öğretmendeki değişimin öğrencilere nasıl yansıdığı ortadadır. Öğrenciler karşılarında asık değil, gülen yüzler görmek ister. Güler yüzlü bir öğretmenle iletişim kurmak, öğrenci için kuşkusuz çok daha kolaydır. Öğretmeniyle iletişim kurmayı başaran öğrenci, değer verecek ve değer görecektir; bu da kuşkusuz okul başarısını artıracaktır.

⁸⁴ *Sınıfta Kalanlar Okul Açtılar*, s.23.

⁸⁵ *İkizler İz Peşinde*, s. 50.

Saat Canavarı adlı kitapta yer alan “Çukura Düşen Kurbağa” öyküsünün kahramanı Hasan, köyde yaşayan bir öğrencidir. Kentte yaşayan çocuklar gibi servise binip okuluna gitme olanağı yoktur. “Köy okulu evimizden hayli uzaktı. Okula gitmek için bir saat yürümek zorunda kalıyordum.”⁸⁶ Onun uzaktan yürüyerek geldiğini bilen öğretmeni, ondan yaptığı bu yürüyüş sırasında neler gördüğünü anlatmasını ister. Hasan’ı, öğretmenin ilgisine çok mutlu eder:

“(Öğretmenim) düşlerini olumlu yönde geliştirmeli ve kullanmalısın Hasan, diyor, bunu nasıl yapacağımı anlatıyordu. Benim ileride iyi bir yazar olacağımı umuyormuş. Öğretmenimizi çok seviyordum. Benimle ilgileniyor, beni anlıyordu.”⁸⁷

Büyümenin Zamanı Geldi romanının kahramanı Elif de öğretmenini çok seven öğrencilerden biridir. Onun da bu konudaki ölçüsü Hasan’inkiyle aynıdır: “Onun da benimle yakından ilgilendiğini görüyordum.”⁸⁸

Tüm özellikleri birleştirdiğimizde öğrencilerin karşılarındaki öğretmenlerle görmek istedikleri öğretmenlerin birbirilerinden farklı olabildikleri ortaya çıkar. Bunun nedenleri bu tezin konusu dışındadır ancak bu farklılığın öğrencilerin okul başarılarını olumsuz etkileyeceği de ortadadır.

3.2. Öğretmen – Veli İlişkileri

Miyase Sertbarut, eğitim – öğretimin başarısı açısından üzerinde önemle durulması gereken öğretmen – veli ilişkilerine, özellikle *Sınıfta Kalanlar Okul Açtılar* romanıyla dikkat çeker.

Romanın kahramanı Levent (ailesinin ve arkadaşlarının dilinde Levo), üçüncü sınıftan dördüncü sınıfa geçen bir öğrencidir. Diyarbakır’ın bir köyünden İzmir’in bir kasabasına göç eden bir ailenin oğludur. Kaydını yaptırmak üzere yeni okuluna babasıyla birlikte gider. O gün okulda karşılaştıkları muamele, çocuğa acı bir ders olur. Levent, kimlere “siz” denir, kimlere “sen”; kimlere gülümsenir, kimlere çıkışılır, o gün öğrenir. İçinde onu ne yana savuracağını bilmediği bir öfke vardır:

“Oğlanın adı ne?” dedi masada oturan adam. Kaşları çatık, sesi azarlar gibi ve sanki biz masanın karşısında değilmişiz de taa bahçedeymişiz gibi yüksek sesle.

Bizden önceki kadına böyle sormamıştı. “Oğlunuzun adı nedir?” diye sormuştu gülümseyerek. *Sen ve siz* arasındaki farkı anladım, bizimle onlar arasındaki farkı o gün aklıma yazdım. Masadaki

⁸⁶ *Saat Canavarı*, s. 41.

⁸⁷ *Saat Canavarı*, s. 42.

⁸⁸ *Büyümenin Zamanı Geldi*, s. 29.

isimlikte kuyruklu harflerle müdür yardımcısı yazıyordu. Yardımcısı böyle sertse müdür kim bilir nasıldı? Top peşinde koşmadan da insanın sırtının nasıl terlediğini o odada öğrendim.”⁸⁹

Levent’in babası iki soru arasındaki başkalığı fark etmez. Çocuk bunu anlamakta zorlanır. Babası alıştığından mı, umursamadığından mı, dalgınlığından mı susar; bilemez. Aklından babasının yoksulluğu “susan adam” olmak, zannettiği bile geçer. Öğretmenin olumsuz tutumu bununla da kalmaz. Oğlunun adını sorduğunda aldığı “Levo” karşılığı, babayı azarlamasına vesile olur: “Levo ne demek? Levent mi demek istiyorsun? Nerde, nasıl konuşacağınızı öğrenemediniz gitti.”⁹⁰

Levent’in öğretmeni, olumsuz tavrını başka velilere karşı da sürdürür. Levent’in sınıf arkadaşı Celalettin’in (Celo’nun) babası öğretmenle görüşmek üzere okula gelir. Levent, konuşmalara kulak misafiri olur:

“Ne olacak Celalettin’in durumu?” dedi öğretmenimiz bıkkın bir sesle.

“Siz bilirsiniz hocam.”

(...) “Bütün dersleri kötü. Sınıfta dersi dinlemediği gibi diğerlerini de rahatsız ediyor. Işık çalıyor ya, derste ışık çalınır mı? Ne yapacağız bu çocuğu? “dedi öğretmen.”⁹¹

Bu konuşmada “Ne yapacağız bu çocuğu?” sorusunu yanıtlaması gereken kişinin aslında öğretmeni olması gerekirken öğretmenin bu konuda sorumluluk almak istemediği görülür. Bu, Levent’in gözünden kaçmaz. Her şeyi (bütün ülkelerin sınırlarını, başkentlerini, toplamayı, çıkarmayı, özneyi, yüklemi) bilen öğretmeni Celo’nun durumunu bilmez. Bildikleri, babanın sırtını biraz daha kamburlaştırır, başını biraz daha önüne eğer:

“Kafası bir şey almıyor. Duvar, bildiğin taş duvar. Ben bunlarla uğraşmaktan bıktım. Onun yüzünden diğer çocuklar da geri kalacak.”⁹²

Karşımızda öğrenci psikolojisinden anlamadığı gibi bir babayla empati kurma becerisine de sahip olmayan bir öğretmen vardır. Hiçbir anne baba, çocuğu hakkında kötü bir şey duymak istemez. Bir baba, oğlundan umut kesebilir mi? Taş da, duvar da, odun da olsa o, onun evladıdır. Öğretmen ne yapılabileceğini söylese, bir yol gösterse...

İlkokul mezunu bile olmayan Celo’nun babası, pil fabrikasında işçidir. Planlı çalışmak, iyi beslenmek, yeteri kadar dinlenmek onun yaşamına yabancısıdır. Oğlunun

⁸⁹ *Sınıfta Kalanlar Okul Açtılar*, s.6.

⁹⁰ *Sınıfta Kalanlar Okul Açtılar*, s.6.

⁹¹ *Sınıfta Kalanlar Okul Açtılar*, s. 31-32

⁹² *Sınıfta Kalanlar Okul Açtılar*, s. 32.

öğretmeni, bütün sorumluluk ona aitmiş gibi karşısına geçip tepeden tepeden konuştuğunda onunla iletişim yollarının kapandığını görür:

“Evde bir disiplin uygulamalısınız. Planlı çalışmayı öğrenmeli. Verdiğim ödevleri yapıp yapmadığımı kontrol edin. Günü gününe çalışırsa başarılı olur. Her şeyin başı plan. Yeteri kadar dinlenecek, iyi beslenecek...”

Bu, aslında öğrencilerin içinde buldukları koşulları gözetmeden hepsini aynı kefeye koymaya kalkan bir eğitim sisteminin açtığı yaralardan biridir. Bir yerde öğretmenin de, velinin de eli kolu bağlıdır. Doğrudur, veli çocuğunu çare bulsunlar diye okula gönderir. Çocuğunun daha iyi yerlere gelmesini, daha iyi bir hayatı olmasını ister. Bu hakkıdır. Öğretmenin de başarılı olduklarında öğrencileriyle gurur duyduklarına, onların daha iyi bir yaşamı olmasını istediklerine kuşku yoktur. Ancak iki iyi dilek, bir iyi sonucu yaratamıyorsa, orada eğitim sisteminin sorgulanması gerekir.

3.3. Öğrenci Başarısızlıkları ve Sonuçları

Öğrencilerin başarısızlıklarının arkasında yatan pek çok neden vardır. Bu nedenleri doğru belirlemek, çözüm arayışlarına rehberlik edecektir. Çözümlerin yetersiz kaldığı yerde ise fatura öğrenciye kesilerek öğrenim yaşamı sekteye uğrayacak, belki de sona erecektir. Öğrenim hakkı elinden alınan öğrenciyi bekleyenlerin onu mutlu ve başarılı kılacağını söylemek ise oldukça zordur.

Miyase Sertbarut’un eserleri, öğrenci başarısızlıklarının arkasında yatan kimi nedenlere ışık tutmaktadır. *İkizler İz Peşinde* adlı kitapta yer alan “Balkondaki Muhabbet Kuşu” öyküsü bu nedenlerden birini ortaya koymaktadır:

“Ertesi gün iki dersten sınavım vardı. Bir günde iki sınav olması çok can sıkıcı. Hangisine çalışsam aklım diğerinde oluyor. Ben de pek çok arkadaşım gibi günü gününe çalışmadığım için sınav öncesi bayağı sıkıntılı oluyorum.”⁹³

Sınavların öğrenciler için önemli bir kaygı ve gerilim kaynağı olduğu açıktır. Öğrencilere yaşattığı zorluklarla hayatın tadını kaçıır. Bununla kalsa iyidir. Sınavlarla sınanan öğrenciler “başarılı” ya da “başarısız” kabul edilecektir. Eğitim sisteminin “başarısız” kabul ettiği öğrencilere ne olacağı üzerinde önemle durulmalıdır. Bu sorun üzerinde dikkatle duran eserlerden biri *Sınıfta Kalanlar Okul Açtılar* adlı romandır.

⁹³ *İkizler İz Peşinde*, s. 74.

Murat, yedinci sınıfta okulu bırakıp hurdacılığa başlayan bir delikanlıdır. Derme çatma el arabasını ittirerek sokak sokak gezer, eski ne bulursa toplar, onları satıp geçimini sağlar.

“Okulu bırakma” durumunu, iki yönüyle (Murat’ın ve öğretmenlerin gözünden) ele aldığımızda karşımıza birbirinden farklı tablolar çıkar. Birinde Murat isyan eder:

“Hey! Beni sınıfta bırakanlar! Beni kitaplardan, kalemlerden, arkadaşlarımdan ayırıp okulun dışına atanlar! Şimdi kendim gibi atılmışları topluyorum. Sizin yüzünüzden hey!”⁹⁴

Oysa öğretmenler “sizin yüzünüzden” suçlamasını asla kabul etmez:

“Bakın çocuklar, bu Murat var ya bu Murat, okulumuzun öğrencisiydi. Ama akli fikri dışarıdaydı, hiç ders çalışmazdı, haşarı mı haşarıydı. Ne oldu sonunda? Okuldan atıldı. Siz de onun gibi sabahtan akşama kadar karton peşinde, şişe peşinde koşturmak istemiyorsanız derslerinize iyi çalışın.”⁹⁵

Murat, gerçekten haşarılığının cezasını mı çekmektedir? İşlenen suç ve verilen ceza birer kefeye konup tartıldığında birbirlerini eşler mi? Yoksa ceza kefesi ağır mı basar? Bu soruya, Celo’nun durumuna da göz atıldıktan sonra belki yeniden yanıt aranmalıdır.

Celo’nun babasının, oğlunun öğretmeniyle yaptığı görüşmeden söz edilmişti. Anımsarsak öğretmeni Celo’yu taşa, duvara benzetip kafasının bir şey almadığından yakınmıştı. Sonrasında Celo, bir daha okula gelmez. Babası ona bir pidecinin yanında iş bulur. Öğretmenin okuldan ittiği öğrenciye kapısını açan pidede onu bekleyen nedir? Yerleri süpürmek, pide paketlerini verilen adreslere götürmek, çay dağıtmak, yağlı masaları silmek, işini iyi yapmadığında da azar işitmek... Öğretmen, başarısız bir öğrenciyle karşılaştığında başarısızlığı başarıya dönüştürmek yerine sorunu başından atmaya kalktığı için yol açtığı bu durumla gurur mu duymalıdır, düşünmek gerekir. Kuşkusuz hayır. Bu durumda romanın bir diğer kahramanına, Levent’e hak vermek kaçınılmazlaşır:

“(Öğretmen) Beni itiyordu, elleriyle değil sözleriyle itiyordu. Birinci sınıftan bu yana *öğretmen ana gibidir, baba gibidir* demişlerdi bize. *Okul yuvanızdır* demişlerdi. Yalandı işte, hepsi yalan.”⁹⁶

Yuvadan kovulan çocuklardan biri de İsmail’dir. Arkadaşları üst sınıfa geçince, o sınıf tekrarı yapmak zorunda kalır, bunu sindiremez ve okuldan ayrılır. Geride

⁹⁴ *Sınıfta Kalanlar Okul Açtılar*, s. 49.

⁹⁵ *Sınıfta Kalanlar Okul Açtılar*, s.50.

⁹⁶ *Sınıfta Kalanlar Okul Açtılar*, s.30.

bırdıklarıını “Okuyanlar ne yapıyor sanki?”⁹⁷ diye küçümsemeye çalışsa da bunun İsmail’in gerçek duygularını yansıtmadığı açıktır. Levent de bunun farkındadır ve İsmail’in durumu içinde sınıfta bırakılma korkusu yaratır:

“Ben de mi böyle olacaktım? Okuyamamak, gelecekle ilgili hiç hayal kuramamak demektir. Babamın yanında çay hesabı yapabilen bir yardımcı ya da başka birinin yanında çırac...”⁹⁸

Aynı sınıfta bir daha okumak... Ya benim de başıma gelirse? Bunu düşündüğüm zaman karanlık bir mağaraya kapatılmış gibi oluyordum. Terbiye edilemeyen bir hayvan gibi...”⁹⁹

Sınıfta bırakılma korkusunu, bu biçimde dile getiren Levent’in psikolojik olarak nasıl bir baskı altında olduğu ortadadır. Bu durumda öğretmenlerin, çocukların gelecekle ilgili düşlerini ellerinden almadan önce durup bir değil, uzun uzun düşünmeleri gerekir. Ailelerin değişsinler diye okula gönderdikleri çocuklarını, bu çocuk değişmez diyerek evlerine geri yollamak, eğitimin amaçlarına ters olduğu gibi başarısızlığının da çok açık bir göstergesidir.

Başarısız damgası vurulan bu çocukları bekleyen olumsuzluklardan biri de Miyase Sertbarut’un eserlerinde doğrudan yer vermeyerek sözünü etmeyi seçtiği dayak olayıdır. Dayađa maruz kalkmak kadar, tanık olmanın da incitici, yaralayıcı olduğu düşünülürse yazarın bu tutumu yerindedir. Dayak sorunu, *Sınıfta Kalanlar Okul Açtılar* romanında sınıfta kalan Yılmaz’la gündeme gelir. Her evin kıyameti başkadır, Yılmaz için de dayak yemek kıyamettir. Sınıfta kaldığını öğrenen çocuk, evde kendisini bekleyen dayağı düşününce eve gitmeye cesaret edemez. Çok korkar, ağlamaya başlar. Çaresizdir. Kaçmaya karar verir:

“Ne yapayım? Bu karne eve götürülür mü Levo? Babam öldürür beni.”¹⁰⁰

Karnesi sopalık olsa da Yılmaz’ın göz ardı ettiği, yakalandığında karne dayağının iki katını yiyecek olmasıdır. Dayak yiyeceğini bile bile eve gitmek çocuğun çaresizliğidir ancak oğlunu dövmekten başka çare bulamayan babayı da unutmamak gerekir. Onun da durumu içler acısıdır. Zayıf bir karne, yalnız oğlunun değil onun da düşlerine düşmandır. Bir karnenin öğrenci için de ebeveynler için de felakete dönüşebildiği bir eğitim sisteminin gözden geçirilmesi gerektiği açıktır.

⁹⁷ *Sınıfta Kalanlar Okul Açtılar*, s.13.

⁹⁸ *Sınıfta Kalanlar Okul Açtılar*, s.14.

⁹⁹ *Sınıfta Kalanlar Okul Açtılar*, s.18.

¹⁰⁰ *Sınıfta Kalanlar Okul Açtılar*, s.46.

3.4. Dershaneler

Günümüz koşullarında öğrencinin başarısı açısından zorunlu görülen dershaneler pek çok sorunu da beraberinde getirmektedir. Öncelikle derslerden geriye kalamayan zaman, öğrenciler için sıkıntı vericidir. Okul ve dershane, onlara kendilerine ayıracakları özgür zamanlar bırakmaz.

Kapiland'ın Karanlık Yüzü adlı romanda öğrenciler tam da bu durumdan yakınmaktadır. Kitabın kahramanlarından Mehtap ile Marji konuşmaya fırsat bulamadıkları için sabahın erken saatlerinden medet umarlar:

“Sabahın bu saatinde buluşmaları da daha sonra hiç zamanları kalmadığındandı. Okulda konuşmaya pek fırsatları olmuyordu, çıkışta ise dershaneye koşturuyorlardı ve şehrin iki ters yakasındaydı dershaneleri.”¹⁰¹

Var olan eğitim sistemimiz içinde öğrencilere henüz dershane ile okul arasında koşuşturmayacakları bir eğitim/öğrenim yaşamı vaat edilememektedir. Adeta bir yarışın içinde kendilerine yer kapmaya çalışan çocukların diline bile “Zamanın yok!” yakınması ne yazık ki yerleşmiş görünmektedir.

Çınar Ağacındaki Gizli Geçit adlı öyküde köyden kente gelen dört arkadaş, çevrelerinde sağa sola hızla koşturup duran insanlarla karşılaşınca şaşırırlar. İçlerinden biri (Suna), kendi yaşındaki çocuklardan birine sorar: “Nereye koşuyorsunuz, eğlence varsa biz de katılalım.” Çocuğun yanıtı dikkate değerdir: “Acelem var, dershaneye yetişeceğim.”¹⁰²

Öğrenci, her ne kadar okul ile dershane arasında sıkışsa da başarısı açısından dershaneyi olmazsa olmaz olarak görmektedir. Oysa kimi zaman ekonomik sıkıntılar öğrencinin dershaneye gitmesine izin vermez. *Sil Baştan Aşk* romanında Özlem bunu şu biçimde dile getirir:

“Girdim üniversite sınavlarına ne oldu? Koca bir hiç! Kazanamadım. Niçin kazanamadım? Çünkü dershaneye gidemedim. (...) Çünkü paramız yoktu, çünkü üniversite sınavları dışında başka sorunlara da kafa yormam gerekiyordu.”¹⁰³

Yıllankale romanı, okuru define arayan amcasının ardına takılan Mahir’le tanıştırır. Defineyi bulduklarında neler yapacaklarına ilişkin ikisinin de düşleri başka

¹⁰¹ Miyase Sertbarut, *Kapiland'ın Karanlık Yüzü*, Tudem Yayınları, İzmir 2012, s. 17.

¹⁰² Miyase Sertbarut, *Çınar Ağacındaki Gizli Geçit*, Cumhuriyet Kitapları, İstanbul 2011, s.21.

¹⁰³ *Sil Baştan Aşk*, s.12.

başkadır. Mahir'e kulak verildiğinde düşlerini dershaneye gitmenin süslediği görülür. Amcasından altınları bulduğunda kendisini dershaneye yazdırmasını ister:

“Altın bulursa bilgisayar alacağını söylemişti amcası. Hatta daha fazlasından söz etmişti. Daha fazlası ne olabilirdi ki? İyi bir dershaneye kaydolmak isteyebilirdi. Arkadaşlarının övünerek gittikleri dersaneler vardı, o daha en ucuzuna bile yazdırılmamıştı. –Amca, altınları bulduğunda beni dershaneye yazdırırsın değil mi?”¹⁰⁴

Görüldüğü gibi dersaneler sınavlara hazırlanmak zorunda olan öğrenciler için adeta can simidi olma özelliği kazanmıştır. Öğrencilerin en iyi okullara gitmek, en yüksek puanları almak için yapabilecekleri en akıllıca iş bir dershaneye yazılmak gibi görünmektedir. Özlem ve Mahir gibi *Sınıfta Kalanlar Okul Açtılar* romanıyla tanıdığımız Levent de bunu bilir. Bilir ama onun Özlem ya da Mahir gibi ekonomik sorunları aşma olasılığı yoktur. En iyi okulların kapılarının açılacağı çocukların kalın test kitapları, iri çantaları, dolu kalem kutuları vardır. Hepsi bu kadar da değildir: “Okuldan çıkınca dershaneye gidenler var, kasabadaki dershaneyi yetersiz bulup İzmir'e daha büyüklerine gidenler var.”¹⁰⁵ Onun, söz konusu kapılardan içeriye girme ümidi bile yoktur.

Kaçak Köpek Biber romanı, eğitimdeki bu eşitsizliği ortadan kaldıracak bir çözüm önerisi sunar. Biber, kaçak bir polis köpeğidir. Kendisini bir gün, eylem yapmaya hazırlanan üniversite öğrencilerinin çoğunlukta olduğu bir kavşakta bulur. Kulağına ince bir çığlık dolar: “Parasız eğitim istiyoruz.”¹⁰⁶ Sesin sahibi kıvrıkcık saçlı bir kız, Gül'dür. Görünen o ki Gül'ün dile getirdiği istekten uzaklaşıldıkça öğrenciler arasındaki eşitsizliğin ortadan kaldırılması söz konusu olamayacaktır.

3.5. Sınavların Güvenirliği

Sınavlar, öğrenciler için böylesine belirleyici ve bu kadar büyük bir sorunken onların güvenilirlikleri ve neyi ölçtüğü de sorgulanmalıdır. Miyase Sertbarut, bu sorgulamayı *Kapiland'ın Karanlık Yüzü* adlı romanında yapar.

Kapiland'a gidecek öğrencileri belirlemek üzere lise öğrencileri arasında bir sınav yapılır. Kızının Kapiland'a gitmesini çok isteyen Müdür Yardımcısı Recep Bey, sınavın yapıldığı gün soru kitapçıklarından birini kaşla göz arasında tarayıp bilgisayarına atar. Önceden anlaştığı birine kitapçığı elektronik postayla göndererek

¹⁰⁴ Miyase Sertbarut, *Yılankale*, Tudem Yayınları, 2. Basım, İzmir 2011, s. 72.

¹⁰⁵ *Sınıfta Kalanlar Okul Açtılar*, s.22.

¹⁰⁶ Miyase Sertbarut, *Kaçak Köpek Biber*, Tudem Yayınları, İzmir 2013, s.26.

yanıtları alır. Yanıt anahtarını küçücük bir kâğıda aktararak onu önceden hazırladığı bir gofretin ambalajının içine saklar. Arkasından da sınav salonuna giderek kızının şekerinin düştüğü gerekçesiyle gofreti kızına verir.

Burada tanık olunan kopya olayının dışında bir de “sınavı kimin kazanacağıın önceden belirlenmesi” biçiminde görülen bir sorun daha vardır. Recep Bey’in kızı, soruları doğru yanıtladığı halde sınavı kazanamazken pek bir şey yapmayan, dikkat çekmemek için birkaç şıkkı rastgele işaretleyen Marji, Kapiland’a gitmeye sözde hak kazanan iki öğrenciden biri olur. Okulun öğretmenlerinden Sevda Hanım ve Ekrem Bey’in konuşmalarına kulak verildiğinde olayın bu boyutu da ortaya çıkar:

“Sevda Hanım neredeyse hopladı koltuğundan.

-Yani sınav hileli mi?

-Dürüst sınav kaldı mı Sevda?”¹⁰⁷

Öğrencilerin ders başarılarını ölçmek için yapılan sınavların durumu da daha iç açıcı değildir:

“Bana bak, sınavda kâğıdını göstermezsen fena olur!” dedi Burhan, ön sırada oturan arkadaşının ensesine doğru. (...) Burhan, sınavlarda çoğu zaman böyle geçer not alırdı. (...) Bu tür yardımlaşmalar her arkadaş grubunda olduğu gibi onların da sınıfında olağandı.¹⁰⁸

Kopyanın yardımlaşma olarak görüldüğü bir ortamda sınavların neyi ne kadar ölçebildiği kuşkuludur. Sınavların güvenilirliğinin dışında nasıl bir ölçü olduğu da düşünülmelidir. Bu soruna *Sınıfta Kalanlar Okul Açtılar* romanında dikkat çekilir. Romanın kahramanlarından Celalettin’i bütün dersleri kötü olduğu için kafası hiçbir şey almamakla suçlayan öğretmeni gerçekten haklı mıdır? Bir de çocuğun arkadaşı Levent’e kulak vermek gerekir:

“Bana göre Celo öyle yetenekli ki. Çok güzel resim yapıyor. Defterlerinin, kitaplarının her tarafını hayvan resimleriyle doldurdu. Köpekler, kediler, kuşlar, atlar... Bulduğu her boşluğa bir şeyler çiziyor. Ellere, kollarına, tırnaklarının üstüne bile minik minik resimler yapıyor. Bana ıslık çalmasını da o öğretti. (...) Hayvanlarla da arası çok iyi. Biz onun özel ve gizli bir dil bildiğine inanırdık.”¹⁰⁹

Var olan eğitim sistemi içinde güzel resim yapmak, ıslık çalmak ya da hayvanlarla iyi anlaşmak, öğrencinin kalın kafalı olmadığına işaret edemez. Öğrencileri kendi yetenekleri ve becerileri doğrultusunda değerlendirmek, onlardan hepsinin aynı

¹⁰⁷ *Kapiland’ın Karanlık Yüzü*, s. 70.

¹⁰⁸ *Kapiland’ın Karanlık Yüzü*, s. 5.

¹⁰⁹ *Sınıfta Kalanlar Okul Açtılar*, s.34-35

olmasını bekleyen bir sistemin göz ardı edeceği bir gerçekliktir. Dolayısıyla onlar gençleri anlamayacaktır, anlamaz. Okuldan atılan öğrencilerden biri olan Murat haklıdır: “İşte hepimizin, bütün çocukların ortak derdi bu. Bizi anlamıyorlar. Hepimizin aynı olmasını istiyorlar.”¹¹⁰

Öğrenciye dayatılan ne olursa olsun aslında yaşam, ona herkesin evinin, yolunun, ağacının... farklı olduğunu göstermekte gecikmez. Önüne boş bir kâğıt koyup eline kalemler tutuşturulabilir. Hatta ağaç çiz, kuş çiz, çiçek çiz diye yönlendirilmeye de kalkılabilir. Öğrenci, istenileni yapabilir de. Ancak sonra görünür ki birinin çizdiği ağaç öbürününkinden farklıdır. Birinin çizdiği kuş mavidir, diğerininki rengârenk. O, bahçesini papatyalarla doldurur, başkası güllerle bezer. Önemli olan da öğrencilerin farklı özelliklerini ortaya koyabilmelerine olanak sağlayan bir eğitim sisteminin var edilebilmesidir.

3.6. Eğitim Öğretimin Niteliği

Nitelikli bir eğitim öğretimden, öncelikle öğrencilerin gereksinimlerine yanıt vermesi beklenir. Miyase Sertbarut, okullarda verilen eğitim öğretimin yaşamla ne kadar örtüşebildiğini de eserlerinde sorgular. *Çınar Ağacındaki Gizli Geçit* adlı kitapta köyden kente gelen dört arkadaş, köylerinden kendilerinden önce göç eden insanların kentin neresine yerleştiklerini öğrenmek ister. Bunu, sokaklardaki çocuklardan birine öykünün kahramanlarından Tuna sorar. Çocuk ona şöyle yanıt verir:

“Ben bana öğretilenleri bilirim yalnızca. Ama o kadar çok şey öğretiyorlar ki önceki bildiklerimi unutmak zorunda kalıyorum. Belki sizin köylülerin yerini de bu yüzden unutmuşumdur.”¹¹¹

Tuna, bu yanıt üzerine çocuğun en son ne öğrendiğini merak eder. Çocuğun verdiği karşılık, öğretilenlerin yaşamla ne kadar örtüştüğünü ya da yaşamdan ne kadar uzak olduğunu ortaya koyar: “7463 sayısının içinde 7 binlik, 4 yüzlük, 6 onluk, 3 tane de birlik vardır.”¹¹²

Çınar ağacındaki gizli geçitten geçerek kente gelen çocukların köylerinde okula gitmedikleri halde nasıl öğrendiklerine bakıldığında alternatif bir yöntemle karşılaşılır. Bunu Suna şöyle açıklar:

¹¹⁰ *Sınıfta Kalanlar Okul Açtılar*, s. 103.

¹¹¹ *Çınar Ağacındaki Gizli Geçit*, s. 22.

¹¹² *Çınar Ağacındaki Gizli Geçit*, s. 22.

“Ağaçlardan, kuşlardan, kelebeklerden, topraktan, rüzgârdan ve güneşten çok şey öğrendik. Yaşadıkça da öğreniyoruz. Öğrendiklerimizi bir daha unutmamak için şarkıya dönüştürüyoruz. Bizim orada herkes şarkı söyler.”¹¹³

Arkasından da bunun nasıl olduğunu göstermek için hep bir ağızdan bir çiçeğin nasıl büyüdüğünü, nasıl renkler kazandığını, üzerine konan arıların, kelebeklerin dansını anlatan bir şarkı söylerler. Görüldüğü gibi sorularının yanıtlarını yaşamın içinde bulan ve öğrendiklerini yaşamına katabilen çocuk için öğrenilenler kalıcı olmaktadır. Aksi takdirde ise bilgi, bir yüke dönüşebilmektedir.

3.7. Okulda Şiddet

“Şiddet”, okulda karşılaşılan sorunlar arasında önemli bir yere sahiptir. Son yıllarda tüm dünyada eğitim kurumlarında şiddetin yaygınlaştığı; ister çocuk olsunlar ister ergen, öğrenciler arasındaki anlaşmazlıkların, tartışmaların büyüyerek yerini şiddete bıraktığı görülmektedir.

Ergenlik döneminde gençlerin dürtüsel davrandıkları göz önüne alındığında şiddeti öğrenip benimsemelerinin kolay olacağı kendiliğinden ortaya çıkar.

Kabiland'ın Kobayları romanı, Miyase Sertbarut'un eğitim kurumlarındaki şiddete özellikle dikkat çektiği romanıdır. Romanda genç beyinler üzerinde etkili olan bir virüsün, gençleri nedensiz şiddet eylemlerine yönelttiği düşünülür. Bunun üzerine bilim insanları karşı ilaç araştırmalarına başlar. Araştırmalar sonuç verir ve şiddet virüsü bulunur. En büyük tehlike yedi ile on yedi yaşlar arasında görüldüğü için bu kuşak üzerinde bir çeşit aşılama denilebilecek bir ilacın kullanımı uygun görülür.

Durum, gerçekten böyle bir önlem alınmasını gerektirecek kadar vahim midir?

Öğretmenlerden Sevda Hanım'ın arkadaşını bıçaklayan, uyuşturucu kullanan ya da satan öğrencileri olmuştur. Onların itişip kakışmalarından, sevgilileri yüzünden ya da ufacık başka olaylar nedeniyle birbirlerine saldırmalarından rahatsızdır.

Romanın kahramanlarından Semih, okulun önünde farkında olmadan bir öğrenciye çarptığında, bu çarpmanın kasıtlı olduğunu düşünen öğrenci tarafından bıçaklanır. O hastaneye kaldırılırken onu bıçaklayan öğrenci de cezaevine gönderilir. Görüldüğü gibi çok önemsiz nedenler bile şiddete yol açabilmektedir. Öğrencilerden Hayri'nin dedesi, liselerde bıçaklama olaylarının, öldürmelerin, sokaklarda kapkaçın

¹¹³ Çınar Ağacındaki Gizli Geçit, s. 24-25.

arttığını görmezden gelmez ancak bunları “virüs”le açıklamaktan yana değildir: “Sosyal bazı sorunlardan kaynaklanıyor.”¹¹⁴

İyi bir eğitimin önemi günümüzde artık hiç kimsenin karşı çıkamayacağı bir gerçektir. Fransız filozofu Helvetius, “Aldığımız eğitim ne ise o kadar oluruz.” diyerek eğitimin insan yaşamındaki belirleyiciliğini çok güzel ortaya koyar. İnsan geçmişte yaşadıklarının ve öğrendiklerinin ürünü olduğuna göre çocukların/gençlerin eğitim yaşamlarında karşılaştıkları sorunların çözümü de o derecede öncelikli ve önemlidir.

¹¹⁴ *Kapiland'ın Kobayları*, s. 98.

4. YOKSULLUK

Yoksulluk, aileleri etkileyen olumsuz etkenlerin başında gelir. Sürekli ya da geçici olsun, geçim sıkıntıları ailenin dengesini bozar, dayanışmayı sarsar, huzursuzluk yaratır. Aile üyeleri arasında çatışmalar, kırgınlıklar, küskünlükler ortaya çıkmasına yol açar. Miyase Sertbarut'un eserlerinde yoksulluğun nasıl ele alındığını ortaya koymak üzere sekiz kitabı ele alınacaktır.

Kırmızı Kartal romanının kahramanı Evşen, yoksulluklarının farkında olsa bile bunu kabullenmekte zorlanan bir çocuktur. Asma ağacının altındaki yemek masasında bütün ailenin bir arada olduğu bir akşam, annesinin önlerine koyduğu kuru fasulye ve pilava hoşnutsuz gözlerle bakar. Kuru fasulye ve pilavın, yoksulluklarına işaret ettiğini düşünür; bu, onu mutsuz eder:

“–Yine mi kuru fasulye ve pilav?

–Ne o beğenmiyor musun kızım, bunu bulamayanları düşünsene, dedi annem.”¹¹⁵

Oysa Evşen, onları bulamayanları değil, daha iyilerini bulanları düşünür. İçinden “Bu dünyada fasulye ve pilavın yenmediği yerler de olmalı.” diye geçer. Bu, küçük bir kızın yoksulluklarına karşı duyduğu küçük isyanıdır.

Saat Canavarı adlı kitapta toplanan öykülerden biri de yoksulluğu farklı bir biçimde dillendirir. “Elmadaki Vitamin” öyküsünün kahramanı Murat, annesiyle çıktığı bir pazar alışverişinden dönerken anne - babasının maddi yükünü azaltabilmenin düşünür:

“Eve dönüyorduk artık. Annem hayat pahalılığından ve ekonominin doğru gitmediğinden anlamını bilmediğim sözcüklerle yakınıp duruyordu. Doğrusu onun yakınmaları beni de mutsuz ediyordu. Bir şeyler yapmak, annemin babamın yükünü azaltmak istiyordum.”¹¹⁶ (s. 87)

Murat, apartmanlarının önündeki muz satıcısını görünce canı muz ister. Oysa bütün paralarını pazarda tüketmişlerdir. Annesi, oğlunu avutmak için “Boş ver, muzdaki vitamin elmada da var.” der. Küçük çocuk, annesinin söylediklerine kendisinin de inanmadığını düşünürken oğul, muz hevenklerine yutkunarak, boğazı düğümlenerek bakabilir. Murat, kendince pazarda bir şeyler satıp kazandığı parayla muz aldığını düşleyerek çözümler bulmaya çalışır.

¹¹⁵ *Kırmızı Kartal*, s. 35.

¹¹⁶ *Saat Canavarı*, s. 87.

Sil Baştan Aşk romanının kahramanlarından Özlem'in de ailesinin maddi durumunun yetersizliğinin doğurduğu sıkıntıları vardır. Babasının ölümünün ardından çocuklarını geçindirme sorumluluğunu üstlenen annesi, dikiş makinesinin başından kalkmamaktadır. Genç kız, gözünde yoksulluğu simgeleyen bu makineden nefret eder. Sorar: “Para sıkıntısı çekmeyen insanların evinde dikiş makinesi olur mu?”¹¹⁷

Annenin çabaları yine de çocuklarını rahat okutmaya yetmez:

“Çok iyi koşullarda okuduğumuzu da söyleyemem. Hep kullanılmış kitaplarla geçti okul yıllarım. Kendimi ve çevremi kandıracağım diye o eski kitapların üzerindeki kurşun kalemle yazılmış yazıları silmek için saatlerce uğraşırdım. Tükenmez kalemle yazılmış yerleri de olurdu, hatta çirkin sözler, bazen küfürler de bulunurdu sayfalarda, onları silmek için de annem devreye girerdi.”¹¹⁸

Bununla da kalmaz, Özlem armağan alamadığı için birçok arkadaşının doğum günü kutlamalarına katılamaz. Arkadaşlık ilişkilerinin her yaşta, çocuk için ayrı bir önemi olduğu hatırlanırsa bu durumun genç kız üzerinde olumsuz izler bırakması kaçınılmazdır.

Yoksulluğun aile bireyleri arasında dayanışmayı artırması da söz konusu olabilir. Özlem, kendi yaşadığı olumsuzlukları kardeşinin yaşamaması için üzerine bir görev düştüğünü kabul eder. Annesinin dikiş makinesi başında geçen zamanı onlara gerekli maddi olanakları sunamıyorsa o da çalışmalıdır. Karşımızda kardeşine kol kanat germeye hazır bir abla vardır:

“Bu işi almam gerekliydi. Çiğdem dolmakalem eksikliği gibi saçma sapan bir nedenle kötü not almamalıydı. Eskimiş, okunamaz hale gelmiş kitaplarla değil, pırıl pırıl kitaplarla gidebilmeliydi okula.”¹¹⁹

Büyümenin Zamanı Geldi adlı roman ise bizi Elif'le tanıştırır. Elif yedi yaşındadır. Sekiz çocuklu yoksul bir ailenin kızıdır. Ailesinin onun okul giderlerini karşılaması zordur. Bu nedenle Elif “İstemem, ben sizden ayrılmam.” dese de onu halasının yanına göndermeye karar verirler. Ancak küçük kızın bunları anlaması zordur:

“–Elif, güzel kızım, bak Şükran da doğunca tam sekiz kişi olduk. Seni okutmak için çok zorlanırsın. Ablalarının okul masrafları o kadar çok ki... Köydeki okullar çok harcama gerektirmez. (...) Halan senin masraflarını da karşılayacak, orada rahat rahat okursun.

– Bir ben mi fazlayım bu evde?

¹¹⁷ *Sil Baştan Aşk*, s.11.

¹¹⁸ *Sil Baştan Aşk*, s.7-8.

¹¹⁹ *Sil Baştan Aşk*, s. 36.

– Yavrum, ben seni okutmak istiyorum, sen neler düşünüyorsun. Halanın yanında defterin kitabın eksik olmaz. Burada okursan birini alsak öbürünü alamayız.

– Eğer okumak için sizden ayrılacaksam okula gitmem olur biter. Sen okula gitmemişsin işte, ben de gitmem ne olacak?

–Okumalısn. Benim çektiğim sıkıntıları yaşamamak için okumalısn. Ben de senden ayrılmak istemem ama okuyup meslek sahibi olasan diye katlanacağım bu ayrılığa.”¹²⁰

Elif’in annesinin dile getirdiği gibi okuyup meslek sahibi olmak, yoksulluktan kurtulmak için bir yol olabilir. Ancak yedi yaşındaki bir çocuk için aile sevgisi ve sıcaklığı, her şeyden önce gelir. Bu nedenle Elif’in okuyabilmek için ailesinden ayrılması gerektiğini kabul edebilmesi zordur. Roman boyunca küçük kızın ailesine, özellikle de annesine duyduğu özlem sık sık dile getirilir.

İkizler İz Peşinde öykü kitabında yer alan “Horoz Dövuşü” adlı öykünün ana kahramanı Selçuk’un dayısının oğlu Bekir, Elif kadar şanslı değildir. Ailesi Elif’i okuması için desteklerken Bekir’in babası oğlunun okumasına razı değildir:

“Bekir, benim elim ayağım. O giderse bu kadar işin gücün altından tek başıma kalkamam. Kızları, keçilerin peşine takıp dağa yollayamam.”¹²¹

Köyde lise yoktur; ancak Bekir isterse kente, onun keçi çobanı olup çıkmasına üzülen, ona yazık olduğunu düşünen halasının yanına gidebilecektir. “Bizim yanımızda kalıp okula gidebilir.”¹²² Ancak babası baskılara rağmen düşüncesinde diretir:

“Hem sonra okuyup ne olacak? Liseyi bitirse ne, bitirmese ne? Üniversiteye gidip hâkim mi olacak? Zaten onun kafası almaz öyle şeyleri, biraz kalın kafalı bizimki.”¹²³

Baba, oğlunun geleceği hakkında söz söyleme hakkını kendisinde görürken oğlunu küçümsemekten de geri kalmaz. Bekir de babasının kendisini düşünmediğinin farkındadır:

“Babam beni düşünmüyor ki. Lisede başarısız olacağımı, boşuna masraf etmek istemediğini söylüyor. Bir de iş çok burada yaz kış. Hiçbir şey yapmasan bile hayvan otlatırsın. Liseye gidersem bu işleri kim yapacak?”¹²⁴

¹²⁰ *Büyümenin Zamanı Geldi*, s. 3.

¹²¹ *İkizler İz Peşinde*, s. 109.

¹²² *İkizler İz Peşinde*, s. 109.

¹²³ *İkizler İz Peşinde*, s. 109.

¹²⁴ *İkizler İz Peşinde*, s. 120.

Bekir'in durumu, ailenin ekonomik ve kültürel düzeyinin çocukların geleceğini nasıl belirlediğine yerinde bir örnektir. Günü kurtarmayı, çocuklarının geleceğine feda eden aileler, dar görüşlülüklerinin bedelini ne yazık ki çocuklarına ödetirler.

Çöp Plaza adlı roman, Miyase Sertbarut'un "yoksulluk" sorununa en çok yer verdiği eseridir. Kitapta büyük kente (Ankara'ya) göç eden bir ailenin içine düştüğü zorluklara sıkça değinilir. Açlık belasına geldikleri bu kentte üç çocuklu (Murat, Fırat, Feride) bir aile geçimini çöpten topladıkları atıklarla sağlamaya çalışır. Ev diye başlarını soktukları yer, eve benzemez. Resim dersinde öğretmenleri evlerinin resimlerini çizmelerini isteyince Fırat çizdiği eve kırmızı kiremitlerle döşenmiş bir çatı yapmaz. Bu evin pencereleri ve perdeleri de yoktur, bacası, kapısı, bahçesi de. Fırat'ın çizdiği ev şöyledir:

"Birtakım uzun, demir borular, araba kaportasına benzeyen bir yükselti. Üst üste yığılmış otomobil, kamyon lastikleri, variller, bisiklet tekeri, hemen onun yanında yamuk bir kanep, onun arkasında üst üste sıralı briketler. Briketlerin üzerine yığılmış uzantılar, yuvarlaklıklar, birtakım şekilsiz parçalar, tenekeler, balya balya kâğıtlar, çuvallar, hurdalar..."¹²⁵

Eve benzemeyen bu evler, insana depresyon olmuş da geriye bu harabeleri bırakmış duygusu verir. Evlerinin eve benzemediğinin farkında olan çocukların bunun eksikliğini duymamalarının mümkün olmadığı açıktır. İnsana doğrunun yanı sıra, güzelin çirkinle, iyinin kötüyle bir arada sunulduğu bir dünyada en çok çocukların bocalaması doğaldır. Çocuk, güzel güzel evlerin yanına kendi yaşadığı eve benzemeyen evi koyduğunda ailesinin yoksulluğunu anlayacaktır, ancak neden onlar yoksulken birilerinin zengin olduğunu anlayamayacaktır. Gülova Mahallesi'nde yaşayan çocukların, Elit City'de yaşayan çocuklarla aralarında bir duvar oluşturan gerçeklik, onların açıklayabilecekleri bir gerçeklik değildir. Onlar birbirlerini çocuk olma ortak paydasında kolayca buluşturur. "Çocuklar herkese bir şans vermeyi bilir, belki de bu içgüdüselidir. Onlar birbirlerini sevdi."¹²⁶

Ailenin yaşadığı Gülova Mahallesi'nde yalnız anne babalar değil, çocuklar da çalışır. Aileler, çok çocuklu olmayı şans kabul eder. Çünkü çocuklar karınca gibidir. Karınca kendi ağırlığının on kat fazlasını nasıl taşırsa çocuklar da ağırlıklarının on katını el arabalarıyla taşıyabilirler. Atık kâğıt toplayan ağabey Murat'a, Fırat ve Feride de yardım eder.

¹²⁵ *Çöp Plaza*, s. 8.

¹²⁶ *Çöp Plaza*, s. 149.

Bu mahallede hem anne babaların hem de çocukların geleceğe ait düşleri de oldukça sınırlıdır. Yoksulluk, düşlerin bile önünde bir engeldir. Mahallenin sokaklarında okul saatlerinde bile çocukları görmek mümkündür. Çünkü okula gitmek istemeyen çocukların sayısı çoktur. “Okul karın ağrısı demektir, göz yorgunluğu demektir, kaşıntı demektir, anlaşılmayan soruların anlaşılmayan cevapların havada uçuştığı bir yerdi okul.”¹²⁷

Murat, kardeşinin elinde bir büyüteç görünce ona burun kıvrır: “Bu mahalleden bilim adamı çıkmaz oğlum, hiç heveslenme.”¹²⁸

Murat’ın okumakta gözü yoktur. Çalışmanın daha iyi olduğuna karar vermiştir. Onu bekleyen gelecekte ya pazarcı ya güvenlikçi olacağını düşünür. Pazarcı olacaksa liseye gitmesine gerek yoktur. Güvenlikçi olmayı, bin liraya canını ortaya koyup zenginine canına siper olmayı ise istemez. Annesi, Murat’ın bu durumuna içten içe üzülmekten kendisini alamaz: “Keşke okusaydı da temiz bir iş sahibi olsaydı...”¹²⁹

Fırat’ın yaşamdan beklentileri ağabeyi her ne kadar ona burun kıvrırsa da okumaktan yanadır:

“Fırat onu (büyüteci) eline aldığımda sanki bambaşka biri olduğunu duyumsadı. Büyüdü birden doktor oldu, büyüdü bilim adamı oldu, büyüdü veteriner oldu, büyüdü pilot oldu.”¹³⁰

Feride de ağabeyi gibi pek umutlu değildir. Üniversiteye gidebileceğini düşünmez. Gelecekte ellerinin dert görüp görmeyeceğini bilemez:

“Kim bilir belki iyi bir adamla evlenecekti. Okusa, sonuna kadar okusa, üniversiteye falan gidebilse ne olurdu acaba? Polis olmak isterdi. Çünkü kadın polisler hoşuna gidiyordu, hem de insan polis olunca güçlü olurdu. Polis olmasa bile belki zabıta. (...) Belki de kapısından içeriye almadıkları Elit City’de güvenlikçi olurdu.”¹³¹

Çöp Plaza romanının ardından sözü *Sınıfta Kalanlar Okul Açtılar* romanına getirmek yerinde olacaktır. Çünkü iki romanın ortak bir özelliği vardır: “Göç” olgusunun beraberinde gelen yoksulluk. Biri Hakkâri’den diğeri Diyarbakır’dan göç eden aileler farklı iki kentte (Ankara ve İzmir) benzer sorunları yaşarlar. *Sınıfta Kalanlar Okul Açtılar* romanının kahramanlarından Levent bunu şöyle dile getirir:

¹²⁷ *Çöp Plaza*, s. 36.

¹²⁸ *Çöp Plaza*, s. 12.

¹²⁹ *Çöp Plaza*, s. 15.

¹³⁰ *Çöp Plaza*, s. 23.

¹³¹ *Çöp Plaza*, s. 43.

“Ama yoksulluk pek çok insanın görmekten ve göstermekten kaçındığı bir şey. Belki de yakında yoksullar için sokağa çıkma yasağı getirilir. Ya da yalnızca geceleri dolaşmamıza izin verirler. Görülmemesi, yan yana gelinmemesi gereken insanlardık. Çünkü silsek bile parlamayan ayakkabılarımız, yıkansa bile kirli duran pantolonlarımız, kötü kesilmiş saçlarımızla yoksulluğun apaçık yüzüydük.”¹³²

Levent, haklı olarak bu durumdan ötürü huzursuzluk duyar. Bu şartlar içinde bir de ailelerinin omuzlarına yükledikleri “sen bizim gibi olma” umudu vardır. Uygun şartlarda yaşayamayan bu çocukların ayaklarının takılmasının, sendelemelerinin, düşmelerinin önüne geçmek mümkün müdür? Niçin sendelediklerini anlayamayanlar onları dışlamayacak mıdır? Akacakları su, karışacakları dere, varacakları kanal, ailelerinininkinden farklı mı olacaktır? Levent umutlu değildir: “Başka bir yöne akabilmem için büyük depremler olmalıydı, toprak alt üst olmalıydı, kayalar devrilmeliydi ki ben de başka bir kanal bulmalıydım kendime.”¹³³

Levent’in beklediği deprem, kitabın sayfaları arasında okurun karşısına çıkmasa da onun ve arkadaşlarının “başka çocuklar olma yolunda” ilerledikleri müjdesi verilir. Çocuklar, okudukça değişeceklerine inanırlar.

Ailesinin içinde bulunduğu kötü koşullara rağmen çıkış yolları arayan çocuklar elbette olacaktır. Yoksulluk, insanın önünü kapar ama kapanan önü açmak için çözümler de bulunabilir. Mendel, buna bir örnektir.

Mendel’den Kopya İnsana adlı kitapta yazar, okurlarına Mendel’in yaşam öyküsünü sunar. Mendel’in babası, oğlunu ilkokuldan sonra okutmayı düşünmez. Oğlu nasılsa onun gibi bir çiftçi olacaktır. Okuması çok gerekli değildir. Zaten okutmak istese de okul masraflarını karşılayabilmesi mümkün olmayacaktır. Ev almak için aldığı borcu ödeme derdine düşmüştür. Oğlunun ilim aşkından ise hiç haberi yoktur. Burada baba-oğul arasındaki iletişim eksikliğini de vurgulamak da yarar var.

Öğretmenlerinin Mendel’deki ışığı fark etmeleri küçük çocuğun yaşamının yönünü değiştirir. Öğretmenlerinin oğlunu okutması için yaptığı baskılar, Mendel’e ortaokulun yolunu açar. Baba, baskılardan bunalmıştır. Mendel için eğitimini tamamlayamamak bir kâbustur. Sonrasında da eğitiminin her aşamasında parasızlık karşısına önemli bir engel olarak çıkacaktır. Zaman zaman o da bazı öğrencilere ücret karşılığı dersler vererek bu sorunun aşılması için çabalar. Bilim adamı olmak isterken

¹³² *Sıfıta Kalkanlar Okul Açtılar*, s. 36.

¹³³ *Sıfıta Kalkanlar Okul Açtılar*, s.28.

din adamı olmak için manastıra girmesine de yine çektiği para sıkıntısı neden olur. Manastırda eğitim almak için para gerekmeyecektir. “Maddi imkânsızlıklar” Mendel’in yolunu uzatsa da o, botanik alanındaki başarılarını mücadele gücüne borçludur.

Yoksullukla baş etmenin reçetesini çıkarmak oldukça zordur. Yoksul aile ortamlarında çocukların daha özenle korunup kollanmaları gerektiği açıktır. Bu konuda ebeveynlerin yanı sıra öğretmenlere de görevler düşer. Yoksulluğunu yüzüne vuracak her davranışın, sözün, imanın çocuğun canını yakacağı unutulmamalıdır.

5. OYUN VE ARKADAŞLIK

Oyunların, çocukluğun gerçek anlamıyla yaşanabilmesinde, dolayısıyla çocukların yaşamlarında yeri büyüktür. Çocuklar, ister atlasın zıplasınlar ister oyuncaklarıyla oynasınlar, oynadıkları tüm oyunlar onların kimi becerilerini geliştirir, duyularını zenginleştirir, yeteneklerini artırır, düş güçlerini harekete geçirir, yaratıcılıklarını besler. Oyun, onlar için deneyimlerini zenginleştirme, öğrenme ve yapma aracıdır. Yalnızca bir zaman geçirme yöntemi değil, yetişkinlik yaşamı için gerekli bir hazırlıktır. Onlara kimi zihinsel kimi fiziksel enerjilerini boşaltabilecekleri bir ortam sunarken toplumsal gelişmelerine de katkıda bulunur. Çocukların ortak dili olarak onların toplumsallaşmalarına hizmet eder. Öyle ki çocuğun gelişmesi ve kişilik kazanması için sevgiden sonra gelen en önemli ruhsal besin oyundur denilse yeridir.

Çocuk oyunlarını, günümüz koşulları göz önüne alındığında açık alanlarda oynanan oyunlar ve evlerde oynanan oyunlar diye ayırmak durumundayız. Özellikle büyük kentlerde yaşayan çocuklar için oyun alanları bulmak sorun olabilmektedir. Onlar, bu yönüyle kırsal bölgelerde yaşayan çocuklardan daha şansız kabul edilebilir. Ancak istisnalarla da karşılaşılabilir.

Miyase Sertbarut, *Büyümenin Zamanı Geldi* romanında bu soruna, ailesinin yoksullukları nedeniyle köye, halasının yanına yolladığı Elif'in kimliğinde değinir. Amcası, ailesinden ayrılmak istemeyen Elif'i, şöyle avutmaya çalışır:

“Elif, burası çok güzel bir köy. Günlerin neşe içinde geçecek, göreceksin. Yeni yeni arkadaşların olacak. Bahçeler, bağlar arasında saklambaç oynayacaksın. Kentteki mahallenizde bunların hiçbirini yapamıyordun, değil mi?”¹³⁴

Elif'in amcası bu sözleriyle çocuklar açısından oldukça önemli bir sorunun altını çizer. Özellikle büyük kentleri binalarla doldurma telaşına düşenler, çocuklara oyun alanları sunmayı göz ardı edebilmektedir. Çocukların evlerinin önlerinde oyun oynayabildikleri günler, görünen o ki özellikle kentlerde anılara karışacaktır.

Söz konusu durumun başka bir yüzünde ise çocukların yerli yersiz sakınılmasının yaratacağı olumsuzluklar vardır. Elif'in halası, köyde dışarıda oyunlar oynayabileceği güzel bir ortam bulabilecekken ona bir şey olur kaygısıyla küçük kızını hiçbir yere göndermez. Oyuna duyduğu özlemi Elif şöyle dile getirir:

¹³⁴ *Büyümenin Zamanı Geldi*, s. 9.

“Çok sevinçliydim. Okula başlamak, bambaşka bir ortama girmektir. Evde hiç oyun oynayamıyordum. Halam, bana bir şey olur diye hiçbir yere yollamıyordu. Komşu çocuklar da kazlardan korkup gelemiyorlardı eve. Okulda bol bol oynayabilirdim, teneffüsler vardı ya.”¹³⁵

Görüldüğü gibi çocuk için oyun, olmazsa olmazdır; bu nedenle küçük kız, teneffüslerden bile medet umar hâle gelmiştir.

Çocuğa bir şey olur kaygısı, aslında yalnızca Elif’in halasının değil pek çok yetişkinin zaman zaman kapıldığı bir kaygıdır. Çocuğun kendisini çevresindeki tehlikelere karşı yeterince koruyamayacağı doğrudur ancak aşırı koruyucu tutumların çocuk üzerinde olumsuz etkileri olacağını da göz ardı etmemek gerekir. Sokaklarda koşturan çocukları uzaktan izlemek yerine aralarına karışmak, onlarla birlikte koşup oynarken düşüp dizlerini kanatmak çocuk için daha iyidir. “Oynadım. Düştüm.” belirlemesinde çocuğun yaptığı bir seçim ve bu seçimle gelen bir sonuç vardır. Bunu kabul etmek, çocuğun kişiliğinin sağlanmasında önemli bir rol oynar. “Oyun oynamayacaksın, koşmayacaksın, düşmeyeceksin.” demek, çocuğun çocukluğunu azaltmaktır.

Oyun ile çocuk arasına giren oyun alanı bulma sorunu, aynı kitapta yer alan “Horoz Dövüşü” adlı öyküde de okurun karşısına çıkar. Selçuk, 7. sınıfı bitirdiği yaz ailesinden kendisine bir bisiklet almalarını istemeyi düşünür:

“Bizim sokak işlek bir cadde gibi, arabalar vızır vızır... Yalnızca pazar günleri trafik azalıyor. Ayrıca biz apartmanın dördüncü katındayız, asansör de yok. Bisikleti dört kat aşağıya indirmek, yeniden yukarıya çıkarmak için bütün keyfini kaçırabilir. Aşağıya merdiven demirlerine kilitlemek de bir çözüm olmaz. Birçok arkadaşımın bisikleti kilitli olduğu halde çalındı.”¹³⁶

Apartmanların insanları alt alta, üst üste, yan yana yığarken birbirlerine yabancılaştırdığı gerçeği dışında bir de çocuklara oyun alanı bırakmama gibi bir olumsuz sonucu daha vardır ki ivedilikle çözümlenmelidir.

Oyunlar, arkadaşları da çocuğun yaşamına çağırır. Oysa bütün çocuklar bu konuda aynı şansa sahip değildir. *Kırmızı Kartal* kitabının kahramanı Evşen, yaşadığı yerin köye de kentte de uzak olması nedeniyle yalnızlığa itilen şanssız bir çocuktur:

“Köyden de uzaktayız kentten de. Yalnızca bir komşumuz var. (...) Benim yaşlarımda bir de kızları var. Adı Nuran. Arada bir oynuyoruz onunla ama beni pek anladığını söyleyemem. Bunun için yalnızlıktan kurtulmak için yani radyo dinliyorum ben de. (...) Karabaş var, bir de köpeğimiz.

¹³⁵ *Büyümenin Zamanı Geldi*, s. 24.

¹³⁶ *Büyümenin Zamanı Geldi*, s. 108.

Onunla da iyi arkadaşız. Beni herkesten iyi anlıyor. Onunla konuşurken gözlerimin içine bakıyor, arada bir başını sallayarak bana hak veriyor.”¹³⁷

Yalnızlık, insanlara göre değildir; hele de söz konusu çocuklarsa hiç değildir. Yetişkinler, yalnızlıkla baş edebilmenin yollarını bulabilirler ancak çocuklar yalnızlığın ruhlarına açtığı boşlukla yaşamları boyunca mücadele etmek zorunda kalabilir. Evşen gibi radyo dinleyerek ya da bir köpekle dostluk kurarak avunulduğu düşünülebilir. Oysa bunun yarının içine dönük, çekingen, asosyal insanlarını yaratma olasılığı güçlüdür. Bu nedenle çocuklara arkadaşlarıyla gönüllerince oynayacakları ortamlar yaratılması öncelikli olmalıdır.

¹³⁷ *Kırmızı Kartal*, s. 5-6.

6. TEKNOLOJİNİN ÇOCUKLAR/GENÇLER ÜZERİNDEKİ OLUMSUZ ETKİLERİ

Teknolojik gelişmelerle insan yaşamına giren araç gereçlerin, onlara pek çok kolaylıklar sağladığı, yaşam kalitelerini yükselttiği inkâr edilemez. Konu, çocuklar/gençler açısından ele alındığı zaman üzerinde durulması gereken öncelikle bilgisayar ve televizyondur. Çünkü pek çok çocuk/genç saatlerce ekran karşısında tutsak olabilmektedir:

“Bilgisayar oyunlarının çocuk gelişimi üstündeki etkileri, seçilen oyunun yapısı ve oynanan süreye bağlı olarak olumlu da, olumsuz da olabilir. Bilgisayar oyunlarının en belirgin kazanımı, çocukta mekânsal-bilişsel becerileri ve el-göz koordinasyonunu geliştirmesi. Ancak seçilen oyunun içeriğine mutlaka dikkat etmek gerekmektedir. Zira şiddet içerikli oyunlarla uzun süre vakit geçiren çocuklarda, şiddet duygusunda artma olduğu gözlenirken buna karşın empati duygularında azalma olmuştur. Ayrıca hiçbir bilgisayar oyunu, çocuğun yaşıtlarıyla oynayarak elde edeceği sosyal becerileri kazanmasına yardımcı olmayacaktır.”¹³⁸

Duvarların arasında geçen çocukluklarına eşlik eden internetin ve televizyonun, çocuklar ve gençler için ayrı bir riski de beraberinde getirdiği açıktır: Ailelerinden olduğu kadar toplumdaki da uzaklaşmaları. *Kapiland’ın Karanlık Yüzü* romanının kahramanı Mehtap, benzer bir durumla karşı karşıyadır. Anne kız arasında geçen konuşmalarda bu açıkça görülür:

(Anne) “Yine dünyaya sırtını dönmüşsün,” dedi sitemle, “Uygun gelmedi mi?”

“Burada da bir dünya var anne.” dedi Mehtap bezginlikle.

“Ama sanal bir dünya.”

“Her şey sanal.” dedi Mehtap, “Gerçek olan ne var ki?”¹³⁹

Mehtap, sanal dünyayı, gerçek ve sanal dünya arasındaki kalın çizgiyi silecek kadar yaşamının bir parçası olarak görmektedir. Bununla beraber gelecek yabancılaşma duygusunun insanı yalnızlaştırıp mutsuz edeceği açıktır. Yaşama sevinci, gerçek dünyada gerçek insanlardan insanlara geçen bir duygudur. Bu sevinç, bilgisayarların soğuk dünyasında yitmekte gecikmez.

Bir Dilek Tut adlı kitap konuyu farklı bir yönüyle ele alır:

¹³⁸ Fiğen Atalay, Nuran Aydemir, “Üç Nesil de Bilgisayar Oyuncusu”, *Cumhuriyet Gazetesi*, 23 Ocak 2014, s. 18.

¹³⁹ *Kapiland’ın Karanlık Yüzü*, s. 29.

“Hep birlikte bakalım evlere, evlerin bahçelerine. O da ne? Bütün çocuklar evlerinde oturuyor ve yalnızca televizyon izliyorlar. Bazıları da bilgisayarla oynuyor. Kimse gökyüzüne bakmıyor. Ne yazık! O zaman Çiçekyıldız’ın güzelliğini kim görecek?”¹⁴⁰

Kuşkusuz yalnızca Çiçekyıldız’ın değil, pek çok güzelliğin farkına varmak için gözleri bilgisayar veya televizyon ekranlarından alarak dünyaya bakmak gerekir.

Çevresinde neler olup bittiğinin farkında olmayan çocuklardan biri de Cenk’tir. Cenk, *Altın Avcıları Plajda* öykü kitabında yer alan aynı adlı öykünün kahramanlarından biridir. Antalya’da fırtına çıkacağı kente yayılırken onun olandan bitenden haberi yoktur. Çünkü “Bütün öğleden sonrasını bilgisayar karşısında oyun oynayarak geçirdiği için hiçbir şeyden haberi yoktu tabii.”¹⁴¹ Bu örnekte de bilgisayarın yaşamla çocuk arasına girdiği görülür.

Bunların yanı sıra televizyon dizileri de gençler üzerinde olumsuz izler bırakabilir. Bu durum, *Kimsin Sen?* romanında görülür. Semih, Berna’yı köprüden itip yaralanmasına yol açtığı gerekçesiyle tutuklanır. Delikanlı için pek çok suça bulaşmış gençlerle, çocuklarla bir arada olmak ürkütücüdür:

“Hemen hepsi televizyon dizilerindeki mafya karakterleriyle özdeşlik kurmuştu. İsimlerini bile kendileri için takma ad olarak kullanıyorlardı. Onlar gibi yürümeye, onlar gibi konuşmaya çalışıyorlardı.”¹⁴²

Benzer bir durumla *Yangın Tüpüyle Uçan Çocuk* kitabında yer alan “Kırmızı Karanfil Şakası” adlı öyküde de karşılaşılır. Ancak bu kez genç üzerinde olumsuz etki bırakan televizyon değil, bilgisayar oyunudur. Esin, annesiyle birlikte ziyaretine gitmek zorunda kaldığı Gülay teyzenin anılarını dinlemekten iyice sıkılmıştır. Kendi evlerine, dolayısıyla bilgisayarındaki oyuna dönmek için can atar. Çünkü “Orada birkaç zombiyi öldürür, rahatlarım.” beklentisi içindedir. Öldürerek rahatlayacağını düşünmek, mafya karakterlerine özenmek kadar vahim bir durumdur.

Çocukların ve gençlerin masumiyetini bu biçimde ellerinden alan televizyon dizileri, bilgisayar oyunları konusunda çok dikkatli olunması gerektiği açıktır. Çocuklarımızı ve gençlerimizi şiddete özendirmek, kendimize de yapacağımız en büyük kötülük olacaktır. Kaba gücün, silahın, paranın iktidarında bir dünyada bulacağımız

¹⁴⁰ *Bir Dilek Tut*, s.7.

¹⁴¹ Miyase Sertbarut, *Altın Avcıları Plajda*, Tudem Yayınları, 5. Basım, İzmir 2011, s. 7.

¹⁴² *Kimsin Sen?* s. 113.

barış, sevgi ve huzur olamaz. Yaşam anlamını savaşta bulmaz, aksine yitirir. Oysa yaşam anlamını yitirdiği zaman yaşamak da insanlar için yük olup çıkar.

Akvaryumdaki Denizkızı adlı masalda da bilgisayar, Bilge'nin yaşamını olumsuz etkiler, ona bütün sorumluluklarını unutturur. Balığı Pembiş'i ihmal etmesi bardağı taşıran son damla olur:

“O günden sonra Bilge, bilgisayarın başından kalkmaz olmuş. Yemeklere geç gidiyor, annesine yardım etmiyor, en önemlisi de Pembiş'i ihmal ediyormuş. Yiyeceklerini vermeyi unutuyor, ona kitap okumuyormuş. Varsa yoksa oyun... Arkadaşlarından aldığı oyunları oynuyor, kimi zaman kendi de satın alıyormuş. Babası, internet bağlatınca bütünüyle sorumluluklarını unutmuş. Geceleri izlediği denizkızı dansı aklına bile gelmiyormuş.”¹⁴³

Kuşkusuz televizyonu ya da bilgisayarı yaşamımızdan çıkarmak mümkün değildir. Öyleyse çocuga ve gence bu konuda, akılcı sınırlar çizme görevinin ebeveynlere düştüğünü bir kez daha anımsatmakta yarar vardır.

¹⁴³ Miyase Sertbarut, *Akvaryumdaki Deniz Kızı*, Tudem Yayınları, İzmir 2009, s. 27.

7. YAŞANILAN KENTTEN/KÖYDEN KAYNAKLANAN SORUNLAR

Çocuklar, yaşadıkları kenti/kasabayı/köyü seçme olanağına sahip değildir. Ailelerinin seçimlerine boyun eğmek, aldıkları kararlara uymak durumundadırlar. Doğal olarak kentlerde yaşamaktan yakınan çocukların yanı sıra köylerde yaşamaktan hoşnut olmayan çocuklar da olacaktır. *Kırmızı Kartal* romanının kahramanı Evşen, ömrünün sonuna kadar köyde kalmaktan korkar. Bu korkusunun altında daha çok özellikle ablasıyla yaşadığı çatışmalar ve yazar olma düşleri yatar. Çevrelerindeki tarlaları ilaçlamakla görevlendirilen uçağın pilotuyla iyi anlaşır. Pilot, küçük kıza köyde yaşamının avantajlarını anlatmaya çalışır: “Kentte bu güzelliklerin hiçbiri yok Evşen. Ne balıkların yaşayabildiği sular, ne kuş cıvıltılar, ne Karabaş.”¹⁴⁴

Evşen yine de kentte daha çok mutlu olacağına diretir. Bunun üzerine pilot ona kendi çocuklarından, kentteki yaşamından söz eder:

“Benim çocuklarım senin düşündüğünün tam tersini söylerler her zaman. Yani böyle bir yeri kente tercih ederler. Eskiden her hafta sonu baba bizi kıra götür, pikniğe götür diye tepeme çıkarlardı.(...) Büyüdüğünde şehirlerin sıkıntısını anlayacak ve hep buralara dönmek isteyeceksin.”¹⁴⁵

Köyde yaşayanın kente, kentte yaşayanın köye duyduğu özlem, nerede yaşarsak yaşayalım bir şeylerin eksik kaldığını gösterir. Bu, var olan koşulların insanlara henüz tam bir yaşam sunmadığını ortaya koyar. Böylece insanlar kendi gerçeklikleri içinde çözümler aramak durumunda kalır. Çocuk olduğunuz zamansa işiniz biraz daha zordur. Burada yine ebeveynlere görevler düşmektedir. Çocukları, taşlaşmış kentlerden zaman zaman da olsa uzaklaştırıp doğayla tanıştırmak gerekir.

İkizler İş Peşinde adlı kitapta yer alan öykülerden biri de “Bir Varmış Bir Yokmuş”. Köyde yaşayan Gül Nine, dolaylı da olsa kentte yaşayan torunlarını doğayla buluşturur. Yaşlı kadın, zaman zaman kentte yaşayan oğlunu, torunlarını ziyarete gelir. Gelirken de beraberinde bir sepet dolusu buğuları hâlâ üzerinde mor üzümler, çatlamaya başlamış iri narlar, içindeki balı saklayamaz olmuş incirler, taze cevizler, kurutulmuş kayısılar, erikler getirir. Kentteki plastik gibi kivilere, muzlara burun kıvrır. Onun sepeti kentte yaşayanların göremediği, göz ardı ettiği yiyeceklerle doludur. Oğlunun

¹⁴⁴ *Kırmızı Kartal*, s. 41.

¹⁴⁵ *Kırmızı Kartal*, s. 41-42.

bütün ısrarlarına rağmen köyden kente göçmeye asla yanaşmaz, “Elim ayağım toprağa değmezse ölürüm. Diriyken mezara koyma beni oğul.”¹⁴⁶ der.

Torunu, ninesine hak verir:

“Bazen biz gidiyoruz oraya (köye). Gelmek istemeyişinin nedenini çok iyi anlıyorum o zaman. Sanki bir cennette yaşıyor. Evinin önü yemyeşil. Küçük bir bahçesi var, ama bu küçük bahçede her şey var. Çardağa dolanmış bir asma, gölgeli bir dut ağacı, ki en çok onun üzerine çıkıp dut yemeğe bayılıyorum. Koca bir ceviz, ninem onu kutsal sayıyor. (...) İki kök kayısı, nar ağaçları, erik ağacı... Onun yerinde olsam ben de böyle bir yeri bırakıp dört duvar arasına girmezdim.”¹⁴⁷

Miyase Sertbarut, kentlerden köylere uzanmakla yetinmeyerek köylerden kentlere gelindiğinde nelerle karşılaşılacağına dikkat çekmeyi de ihmal etmez.

Çınar Ağacındaki Gizli Geçit adlı masal, köyden kente göç edenleri ve arkada kalanları anlatır. Dört tarafı dağlarla çevrili küçük köyde artık yalnızca dört ev kalmıştır. Bu köyde dört çocuk vardır: Suna, Tuna, Şula, Yula. Çok iyi arkadaş olan bu çocuklar sabahları keçilerini otlatmak için dağa gider, kırlarda çok güzel zaman geçirirler. Şarkılar söyleyip dans ederler. Köyleri böylesine güzelken onlardan önceki insanların neden dağların ötesine gittiğini anlayamazlar. Onların mutlu olup olmadığını merak ederler. Bu merakla çınar ağacının içindeki gizli geçitten kente gelirler. Gördükleri karşısında şaşırıp kalırlar:

“Koskoca bir kent... Ev, ev üstünde... Her yer dümdüz, dağ yok, orman yok, bırakın ormanı Kardeş Çınar’ın dışında bir tek ağaç yok. Kuş sesleri yerine birtakım makinelerin homurtuları duyuluyormuş yalnızca. Uçuşan kelekler yerine gri duman parçacıkları dönüp duruyormuş havada.”¹⁴⁸

Üstelik kapılar pencereler de sınıksız kapalıdır. Kimisinin demir parmaklıkları bile vardır. Görünümleri güzel de olsa yiyecekler hiç lezzetli değildir. Plastik bir tarlada yetiştirildiklerini düşündürürler. Sabahın olduğunu ne horoz seslerinden ne güneş ışığından anlaşılır. Üst üste duran evlerden duyulan çalar saatler yeni günü haber verir. Çocuklar adına durumu Şula özetler: “Ne akılsızlık demiş, bizim köy bırakılır da buraya gelinir mi?”¹⁴⁹

Suna, Tuna, Şula, Yula, böyle bir ortamda yaşayan çocukların mutlu olmadıklarını anlamakta gecikmezler:

¹⁴⁶ *İkizler İz Peşinde*, s.66.

¹⁴⁷ *İkizler İz Peşinde*, s. 66.

¹⁴⁸ *Çınar Ağacındaki Gizli Geçit*, s.20.

¹⁴⁹ *Çınar Ağacındaki Gizli Geçit*, s. 20.

“Nasıl mutlu olalım ki? (...) Sizin sahip olduklarınız yok burada. Hep acelemiz var, hep. Oyun oynamak sınırlı, temiz hava yok, sık sık hastalanıyoruz, kahvaltıda ailemizle uzun sohbetler edemiyoruz. Bu koşturmaca birçok trafik kazasına da neden oluyor.”¹⁵⁰

Kentte yaşayan çocuklar bu duruma sonunda başkaldırır. Arkalarında birer mektup bırakarak Suna, Tuna, Yula, Şula’yla köye gitmeye karar verirler. Bıraktıkları mektuplardan biri durumun vahametini ortaya koyar:

“Oyun oynamak istiyorum. Gülen yüzler istiyorum. Keçileri, kelekleri, uğur böceklerini tanımak istiyorum. Temiz hava, temiz su, sabahları telaşsız bir kahvaltı istiyorum. Tiyatroya, sinemaya gitmek istiyorum. En önemlisi sizlerle birlikte şarkı söylemek istiyorum.”¹⁵¹

Kentte yaşayan insanlar hem kendilerine hem de çocuklarına haksızlık yaptıklarını anlayınca masalımızın sonu tatlıya bağlanır ama işler gerçek yaşamda öyle olmaz.

Kentlerde kurulan sitelerde yeni bir yaşam biçimi oluşmaktadır. *Çöp Plaza* romanında bu şöyle dile getirilir:

“Bu sitenin kurucuları, çocuklarımıza temiz bir yaşam alanı sağlamak için her türlü konforu oluşturdular. Çocuklarımız tüm ihtiyaçlarını siteden çıkmadan giderebiliyorlar. Ev burada, okul burada, alışveriş merkezleri burada, eğlence burada.”¹⁵²

Oysa sitenin içinde kurulan bu yalıtılmış ortamda, çocuklarını doğa biçimlendirecekken doğaya meydan okumaları, fanus içinde fanus yaratmaları başlarını derde sokar. Çocukların bağışıklık sistemleri çöker. Kurulan bu dünya, çocukları mutlu eder mi? Hayır. “Can sıkıntısından durmadan yemek yiyor ve şişmanlıyorlardı ister istemez.”¹⁵³

Kapiland’ın Kobayları romanında gençler, aslında kendilerine şiddet virüsü diye sunulan anti-row şurupları yüzünden sürekli şişmanlar. Televizyonda, radyoda, internet sitelerinde obeziteyle ilgili pek çok bilgi sunulur. Yalnız kimse anti-row’un adını anmaz, şişmanlığın nedenini hareketsizliğe, gençlerin bilgisayar ve test kitaplarının başında çok oturmalarına bağlar.

Burada yazarın dikkat çekmeye çalıştığı iki nokta vardır. Bir yandan şurup nedeniyle iştahları açılan çocuklar/gençler abur cubura yönelerek hem tüketim ekonomisinin bir parçası olur hem de sağlıklarını tehlikeye atar. Diğer yandan onları

¹⁵⁰ *Çınar Ağacındaki Gizli Geçit*, s. 26.

¹⁵¹ *Çınar Ağacındaki Gizli Geçit*, s. 33.

¹⁵² *Çöp Plaza*, s. 29.

¹⁵³ *Çöp Plaza*, s. 39.

hareketsizliğe mahkûm eden yaşam biçimlerinin gerçekten şişmanlık gibi bir sonuç doğurması kaçınılmazdır.

Sayısal verilere baktığımızda Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Beslenme ve Diyetetik Bölümü ve Ankara Numune Eğitim ve Araştırma Hastanesince yürütülen “Türkiye Beslenme ve Sağlık Araştırması 2010” ön çalışma raporuna göre 0-5 yaşta obezite sıklığı %8,5, 6-18 yaşta ise %8,2; 0-5 yaşta fazla kilolu olanlar %17,9, fazla kilolu ve şişman olanlar %26,4; 6-18 yaşta fazla kilolu olanlar %14,3, fazla kilolu ve şişman olanlar %22,5 olarak bulunmuştur.¹⁵⁴ Bu veriler bize obezitenin çocuklar ve gençler için Miyase Sertbarut’un da dikkat çekmeye çalıştığı gibi önemli bir sorun olduğunu göstermektedir.

Kimi çocuklar içinse yaşanan yer ne köy ne kenttir; bataklıktır. *Saat Canavarı* adlı öykü kitabında yer alan öykülerden biri –“Şans, Talih, Kader, Kısmet”- insan eli değince bataklıkların bile nasıl yeşerdiğini gösterir:

“Eskiden bataklık olan bu yere yeni yeni evler yapılıyordu. Kimi tek katlı, kimi iki katlı, bahçeli evler. Anımsayabildiğim kadarıyla geldiğimiz yıl bir tek ağaç bile yoktu mahallede. Kent merkezine giden yol bile topraktı. Evler tamamlanıp insanlar yerleşmeye başlayınca yollar asfaltlandı, bahçeler yeşillendi.”¹⁵⁵

Bu sözler, aynı zamanda insanın özleminin beton binalarda yaşasa bile doğadan kopmamak olduğunu da göstermektedir.

Köylerde yaşayan insanlar kentlere akın etmekte, kentler insanlara dar gelince plansızca büyümektedir. Doğa, insandan uzaklaşmaktadır. Bu, insanları özellikle de çocukları mutsuz etmekte, oyun alanları (sokakları) ellerinden alınan çocuklar yapay oyun parklarına koşmaktadırlar. Bu olanağı bulamayanlar evlere kapanmakta, dört duvar arasında televizyona, bilgisayara mahkûm olmaktadır. Çocuklar bile yalnızlaşmaktadır. İleriye gören yetişkinlere, bu konuda çok görev düştüğünü Miyase Sertbarut’un eserlerinde konuyla ilgili ortaya konulanlar da göstermektedir.

¹⁵⁴ <http://www.beslenme.gov.tr> (T.C. Sağlık Bakanlığı Türkiye Halk Sağlığı Kurumu)

¹⁵⁵ *Saat Canavarı*, s. 79.

8. ERGENLİĞİN GETİRDİĞİ SORUNLAR

“Ergen” sözcüğü, “ermek” sözcüğünden türetilmiştir, “üretken duruma geçen” anlamına gelir. Ergenlik döneminin başlama ve bitme yaşı kişiye, içinde yaşanılan ülkeye ve çevreye göre değişmekle birlikte genellikle 11-12 yaşlarında başladığı, yirmili yaşlarda sona erdiği kabul edilir. Bu dönem, zihinsel potansiyele geçiş dönemidir. Benliğini ve özgür iradesini ortaya koyan genç için fiziksel, cinsel, ruhsal ve toplumsal gelişimin en hızlı olduğu zamandır. Hızlı bir geçiş dönemi olması nedeniyle genç, birbirine karşıt gibi görünen duyguları bir arada yaşar: mutluluk ve hüznün, yalnızlık ve arkadaşlarıyla birlikte olma isteği, bencillik ve başkalarını gözetme düşüncesi...

Ergenlik dönemi uzun bir dönemdir. İlk dönem kabul edilen 12-14 yaş arasında ergenin bedeni büyük bir hızla değişime uğrar. Bedenindeki bu hızlı değişime uymaya çalışan genç için kısa ya da uzun boylu, şişman ya da zayıf olması, yüzünde sivilcelerin çıkması gibi bedeniyle ilgili her türlü değişim büyük önem taşır.

Gencin 14-17 yaş arasını kapsayan orta ergenlik döneminde ise arkadaşları tarafından kabul görmek yaşamında ön plana geçer. Bir gruba ait olabilmek onlar için çok önemlidir.

Gencin beklentileri toplumsal olarak kabul görmek, ailesi ve çevresi tarafından sayılmak, başarılı, güzel, güçlü, bağımsız olmakken genç, bir yandan da tüm bunları gerçekleştirememeye korkusunu yüreğinde taşır.

Genç için ergenlik dönemine kadar ailesinin kimliği içinde yaşamak yeterlidir. Kendisine toplum içinde farklı bir yer arama gereği duymaz. Anne babasıyla özdeşim kurarak anne babasına benzer bir kimlik oluşturur. Oysa ergenlik döneminde genç, hem kendisi hem başkaları için kim olduğu sorusunun ardına düşer. Bu arayış döneminde gencin vereceği yanıtlardaki tutarlılık benliğinin bütünlenmesi açısından çok önemlidir. Anne babasını mükemmel kabul ettiği bir dönemden onların bildiklerini yetersiz bulduğu bir döneme geçerken onlarla övünmenin yerini onlardan daha iyi olabilme isteğinin aldığı görülür.

Miyase Sertbarut Kimsin *Sen?* adlı romanında ağırlıklı olarak ergenlik psikolojisine ve sorunlarına yer verir. Romanın kahramanı Elif, 9. sınıf öğrencisidir ve ergenlik döneminin bütün özelliklerini taşır. Gözlerini okula gitmesi gereken bir sabaha açtığında kocaman bir “Off!” çekerek yataktan kalkar, ayaklarını sürüyerek banyoya gider. Yüzünü yıkayıp havluyla kurularken aynadaki yansımasından gözlerini

kaçırmaya çalışır çünkü gözlerini kaçırmaya çalıştığı görüntüye ilişkin kafasında bir soru işareti vardır: “Kimsin sen?” Kim olduğunu, ne olacağını, toplumdaki yerinin neresi olduğunu bulmak ister. Fiziksel görünümü konusunda rahat değildir:

Elif, aynada başkasını aradı. Aslında birden çok kişiyi aradı. Bu birden fazla kişinin farklı özelliklerini bulmaya çalıştı kendi yansımada. Bebeklerinde gördüğü ve sınıfta yalnızca Ayça’da olan o minik, kalkık burnu kendi yüzünde aradı. Sivilcesiz ve porselen gibi pürüzsüz bir ten aradı. Yumuşak kavislerle baş süsleyen saçlar aradı. Bulamadı.”¹⁵⁶

Genç kız, anne ve babasının en çirkin yanlarını aldığını düşünür. Ne burnu sınıf arkadaşı Ayça’nınki gibi kalkıktır ne saçları Seda’nınki gibi sarı, bukle bukle, ne çenesi Ebru’nunki gibi muntazamdır. Ergenler için özellikle orta ergenlik dönemlerinde dış görünüşlerinin önem kazandığı anımsanırsa bu konudaki endişelerinin artması da doğaldır. Bu noktada ailelere önemli bir görev düşer. Ergenlik çağındaki genç için kılık kıyafetini kendisinin seçmesi, saçlarına dilediği rengi ve biçimi vermesi, sevdiği aksesuarları kullanması özgürlüğünün ve bireyselliğinin simgesidir. Aile, bu konu hakkında kızına/oğluna karşı dayatmacı bir tavır içine girerse, onun dış görünüşüne karışmaya kalkarsa bu, bir çatışmaya yol açar. Genç kendisini bu dayatma karşısında mutsuz, öfkeli, rahatsız hisseder. Gence gencin gözleriyle bakabilmek zordur. Belki bedenindeki değişikliklerden utanıyordu, belki kendisini şişman buluyordu, belki yukarıda Elif’in de ifade ettiği gibi burnundan, teninden, saçlarından... rahatsızdır. Bunları kapatabilmenin, yok edebilmenin ardında olması doğaldır.

Elif’in dış görünüşüne nasıl müdahale ettiği kitapta şöyle anlatılır:

“Banyodaki raftan annesinin siyah göz kalemini aldı. Burnuna bir çarpı çizdi. Uçlarında kavis olmayan ki kimsenin göz bitimi böyle değildir, gözlerinin çizgisini şakaklarından yukarıya uzattı. Alnını geniş buluyordu. Bu sabah da öyleydi işte. Bu alanı kapatmak için eğri büğrü kâküller kesip alnına düşürdü. Her bir ucu başka yöne fırlayan kısa kâkülleri uslandırmak için ıslattı. Çenesini iri buldu, gözüne öyle büyük görünüyordu ki bir çift dudak çizebilirim diye düşündü. Annesinin en kırmızı rujuna uzandı. Çenesine kalın dudaklar çizdi. Böylece iki ağzı olan bir kıza dönüştü. Öyle ki biri gülerken diğeri sus pus durabiliyordu.

Saçlarını kulak arkasına yerleştirip kulaklarını ortaya çıkardı. Yüzünü böyle fazla çıplak buldu, durumu değiştirebilir diye göz kalemiyle kulak içinden çıkan ve yanağa doğru ilerleyen kıllar çizdi. Kaşlarının arasına adının ilk harflerini yerleştirdi. Bu büyük E’nin evresine küçük e’ler de sığdırdı.”¹⁵⁷

¹⁵⁶ *Kimsin Sen?* s. 8.

¹⁵⁷ *Kimsin Sen?* s. 9.

Genç kız, ayna karşısında kendini bu tuhaf biçime sokarken elindekilerden vazgeçip özgür olma heyecanını tatmayı ister. Arkasından yarattığı bu yeni görüntüyü annesinin görmesini tehlike olarak algıladığı için kahvaltı etmeden sessizce evden çıkar. Kendini farklı bir görünüme büründürüp insanların arasına karışmaktan mutludur. İnsanların ona tuhaf tuhaf bakmasına ise aldırılmaz. Okul servisine bindiği zaman arkadaşlarının takılmaları, şakaları, abartılı benzetmeleri gırla gider. Elif'in tavrı oldukça nettir: "Ben kendi yolumu bulana kadar biraz böyle abidik gubudik takılacağım işte."¹⁵⁸

Genç kızın arkadaşlarından Mert'in sözleri ergenlik çağındaki gençleri anlama açısından yol göstericidir: "Hayat kendini bulmak değil, kendini yaratmaktır."¹⁵⁹ Elif'in de yapmaya çalıştığı bir anlamda kendini yaratmaktır.

Elif'in kimliğini arama çabasının bir ucunun da pek çok şeyden kurtulma isteği yatmaktadır. Bu nedenle sayıları kırka yaklaşan oyuncak bebeklerinin saçlarını keser, kollarını bacaklarını kırar, yüzlerini çirkin çirkin boyar. Arkasından da hepsini lahana yapraklarının altına gizleyerek çöpe atar. Bebeklerinden kurtulmak genç kızın oldukça rahatlatır. O, bir şeylerden kurtulmaya bebeklerinden başlamayı, kimseyi üzmeyecek bir hareket olarak görmüştür. Oysa annesi, kızının çöpe attığı, berbat haldeki bebeklerini görünce bu durum onu oldukça kaygılandırır. Babası ise önce ortada kaygılanacak bir durum görmez: "Kızımız büyüyor. Onun hâlâ bebeklerle oynaması daha vahim bir durum değil mi? Atıp kurtulmuş, ne var bunda?"¹⁶⁰

Ancak olayın babanın bilmediği bir boyutu daha vardır. Elif, bebeklerini çöpe atmadan önce bıçakla ya da makasla delik deşik etmiştir. Baba, bebeklerin bıçaklanmasını iyiye işaret olarak görmez: "Bunalıma mı girdi bu çocuk nedir?"¹⁶¹

Elif'in ergenlik döneminin bir özelliği olarak "nedenini bilmediği sıkıntıları" vardır. Ağzından çıkan her "off"a "Kızımız büyüyor." diyerek tepki veren anne babasının ise kendisini anlamadığını düşünür.

Genç kızın bu arada büyümek ve küçük kalmak arasında bocaladığı da gözden kaçmaz:

¹⁵⁸ *Kimsin Sen?* s. 11.

¹⁵⁹ *Kimsin Sen?* s. 11.

¹⁶⁰ *Kimsin Sen?* s. 14.

¹⁶¹ *Kimsin Sen?* s. 15.

“Büyüme, “off”ların, sıkıntılarının sayısını çoğaltmaksa iyi bir şey değildi aslında. Küçük kalmaksa ayrı bir dert. Adam yerine konmamak, öğütler, yönlendirilmeler, yanlışlar, düşmeler...”¹⁶²

Farklı olma isteğinin güçlü olduğu ergenlik döneminde kanıksanmış doğrulara karşı çıkmak da sık rastlanılan bir davranıştır. Elif’in odasına toplumca erkek çocuklarına yakıştırılan mavi egemendir. Oysa kuzeninin odasında durum farklıdır:

“Bu odaya (Berna’nın odasına) ne zaman girse rahatsız olurdu renklerden. Pembe yatak örtüsü, pembe pijama, pembe örtüler... Klasik olarak kızlara yakıştırılan bu tonlardan hiç hoşlanmazdı Elif.”¹⁶³

Bedensel ve ruhsal gizliliğin önem kazandığı ergenlik döneminde gençler odalarına, özel yaşamlarına karışılmasına büyük tepki gösterirler. Onlardan izinsiz eşyaları kurcalanmamalıdır.

Elif’in anne ve babasını nasıl değerlendirdiğine açıklık getirmek, genç kızın anlamaya yardımcı olacaktır. Öğretmeni derste empati kurmanın önemini vurgulamıştır. Genç kız düşünür:

“Şimdi annesinin yerine koyabilir miydi kendini? Öyle ya, onun kim olduğunu biliyordu. İşletme okumuş ama ev kadınlığı yapan kırk yaşında bir kadın. Ev kadını... Hayır, kendini asla bir ev kadınının yerine koyamazdı. Kırk yaş? Hayır, asla o yaşta olmayı istemezdi.”¹⁶⁴

Annesinin klasik bir anne olduğunu düşünen Elif, onun kendisini anlayabileceğini sanmaz. Bu klasik anne; çocuğunu iyi beslemek ister, sağlıklı yemekler yapmaya uğraşır, döküntüleri toplar, bakımlı olmak ister. Genç kızın gözünde annesi, eşyalar korunmalı, yardımsever olunmalı, para idareli harcanmalı, doğru dürüst kitaplar okunmalı, büyüklere saygı gösterilmeli gibi öğütler vermekten ötesini bilmez.

Elif’in babası hakkındaki düşünceleri de annesi hakkında düşündüklerinden farklı değildir.

“Babası? Kendini babasının yerine koymaya çalıştı. Kırk beş yaşlarında bir erkek. Bir arkadaşıyla ortak avukatlık bürosu var. Gelen her davayı alır, hiç geri çevirmez. Oysa Elif aynı işi seçseydi gelen her davayı alan bir avukat olmazdı. Savunma hakkı kutsal olabilir ama insan psikopat bir katili nasıl savunur, bir tecavüzcüyü nasıl savunur?”¹⁶⁵

Anne babaya bu bakış açısı ister istemez kimi çatışmaları da beraberinde getirir.

¹⁶² *Kimsin Sen?* s. 8.

¹⁶³ *Kimsin Sen?* s. 41

¹⁶⁴ *Kimsin Sen?* s. 24.

¹⁶⁵ *Kimsin Sen?* s. 25

Genç, artık tek başıma ayakta durabilirim anlayışındadır. Ebeveynlerinin koyduğu sınırlar içinde yaşamak istemez. Sınırlarını ve kurallarını kendisi belirlemek ister. Elbette sorumluluğunu bildiği takdirde gence özgürlük tanınmalıdır. “Sorumluluk, başkalarının haklarına saygı göstermek ve kendi davranışlarının sonucuna sahip çıkmaktır.”¹⁶⁶ Genç, sorumluluğu ölçüsünde özgürlüğü, özgürlüğü ölçüsünde sorumluluğu olduğunu bilmelidir. Ona bunların içi içe geçmiş iki değer olduğu benimsetilmelidir.

Anne babası, gencin büyüdüğünü kabul etmeli ve bu konuda tutarlı davranmalıdır. Bu dönemin sonunda olması gereken gencin anne ve babasından bağımsızlaşabilmesidir. Genç, bu konuda desteklenmeli, bir şeyler başarabileceği ortamlar ona sunulmalıdır. Ayrıca cinsel olgunlaşmasına uyum sağlayabilmeli, hem yetişkinlerle hem de yaşlılarıyla düzgün ilişkiler kurabilmeli, bir meslek için kendisini hazırlamaya başlamalı, yaşamına yön verecek değerleri kazanabilmelidir.

Gencin bu arayış içinde bocalamaya düşmesi de olasıdır. Bu, sancılı bir süreçtir ve beraberinde birtakım yanlışları getirebilir. Ergenlik çağındaki bir gençten, her zaman doğru kararlar almasını beklemek gerçekçi değildir.

Bütün gençler, dış görünüşlerine istedikleri biçimi vermek ya da diledikleri gibi giyinmek konusunda Elif kadar şanslı değildir. *Yangın Tüpüyle Uçan Çocuk* kitabında yer alan öykülerden birinde –“Kırmızı Karanfil Şakası”- okur, Esin’le tanışır. Esin, Elif kadar şanslı değildir. Aynı apartmanda, bir alt katta oturan Gülay teyzeden pek hoşlanmaz. Esin bunun nedenini şöyle dile getirir: “Merdivenlerde falan karşılaştığımda saçıma başıma kılık kıyafetime çok karışır.”¹⁶⁷ Gülay teyzenin bu yönüyle okuldaki bazı öğretmenlerden farkı yoktur. Bazen genç kızın eteğini kısa bulur, bazen ayakkabısını neden bağlamadığını sorar. Esin’in bu baskı karşısında takındığı tutuma bakıldığında komşuluk hatırını gözettiği görülür. Gülay teyzeye gidileceği zaman kendisine onun onaylayacağı bir görüntü vermeye çalışır. “Saçımı taradım, topladım, üzerime resimsiz bir tişört geçirdim çünkü giysilerimdeki resimleri bile eleştirdiği oluyordu.”¹⁶⁸ Ancak bu, genç kızın eteğine, ayakkabısına, çorabına karışılmasını hoş gördüğü anlamına gelmez. Gülay teyzenin yaşamına, hatta anılarına karışacak bir plan yapma fırsatı eline geçer geçmez bunu kullanır, ancak planı işe yaramaz. Gülay teyzenin kapısına ölen

¹⁶⁶ Canten Kaya, Selim Uzunoğlu, *Çocuklar Ne İster?* Kariyer Yayınları, İstanbul 2003, s. 108.

¹⁶⁷ Miyase Sertbarut, *Yangın Tüpüyle Uçan Çocuk*, Tudem Yayınları, İzmir 2014, s.22.

¹⁶⁸ *Yangın Tüpüyle Uçan Çocuk*, s. 22.

kocasından geliyormuş izlenimini bırakacak biçimde iki tane badem şekeri iliştilmiş bir karanfil bırakmak, böylece yaşlı kadının kafasını karıştırmak, Esin için “Benim sizin hayatınıza karışmam, sizin benim hayatıma karışmanız kadar yanlıştır.” mesajı iletmek olsa da Gülay teyze bunu anlamaz. Öykü, yaşlı kadının “Yine çoraplarına çamur sıçratmışsın. Futbol mu oynuyorsun sen okulda?”¹⁶⁹ sözleriyle, genç kızı yine eleştirmesiyle sona erer.

İşlerine karışılmasını, hele eleştirilmeyi hoşgörüyü karşılamak pek çok insan için zordur. Ergenlik çağında bir gençseniz bu daha da zordur. Yetişkinler gençleri olduğu gibi kabul etmezse, özgürlüklerini kısıtlayarak onlarda kendilerine karışıldığı duygusu yaratırlarsa bu, aralarındaki ilişkiyi çıkmaza sokmaktan başka bir işe yaramaz. Gençler, büyüdüklerinin kabul edilmesini bekliyorlarsa onların beklentilerini boşa çıkarmamak yetişkinlerin hassas olmaları gereken bir konu olmalıdır.

Sil Baştan Aşk romanında Çiğdem 7. sınıf öğrencisidir. Ablası Özlem’in yazdığı bir mektubu okumaya kalkıştığında ablası tarafından şu biçimde uyarılır: “Senin günlüğünü okusam hoşuna gider mi?”¹⁷⁰ Çiğdem’in en büyük korkusu günlüğünün başkasının eline geçmesidir. Bu, onda korkudan öteye fobiye dönüşmüştür. Bu nedenle defterini yakmayı düşündüğü zamanlar bile olur ama yakmaz. Kimsenin eline geçmemesi için defterini özenle saklar. Öyle ki sakladığı defteri kendisinin bile bulamadığı, günlerce aradığı olur.

Olumlu ve olumsuz tüm özellikleriyle bu döneme bir de *Kapiland’ın Karanlık Yüzü* romanının kahramanları Mehtap ve Ezgi’nin nasıl baktığını görelim:

“Mehtap güldü:

—Sinirlenme kızım, ergenlikten çıkmamak iyidir.

Ezgi boş boş baktı:

—O niye ki?

—Herkes daha anlayışlı oluyor.”¹⁷¹

Ergenlik dönemi gerçekten de her zaman öyle olunamasa bile gençlere karşı anlayış gösterilmesi gereken, zor bir dönemdir. Bu dönemde genç, artık kendisini anne babasından çok farklı görür, onların isteklerini değil kendisinininkileri önemser. Onun bu dönemi sağlıklı bir biçimde atlatabilme konusunda en büyük destekçileri de kuşkusuz

¹⁶⁹ *Yangın Tüpyüyle Uçan Çocuk*, s. 33.

¹⁷⁰ *Sil Baştan Aşk*, s. 63.

¹⁷¹ *Kapiland’ın Karanlık Yüzü*, s.9.

anne - babası ve öğretmenleri olmalıdır. Kızımız / oğlumuz artık eski küçük çocuk değildir. O, Miyase Sertbarut'un eserlerinde de yer yer dile getirdiği gibi kendi düşünceleri doğrultusunda özgür bir insan olma yolundadır. Bu unutulmamalıdır.

9. KARŞI CİNSLE ARKADAŞLIK/AŞK

Kızın erkeğe, erkeğin kıza duyduğu ilgi, onunla yakınlaşma isteği, okul öncesi çağda bile kendisini gösterebilir. Çocuklar ilgi duydukları kızın ya da erkeğin ardından ayrılmayarak onunla sürekli birlikte olma isteklerini dile getirir, onlar ne isterlerse yapmaya gönüllü olurlar. Bu basit ayrıntılar “çocukluk aşkı”nın belirgin özellikleridir.

Ergenlik döneminde ise aşk, ergenlik çağındaki gençlerin kendilerini anlatmalarının yollarından biri olarak karşımıza çıkar.

“Bu dönemde görülen âşık olma, cinsel anlayıştan uzaktır. Gençler bu dönemde aşkı büyük oranda, kendi benlik imajlarını ve hayallerini bir başkasına yansıtma, onun tarafından nasıl görüldüğünü ve nasıl değerlendirildiğini anlama ve bu yolla kendi kimliklerine tanım bulma olarak görürler. İşte bunun için delikanlılık aşkında cinsellikten çok konuşma egemendir.”¹⁷²

Ebeveynlerin karşı cinsle ilişkiler konusunda özellikle ergenlik çağındaki kızlarına karşı tutumları zaman zaman bir çelişkiyi içinde barındırabilir. Bir yandan onlardan kadınlık rolünü, annelik ve eşlik görevlerini benimsemelerini bekler, hayat arkadaşını geç kalmadan seçmesini ister. Diğer yandan ise onların karşı cinsle ilişkilerini denetlemeye, kısıtlamaya hatta engellemeye kalkar. Çünkü kabul gören anlayış, ergenliğin tehlikelere açık, kritik bir dönem olduğudur.

Bu noktada kız ya da erkek her iki cins için de üzerinde durulması gereken, ahlaksal olgunlaşmadır. Gencin kimlik ve benlik kavramlarını oturtabilmesi için de bazı değerler oluşturmaya ve beraberinde olgunlaşmaya gereksinimi vardır. Bu olgunlaşmada en büyük pay kuşkusuz yine aileye düşer.

Gencin bu konuda da öncelikli modeli yine kuşkusuz ailesidir. Ailenin tutumu akla yakınsa, geliştirilebilecek esneklikteyse genç, yaşantıya geçirilmesi güç, katı kurallarla karşı karşıya değilse sorun yaşamaz. Aksi takdirde aileler çocuğu/genci yerme, cezalandırma, gözdağı verme, fiziksel şiddete başvurma gibi yollara sapsarlarsa evlatlarının ahlaksal olgunlaşmalarını sağlayamadıkları gibi onları farklı anlayışlar aramaya da itebilirler. Bu durumda günümüz koşulları düşünüldüğünde genç, medyanın ve internetin açacağı pencerelerden içeriye dalmaktan medet umar hale kolayca gelebilir.

¹⁷² Canten Kaya, Selim Uzunoğlu, *Çocuklar Ne İster?* Kariyer Yayınları, İstanbul 2003, s.104.

Öyleyse ailesinin tutumu gencin kendisini değersiz hissetmesine yol açmamalıdır. Unutulmamalıdır ki insanlar, başkaları onlara değer verdikçe, saygı duydukça kendilerine değer vermeyi, saygı duymayı öğrenir.

Gencin karşılaşacağı zorluklarla ve tehlikelerle başa çıkabilecek güce ne kadar sahip olduğu sorulabilir. Bu gücün kaynağı gencin kendisine duyduğu güvendir. Kendine güveni olmayan gencin yanlışı da çok olacaktır.

Gençlerin, kız erkek arkadaşlığına ilişkin kaygılarına göz atıldığında “karşı cinsten bir arkadaşı olmama”yı rahatlıkla bir sorun olarak algılayabildikleri görülür. Bunu başka kaygılar izler: bir kız ya da erkek arkadaşla ne zaman çıkacağına karar verememek, çıkınca nasıl davranması gerektiği konusunda bocalamak, biriyle çıkmak istemiyorsa onu nasıl geri çevireceği bilememek, hemen evlenme isteğine kapılmak, daha güzel ya da yakışıklı olmadığına hayıflanmak, cinsel konularda daha çok bilgi sahibi olmamanın eksikliğini duymak...

9.1. Karşı Cins Duygularını Anlatabilmek

Karşı cins duygularını anlatabilmek konusunda pek çok genç sıkıntı yaşar. Elbette öncelikle bu duyguların farkına varmak, onları kabul etmek gereklidir. *Kimsin Sen?* adlı romanda Elif, kendisine gösterilen ilgiyi fark etmekte gecikince arkadaşı Ayça onu uyarır, genç kızın dikkatini okul arkadaşları Mert’in üzerine çekmeye çalışır. Delikanlının Elif’in gözüne girmeye çalıştığı ortadadır:

“Sen asıl Mert’le ilgilenen daha iyi olur.(...) Kır şeytanın bacağına da sevgili edin, Mert iyi çocuktur.”¹⁷³

Duydukları Elif’in hoşuna gider. Mert’in ilgisi karşılıksız değildir, genç kız da ondan hoşlanır ama olumsuz yanıt almaktan, alay konusu olmaktan korkar. Yine de aklından geçen düşünce, bir sevgilisi olması gerektiği yolundadır çünkü “Hem herkesin bir sevgilisi vardı, neden onun da olmasını?”¹⁷⁴

Delikanlı da aslında Elif’ten farklı değildir, o da sevgiyi sevgiliye söylemenin, sevmekten daha zor olduğunu düşünür. Doğru sözcükleri bulmak kolay değildir. Ayrıca Mert utangaç bir gençtir. “Çoğu zaman onu yere bakarken görürdünüz. Hele kızlara hiç

¹⁷³ *Kimsin Sen?* s.59-60.

¹⁷⁴ *Kimsin Sen?* s. 90.

bakamazdı.”¹⁷⁵ Gençler, çekingenliklerini bir süre sonra karşılıklı olarak aşınca bu sorun ortadan kalkar.

Sil Baştan Aşk romanında Taylan’ın da Mert gibi bu konuda cesaretini toplamakta zorlandığı görülür. O da yine Mert gibi utangaçtır. Bu Özlem’in gözünden kaçmaz: “Belki yalnızca benimle konuşurken değil, bütün kızlarla konuşurken yüzü kızarıyordur.”¹⁷⁶

Taylan, bir taraftan kızların duygularını belli etmekten kaçınmasını, karşı taraftan teklif gelmesini beklemelerini saçma bulurken diğer taraftan kendisi de yeterli güveni taşımaz:

“Reddedilmek çok kötü. O duruma düşmek istemiyorum. Bazen cesaret geliyor, sonucu ne olursa olsun konuşmalıyım onunla diyorum. Ama bu cesaret çok kısa sürüyor. Karşılaştığımız an, elimin terlemesi, boğazımın kuruması beni bütünüyle güvensiz biri yapıyor.”¹⁷⁷

İnsanların olumsuz duygu ve düşünceleriyle baş edebilmeleri yaşam deneyimleri arttıkça kolaylaşacaktır. Gençler de reddedilme korkularıyla duygularının susturulamazlığı arasındaki dengeyi zamanla kuracaktır.

9.2. Cinsellik

Karşı cins olmanın getirdiği kimi heyecanların, gençlerin yüreğinde belirmeye başlaması kaçınılmazdır. Cinsel gelişimin büyümenin doğal bir parçası olduğu her zaman hatırlanmalıdır.

Önce *Kimsin Sen?* romanında bunu görürüz, Elif ve Mert için de öyle olur. Elif, delikanlı ona bilgisayarda fotoğraf işleme programının kullanımını öğretirken bu duyguların farkına varmaya başlar: “Fareyi masa üzerinde oynatırken Mert’in elinin kendi eli üzerine kapanıp yol göstermesi de ayrıca heyecanlandırmıştı onu”¹⁷⁸

Sinemaya gitmek üzere yolda yürürken Mert, arada bir yanlışlıkla olmuş gibi genç kızın eline, koluna çarpar. Elif, bu dokunmaların yanlışlıkla olmadığını bilir. Sinemada karşımıza el ele tutuşarak film izlerken çıkarlar. Gençlerin bedensel yakınlaşmaları bunlarla sınırlı kalır.

¹⁷⁵ *Kimsin Sen?* s. 10.

¹⁷⁶ *Sil Baştan Aşk*, s. 34-35.

¹⁷⁷ *Sil Baştan Aşk*, s. 47.

¹⁷⁸ *Kimsin Sen?* s. 69.

Elif'in kuzeni Berna, bu konularda toplumsal baskıyı üzerinde daha az hisseder. İlk öpüşme deneyimini genç kıza şöyle anlatır: “Dişlerimiz birbirine çarptı. Çok utandım. Galiba o da utandı.”¹⁷⁹

Bunun üzerine Elif kendisinin ilk öpüşmesinin nasıl olacağını merak eder:

“Şimdiye kadar ayna öpme girişimlerinde bulunmuş ve soğuk camın verdiği berbat bir hisle her seferinde bundan hiç de hoşnut kalmamıştı. Birkaç kez de elini yumruk yapıp onunla öpüştü. Bu aynayı öpmekten daha iyiydi. Aklına Mert geldi, onu öptüğünü hayal etti.”¹⁸⁰

Kapiland'ın Karanlık Yüzü romanında Mehtap ve Marji arasında da duygusal bir yakınlaşma söz konusudur. Bu yakınlaşma, gençlerin ellerini de buluşturmakta gecikmez. Ancak bunun hoş görülmebileceğinin de farkındadırlar. Genç kız, öğretmenlerinin bu yakınlaşmaya bakış açılarını eleştirir:

“Okula yaklaştıklarında Mehtap elini kurtardı Marji'den. (...) (Marji) Hem bazı öğretmenlerin bunu saygısızlık olarak yorumlamasını saçma bulduğunu söyleyip ısrar etse de Mehtap öğretmenlerini kızdırmak niyetinde değildi.”¹⁸¹

Toplumumuzda “tabu” olma özelliğini koruyan cinsellik, aslında gençlerin en çok yardıma ihtiyaç duyduğu konulardan biridir. Miyase Sertbarut'un, toplumsal yapımız göz önüne alındığında bu konuda sınırları, olması gerektiği gibi çizdiğini söyleyebiliriz.

Zamanı gelen duyguların yaşanması, insanın ruh sağlığı açısından da gereklidir. Miyase Sertbarut'un eserlerinde karşı cinsle arkadaşlığın yarattığı herhangi bir olumsuz durum söz konusu değildir. Aksine bunun gençler üzerindeki yapıcı etkisi vurgulanmıştır. Gencin her konuda ailesinin desteğini arkasında hissetmesinin, onu olası yanlışlardan koruyacağını akıldan çıkarmamak önemlidir. Tabuların zaman zaman gözden geçirilmesi, değişen ve ilerleyen çağla birlikte gelişmek ve ilerlemek için gereklidir.

9.3. Karşı Cinsle Arkadaşlığa Olumsuz Yaklaşımlar

Kız erkek arkadaşlığının hoşgörüle karşılanması konusunda hâlâ korkuları, kaygıları olan bir toplum olmamız, hem gençler hem de aileleri üzerinde toplumsal bir baskı yaratmaktadır. *Sil Baştan Aşk* romanının kahramanı Özlem liseyi bitirmiş, çalışan bir genç kız olduğu halde karşı cinsle ilişkileri konusunda annesi aracılığıyla toplumsal

¹⁷⁹ *Kimsin Sen?* s. 45.

¹⁸⁰ *Kimsin Sen?* s. 46.

¹⁸¹ *Kapiland'ın Karanlık Yüzü*, S. 19.

baskıyı üzerinde oldukça hisseder. Annesinin kaygıları karşı cinsten (erkeklerden) gelebilecek tehlikelerden yana olduğu kadar kızı hakkında dedikodular yayılması olasılığındandır. Özlem'in değil duygusal bir ilişki yaşaması, herhangi bir erkekle yalnızca görüşmesi bile anneyi tedirgin eder. Kızının ağzını arayıp ona yol göstermeye çalışır:

“Hoşlandığın kimse yok mu kızım? Vardır da sen söylemiyorsundur. Ama böyle olmaz. Getir, tanıştır, bizimle, o bizi bilsin, biz onu bilelim, Ailesiyle tanışalım, bir yüzük takalım parmağınıza. Bak göreceksin o zaman daha rahat gezip tozarsın. Böyle başına buyruk bir yerlere gidersen dedikodu olur. Olmadık şeyler söylerler. Sen bir yaparsın, onlar bin yaptı, der.”¹⁸²

Özlem, annesinin düşüncelerine katılmaz. O, 18 yaşını aşmıştır, ekonomik özgürlüğünü kazanmıştır; bağımsız olabilmelidir. Annesine karşı önce alaycı bir tutum takınır:

“Gülüyorum annemin bu hâline, sanki ben kuzuymuşum, herkes kurtmuş gibi düşünüyor. Bilmediğim hiçbir içeceği tadına bakmak için bile yudumlamayacağımı, verilen sigaraları içmeyeceğimi, sigaradan zaten hoşlanmadığımı, karanlık bir yerde bir erkekle baş başa kalmayacağımı, biraz alaylı bir biçimde söylüyorum.”¹⁸³

Genç kız gerçekten de kendisini, roman boyunca annesinin kaygılarını haklı çıkaracak herhangi bir duruma sokmaz. Karşı cinsle ilişkiler konusunda, Özlem'le annesi arasında iletişim sorunu olmadığına, birbirlerine düşüncelerini açıklıkla ifade edebildiklerine dikkat etmek gerekir. Bu, bu tür sorunların aşılması konusunda bir ipucu kabul edilebilir.

Yetişkinlerin kaygıları, korkuları elbette bunlarla sınırlı değildir. Anneler, babalar, öğretmenler için kaygılanılması gereken farklı durumlar da söz konusudur. Aynı romandan üç yetişkinin düşüncelerine yer verildiğinde durum daha iyi anlaşılacaktır.

Örneklenecek ilk yetişkin Taylan'ın babasıdır. Taylan bir yanda Özlem'e duygularını açmanın heyecanını yaşarken bir yandan da umutsuzluğa kapılır:

“Birlikteliğimiz nasıl sürecektir? Flört eden arkadaşlarımı görüyordum. Birlikte o kadar çok zaman geçiriyorlar ki. Hafta sonları sinemaya gidiyorlar, parklarda dolaşıyorlar, hatta eğlence kulüplerine gidip geç saatlere kadar eğleniyorlar. Ben bütün bunları nasıl yaparım? Babam böyle eğlenceler

¹⁸² *Sil Baştan Aşk*, s. 79-80.

¹⁸³ *Sil Baştan Aşk*, s. 80.

için asla harçlık vermez, para bir yana arkta dolaşma izni bile zor çıkar. ‘Otur, dersine bak! Tıbbı kazan, sonra dilediğince gezersin.’ Önce sınav! Önce sınav!’¹⁸⁴

Taylan, babası gibi annesinin de onu anlamayacağını düşünür:

“Beni anlar mıydı? Sevincimi paylaşır mıydı? Hayır, yalnızca uyarır. Aşka meşke takılma şu sıralar oğlum, yoksa aklına ders mers girmez deyip kaygıyla yüzüme bakardı.”¹⁸⁵

Taylan’ın dershanedeki matematik öğretmenin yaklaşımı da ebeveynlerinkinden farklı değildir. Delikanlının, derste bir aşk mektubu yazdığını görünce öğrencilerini üstü kapalı uyarır:

“Dershanedeki matematik öğretmenimiz sıra aralarında dolaşırken tepemde durmuş, fark etmemişim. Anlaşılan mektuptan birkaç satır da okumuş. ‘Arkadaşlar şu sıra, kendinizi çok iyi kontrol etmelisiniz. Kaçınmanız gereken en önemli konu ise aşk.’ demesinden anladım bunu.”¹⁸⁶

Oysa Taylan ne öğretmeni ne babası gibi düşünür. Kendisini elinde kurşun kalem sınavlarda doğru seçenekleri arayıp duran biri olarak düşlemek bile istemez. Güzel mektuplar yazacağı bir sevgilisi olmasını ister.

9.4. Aşkın Gençler Üzerindeki Olumlu Etkileri

Gençlerin karşı cinsle arkadaşlığı, yaşama hazırlanmaları, kendilerini olumlu algılamaları bakımından çok yararlıdır. *Sil Baştan Aşk* romanın kahramanlarından Taylan’ın durumu değerlendirildiğinde “aşk”ın bir gencin yaşamında ne kadar yapıcı olabileceği açıkça görülür:

“Anne, ben Özlem’i seviyorum. O da beni seviyormuş, baksana! İçim içime sığmıyor anne! Bağırarak istiyorum. Herkes duysun istiyorum.”¹⁸⁷

Taylan’ın babasıyla meslek seçimi konusundaki çatışmalarını anımsayalım. Babası oğlunun Tıp Fakültesini kazanmayı hedefleyerek üniversite sınavlarına hazırlanmasını isterken onun gönlü, tiyatro eğitimi almaktan yanaydı. Ailesinden habersiz okuldaki bir tiyatro oyununda rol aldığı anda durumu öğrenen babası, onun oyunda oynamasını yasaklamakta gecikmez. Bu yasak, Taylan’ı mutsuz eder:

“Okuldaki tiyatro gösterisinde oynamamı yasakladıklarından bu yana benim de içim kararı. Yaşamım bir hiçe dönüşecek gibi hiçbir şeyin anlamı yok sanki. (...) Yaşamımın bir hiçe

¹⁸⁴ *Sil Baştan Aşk*, s. 66.

¹⁸⁵ *Sil Baştan Aşk*, s. 66.

¹⁸⁶ *Sil Baştan Aşk*, s. 68.

¹⁸⁷ *Sil Baştan Aşk*, s. 65.

dönüşmesine Özlem'e duyduğum aşk engel olmuştu. Eğer o olmasaydı gerçekten büyük bir boşluğun içine yuvarlanabilirdim. İyi ki Özlem var, iyi ki onu seviyorum."¹⁸⁸

Delikanlının, yaşamının hiçe dönüşmesini engelleyen aşkın ne olduğuna dair aslında açık bir düşüncesi yoktur:

"Eğer kalbimin çarpması, ellerimin titremesi, kendimi beğendirmeye çalışmam, onun yanında kendimi en yüksek dağlara hükmeden kartallar gibi duyumsamak aşksa... Evet, Özlem'e âşıktım."¹⁸⁹

Taylan, Özlem'i uzun saçlarının benzerliğinden ötürü masal kahramanı Rapunzel'le özdeşleştirir. Genç kız, kimi uyurken kimi uyanırken düşlerinin bir parçasıdır:

"Şimdi sokakta karşılaşıncı sanki düşlerimden haberi varmış gibi gülümsüyor, ben de utaniyorum. Düşlerimde elini tuttuğumu, onu öptüğümü anlayabilir mi yüzümden?"¹⁹⁰

Burada da gencin kafasında duygusal yakınlaşmanın bedensel yakınlaşmayı da beraberinde getirdiği yine görülmektedir.

Aşkın, Özlem üzerindeki etkisi de son derece olumludur. Beğenildiğini bilmek, genç kızın kendisine duyduğu güveni de artırır:

"(...) artık ayna karşısında saatlerce durup şu kaşlarım biraz daha ince olsaydı, göğüslerim biraz daha büyük olsaydı, belim kalın galiba diye kendi kendime dertler yaratmıyorum. Kendimle barıştım. (...) Kendimi beğeniyorum.(...) Belki de bu rahatlamayı sağlayan Taylan'ın mektubuydu."¹⁹¹

Sisin Sakladıkları romanında da benzer bir durum söz konusudur. İlay, lise öğrencisidir. Altı aydır kalbinden ve düşlerinden çıkaramadığı, okulun en yakışıklı çocuğu Tayfun, ona arkadaşlık önerisinde bulunur. Bu çocuk, onun parkta dolaşıp, kafede diz dize oturduğu, gözlerinde bambaşka ışıklar ve gölgeler gördüğü ilk erkek arkadaşı olur. Artık o, ilk aşkın, ilk sevgilinin yarattığı coşkuyla dünyanın en mutlu insanıdır. Rüyalarının prensini bulmuş, bütün dünyayı unutmuş durumdadır.

"İlay artık kendini çirkin de bulmuyordu aynaya bakarken. Gözüm biraz daha büyük olsa, kulağım daha küçük olsa, burnum kalkık olsa demiyordu. Onu beğenen biri çıkmıştı karşısına, demek ki güzeldi."¹⁹²

¹⁸⁸ *Sil Baştan Aşk*, s. 69.

¹⁸⁹ *Sil Baştan Aşk*, s. 47.

¹⁹⁰ *Sil Baştan Aşk*, s. 45.

¹⁹¹ *Sil Baştan Aşk*, s. 59.

¹⁹² *Sisin Sakladıkları*, s. 7.

Gençlerin sevme-sevilme, beğenme-beğenilme, değer verme-verilme, önemseme-önemsenme gibi gençlik yıllarında öncelikle gereksinim duydukları duyguları onlara sunan “aşk”ı küçümsemek ya da görmezden gelmek yetişkinlerin düşebilecekleri yanlışlardan biridir. Herkesin gençlik yıllarında bir aşk vardır. Kimse aşka yabancı olduğunu düşünmez ama her aşk yaşayanlar için yenidir. Aşkın bana, sana göresi yoktur; yaşayana göresi vardır. Bunu akıldan çıkarmamak gerekir.

9.5. Aldatılma, Kıskançlık

Aşk, gençleri ortaya çıkışıyla dünyanın en mutlu insanı haline getirirken zamanla yüreklere olumsuz duygular da salabilir. Kıskançlık, bu duygulardan biridir ve gençler onunla başa çıkmakta oldukça zorlanır.

Sisin Sakladıkları romanında İlay’ın aşk mutluluğu kısa sürer. Daha bir kere bile ele ele tutuşmadan, gözleriyle ve uzun uzun telefon konuşmalarıyla birliktelikleri sürerken Tayfun onu terk eder, başka bir kızla çıkmaya başlar. Bunu öğrenen genç kız acı çeker. İlk aşkını iki hafta içinde yitirmiştir. Çevresindeki herkesin onu kolayca terk edilebilecek bir kız olarak görüp ona acıdiklarını düşünür:

“Demek aylarca gözlerini alamadığı, bahçede çevresinde dolaşıp durduğu, arkadaş olabilesek ne güzel olur dediği Tayfun, onu hiçe saymıştı. Yüzüne telefonu kapamış, arkadaşıyla haber yollamış, peşimi bıraksın demişti.”¹⁹³

Sil Baştan Aşk romanında bu durum örneklenmektedir. Özlem, Taylan’ı tiyatro oyuncusu Leyla Solmaz’dan kıskanır. Delikanlının ona âşık olduğu düşüncesine kapılır, içi içini yer:

“Bal gibi âşık. Kabul etmek istemiyor. Belki kendi bile farkında değil bunun. Yalnızca hayranlıkımış. İnsan hayran olduğu birine arkadaşı gibi hitap edebilir mi? Leyla’yımış. Oysa en azından on beş büyük olmalı Taylan’dan. Abla de, hanım de. Yalnızca Leyla. Öyle ya, kendisi de Mecnun.”¹⁹⁴

Öyle ki bu kıskançlığın sonu, Özlem’in Taylan’dan ayrılmasına kadar uzanır. “Sen Leyla Solmaz’a kapılmışsın, ne desem boş. Beni istemiyorsan ben de seni istemem”¹⁹⁵

Bu arada iç dengesi bozulan genç kız, kendi kendini avutmaya çabalar: “Gençlik aşkı çabuk unutulur der ya büyükler, herhalde ben de çabuk unuturum.”¹⁹⁶

¹⁹³ *Sisin Sakladıkları*, s. 31.

¹⁹⁴ *Sil Baştan Aşk*, s. 122.

¹⁹⁵ *Sil Baştan Aşk*, s. 120.

Kıskançlık, ihanetle birleştğinde daha olumsuz durumlara da yol açabilir. Bu durumlardan biriyle okur, *Kimsin Sen?* romanında karşılaşır. Romanın kahramanlarından lise öğrencisi Berna, erkek arkadaşı Semih'in kendisi dışında başka bir kızla daha çıktığını öğrenince, "aklı sıra iki kızı birden idare etmeye kalkan geri zekâlı Semih"i cezalandırmaya karar verir. Genç kız, delikanlıyla bağıra çağıra tartışarak köprü boyunca yürüdükleri bir an boş bulunup köprüden düşer. Kendisine yalanlar söyleyip duran Semih'i cezalandırmak için beklediği fırsat ayağına böylece gelir. Bir süre kendisini bilmeden hastanede yatar. Kendisine gelir gelmez de onu köprüden itenin Semih olduğunu söyler.

Kuzeni Elif, duyduklarına inanmakta zorluk çeker: "Çocuk cezaevinde başka bir kızla çıktığı için mi yatıyor?"¹⁹⁷

Aşk, kıskançlığın vazgeçilemezi kabul eden düşünce yaygındır. Hatta "Seven insan kıskanır." diyenler de çoğunluktadır. Ancak kıskançlık, kişilere zarar veren boyutlara ulaştığında masumiyetini kaybeder. Kıskançlığın arkasında yatan aldatılma korkusu, kişiyi olmadık davranışlara itebilir. Yalnızca kız-erkek ilişkilerinde değil genel olarak insan ilişkilerinde sıkıca sarınılması gereken iki değer vardır: Dürüstlük ve içtenlik. Bu sorunun aşılmasının anahtarı da dürüstlük ve içtenlikle beraber gelecek olan karşılıklı güvendir. Gençlerimize bu değerleri kazandırdığımızda sağlıklı birliktelikler kurmalarına da fırsat yaratmış oluruz.

¹⁹⁶ *Sil Baştan Aşk*, s.122.

¹⁹⁷ *Kimsin Sen?* s. 120.

10. MESLEK SEÇİMİ

Gençler için kimlik arayışlarının bir parçası olarak meslek seçimi çok önemlidir. Kimi zaman kendi yeteneklerinin farkında olmayan gençler, kendilerine en uygun işin ne olacağını belirleme konusunda yardıma gereksinim duyabilirler. Ancak bu yardım, onun adına karar vermek olarak algılanmamalıdır.

Genç, seçeceği mesleği belirlerken bedensel, ruhsal ve zihinsel eğilimleri kadar çevresel etkilerle de hareket eder. Belirli yaşa gelmiş bir gençten mesleğini belirlemesini bekleyen çevresi, onu kendi değer yargıları yönünde seçimler yapmaya da zorlayabilir. Bu konuda genç kendi eğilimleri doğrultusunda seçimler yapabileceği gibi çevre baskısına yenik de düşebilir.

Pek çok genç için kendi yapmak istedikleri ile ailesi ve toplumun kuralları arasındaki bocalama *Sil Baştan Aşk* romanıyla tanıdığımız Taylan'da da örneğini gördüğümüz gibi kaçınılmazdır:

“Geleceğimle ilgili bir karar bu baba. Çok önemli. Bu benim hayatım, ben karar vermeliyim. Oysa siz benden daha fazla söz sahibi olmak istiyorsunuz. Ne olacağımı ben seçmeliyim, siz değil”¹⁹⁸

Oğluna hangi mesleği seçmek istediğini sormayan babanın, bu konuda beklentisi pek çok aileninkiyle ortaktır: Çocuklarının toplum tarafından saygın kabul edilen, önemli görülen, gelir getiren meslekleri seçmeleri.

Romanın yan karakterlerinden Taylan'ın arkadaşı Ercan da meslek seçimi konusunda ailesiyle çatışmaya giren gençlerden biridir. O, arkeoloji okumak isterken ailesi bilgisayar mühendisliğini seçmesi için ona baskı yapar.

Her iki genç, her ne kadar aileleriyle meslek seçimi konusunda çatışsalar da bir yandan da kendilerini “suçlu” hissetmekten kurtulamazlar. Sınava hazırlıkta kendilerinden beklenen çabayı gösterememenin rahatsızlığı zaman zaman yakalarına yapışır.

“Genellikle sınavlara karşı duyulan özel bir korku ve sınavlarda istenenin altında performans gösterileceği ve hatta başarısız olunacağına dair hissedilen yoğun endişe hali”¹⁹⁹ olarak tanımlanabilecek sınav kaygısının yol açtığı olumsuz duygular bunlarla

¹⁹⁸ *Sil Baştan Aşk*, s. 55.

¹⁹⁹ Z. Bengi Semerci, *Ergen Ruh Sağlığı*, Alfa Yayınları, 2. Baskı, İstanbul 2007, s.201.

sınırlı değildir. Ercan'ın sözleri, bozulan iç uyumunu da gözler önüne sermekte, “makine gibi” olmaktan korkmaktadır:

“Kimseyi görmek istemiyorum. Herkesten nefret ediyorum, herkesten. Gözüme makine gibi görünüyorlar Taylan. Hele yürürken kollarını iki yanlarında sallayışları yok mu? Midem bulanıyor. Ben de onlardanım diye düşünmek korkunç bir şey!”²⁰⁰

Biraz müzik dinlese, sinemaya gitmeye kalksa, değişik bir şeyler yapmak istese ailesi tarafından zamanını boşa harcamakla suçlanan Ercan; okul, dersane, ev üçgeni arasında sıkışıp kalmıştır. Çevresinde neler olup bittiğinin farkında bile değildir. Mevsim bahar mıdır, kış mıdır; ondan bile habersizdir. En kötüsü haberli olmayı dahi istemez. Gölgeleyen, hatta yok olan yaşama sevinci, onu yaşamın anlamını sorgulamaya götürür. Aradığı anlamı bulamayınca “Bazen ölsem diyorum, o zaman bu anlamsız hayattan da kurtulurdum.”²⁰¹ diye düşünmeye başlar. Sınav yaklaştıkça bir şeyler boğazını sıkır, dünyanın sonunun geleceği sanısıyla kıvrınır: “Kazanamazsam dünyanın sonu gelecek, sahiden dünyanın sonu gelecek.”²⁰²

Dedemin Sihirli Dükkânı adlı öykünün kahramanı Onur da Taylan ve Ercan'la benzer bir sorunu yaşar. Onur, cam ustası dedesine hayrandır. Her okul çıkışı dedesinin işliğine uğrayarak onun cama biçim verişini izlemekten büyük bir keyif alır. Dedesi gibi bir sanatçı olmak ister. Biçimsiz yumuşak camlara renk katmayı, onlardan türlü türlü eşyalar yapmayı çok heyecan verici bulur. Oysa anne ve babası bu mesleğin öldüğünü, gelecek vaat etmediğini düşündükleri için oğullarının dedesine özenmesinden memnun değillerdir. Onun sıkı sıkıya sınavlara hazırlanmasını, iyi bir eğitim almasını, ileride doktor ya da bilgisayar mühendisi olmasını beklerler. Bu konuda yalnızca Onur'a değil, Salih Dede'ye de baskı yaparlar.

Kırmızı Kartal adlı öyküyle tanıdığımız Evşen için de durum farklı değildir. Köyde yaşayan Evşen, yazları hayvanları otlatma görevinin kendisine verilmesinden hiç gocunmaz. Anne babası, onun öğretmen olmasını ister. Onun düşü ise farklıdır:

“Öğretmenlik bana göre değil. Bana hayal kurabileceğim bir iş gerekiyor bu da ya çobanlık ya da yazarlık.”²⁰³

²⁰⁰ *Sil Baştan Aşk*, s. 68.

²⁰¹ *Sil Baştan Aşk*, s. 69

²⁰² *Sil Baştan Aşk*, s. 68

²⁰³ *Kırmızı Kartal*, s. 7.

Küçük kızın yazar olacağına kimse inanmaz. Hatta ablası işi, kardeşinin düşüyle alay etmeye kadar vardırır.

Evşen, otlakta gördüğü makinelerin orada bulunmalarına anlam veremeyince bunun nedenini öğrenmek ister:

“Ablama sormamışım ama sanki o sormuşum gibi karıştı işe:

–Okul yapacaklarmış.

–Okul mu? Köyde okul var ya.

–Hayır, senin için bir okul. Daha doğrusu senin gibi yetenekli çocukları alıp orada yazar olarak yetiştireceklermiş.

Alay ettiğini anlamışım sonunda.”²⁰⁴

Meslek seçimi, gencin desteğe en çok gereksinim duyduğu konulardan biridir. Bütün yaşamını etkileyecek böyle bir kararı alırken gencin yanında olmak ebeveynlerin özen göstermeleri gereken bir konudur. Ancak dayatmacı bir tutum içine girerek genci yönetmek yerine, özgürlükçü bir ortamda onu anlamaya çalışmalı, kendisine sağlıklı bir yol çizmesine olanak tanınmalıdır.

²⁰⁴ *Kırmızı Kartal*, s. 9

11. İŞSİZLİK

İşsizlik, öğrenim yaşamının ardından gençleri bekleyen en önemli sorunlardan biridir. Türkiye İstatistik Kurumu'nun verilerine göre ülkemizin toplam nüfusu 2012 yılı sonu itibarıyla 75 591 641 kişi olup bunun %16,6'sını (12 591 641 kişi) gençler oluşturmaktadır.

2012 yılında toplam nüfusun işgücüne katılım oranı %50, işsizlik oranı %9,2 ve tarım dışı işsizlik oranı %11,5 iken, gençlerde işgücüne katılım oranı %38,2, işsizlik oranı %17,5 ve tarım dışı işsizlik oranı ise %20,8'dir. İşsizlik oranı genç erkeklerde %16,3, genç kadınlarda ise %19,9'dur. Tarım dışı işsizlik oranı ise genç erkeklerde %18,4, genç kadınlarda %26,1'dir.²⁰⁵

Bu veriler göz önüne alındığında gençlerin zaman zaman bu konuda umutsuzluğa kapılmaları doğaldır. Diploma sahibi olmanın, iş sahibi olmaya yetmediği bir ülkede bu umutsuzluk belki de kaçınılmazdır.

Sil Baştan Aşk romanında Özlem, üniversite sınavını kazanamayınca gelecek kaygısıyla kendini bir bocalamanın içinde bulur. Kimi zaman gülme krizine girer, kimi zaman olmadık düşlerin ardına düşer. Bir iş bulup çalışmalıdır: “Yarın iş bulma işine ciddi biçimde eğilmelisin. Yaşamın için güvencen yalnızca kendinsin.”²⁰⁶ Özlem, pazarlamacılık işi bulur ancak iş hayatı da güllük gülistanlık değildir. “Hayata kızıyordum, pazarlamacı olmaya kızıyordum, evlerinde üç beş tane çelik çaydanlık bulduranlara kızıyordum.”²⁰⁷ İş arkadaşı Erhan, yine de genç kızın üniversiteye gitme konusundaki ısrarını anlamaz:

“Yüksek okul okuyup da ne oluyor sanki Özlem? Bir yığın üniversite mezunu işsiz var.”²⁰⁸

Ekmeğini kazanmak, yaşamın olmazsa olmaz gereklerindedir. Miyase Sertbarut'un yalnızca bir romanında kısaca değindiği bu konu gençlerin çözüm bekleyen öncelikli sorunlarından biridir.

²⁰⁵ <http://www.tuik.gov.tr> (Türkiye İstatistik Kurumu)

²⁰⁶ *Sil Baştan Aşk*, s. 19.

²⁰⁷ *Sil Baştan Aşk*, s. 16.

²⁰⁸ *Sil Baştan Aşk*, s. 125.

12. MİYASE SERTBARUT'UN ESERLERİNDE KISACA DEĞİNİLEN DİĞER SORUNLAR

Çocuklar ve gençler, kimi zaman yetişkinlerin farkına varmadıkları sorunlarla da boğuşmak zorunda kalabilir. Miyase Sertbarut'un eserlerinde karşımıza çıkan bu, zaman zaman farkına varılmayan sorunlar üzerinde de durmadan geçmemek gerekir.

12.1. Çocuklara Verilen Adlar

Kapiland'ın Kobayları adlı romanın kahramanı Hayri, kendisine büyükbabasının adı konulduğu için sıkıntılıdır. Oysa o da Barış, Ege, Oytun, Önder, Çağan gibi daha modern bir ada sahip olmak ister. Annesine resmi kayıtları değiştirmesi için bir dönem oldukça yalvarsa da anne, bunu adın torununa konulması konusunda ısrarcı davranan büyükbabayı inciteceği gerekçesiyle kabul etmez:

“Hep sıkılırdı yeni insanlara kendisini tanıtırken. Arkadaşları da çok acımasızdı. Bu liseye kaydını yaptırıp okula başladığı ilk haftalarda adı yüzünden epeyce alay konusu olmuştu.”²⁰⁹

“Hayri ya, ne komik adın var senin.” diyerek adıyla eğlenen arkadaşları, bir süre sonra delikanlının davranışlarındaki aykırılıkları fark edince ona “Marjinal/Marji” adını takar. Hayri, bu yakıştırmayı hem anlamından ötürü hem de kulağa hoş geldiği için beğenir, benimser. Onun için sorun böylece (şimdilik) çözülmüş olur.

Daha modern bir ada sahip olmayı isteyen çocuğa ne kadar anlayış göstermek gerekirse kendi ebeveynlerinin adlarını çocuklarında yaşatmak isteyen anne ve babalara da aslında o kadar anlayış göstermek gerekir. Çocuklara iki ad konulması bu konuda orta bir yolun bulunmasını sağlayabilir. Miyase Sertbarut, benzeri bir duruma başka bir eserinde yer vermez.

12.2. Çocukların/Gençlerin Okuduğu Kitaplar

İstenilen ve özendirilmeye çalışılan her zaman okuyan çocuklar/gençler olmaktır. Oysa kimi zaman kitaplar gerçek yaşamla çocukların/gençlerin aralarına girebilir, onları gerçekten uzaklaştırarak olmadık düşlerin arkasına salabilir.

Kimsin Sen? romanının kahramanı Elif, kitaplar konusunda bilinçli bir gençtir. Kuzeni Berna'nın “kız kitapları” dediği türden kitaplar okumasıyla alay eder:

“Bunlardan birkaç tanesini okumuş, bir daha da elini sürmemişti böylesi kitaplara. Hayat onlarda anlatılanlar kadar güzel değildi bir kere. Nasıl oluyorsa roman kahramanı genç kız, başarından

²⁰⁹ *Kapiland'ın Kobayları*, s. 6.

başarıya koşuyordu. Üstelik de romantik romantik aşklar yaşıyorlar ve bunlardan bir kırıntı bile düşmüyordu Elif'in şansına. Yine bu tarz romanlardaki kızların sevgi böceği gibi duruşu Elif'te üzerlerine basıp ezme hissi uyandırıyor. Neredeydi bu sıkı dostluklar, bağlılıklar, olumlu tipler. O yazarlar herhalde kendi mahallelerindeki okulda okumamışlardı. Uzayda mı yaşıyordu bunlar yoksa gerçekten bir yerlerdeki okullarda bulunur muydu onlardan? Mutluluk manyağı Pollyanna'ya benzettiği bu kahramanlar kırıp çöpe attığı manken tipli bebeklerden çok da farklı değildi.”²¹⁰

Aradığı yönlendirmeyi okuduğu kitaplarda bulamamak genç kız için bir sorundur. O, gerçek yaşamla kitaplarda sunulan yaşamların farklılığından rahatsızlık duyar.

Elif'in annesine gelince kızının odasına girdiğinde yastığın altına sokuşturulmuş bir kitap dikkatini çeker. Kitabın adını görünce sarsılır: Death Note (Ölüm Notu). Kızı içinden asla çıkamayacağı bir batağa saplanmış gibi kaygılanır. Piyasaya “fantezi” adı altında bin bir türlü vahşiliğin, duyarsızlığın, insanlıktan öte şeylerin sunulmasından rahatsızdır. “Heyecana açık olan gençler de seviyordu bunları.”²¹¹ Bu kitapları masum bulmaz. Elif'in babası ise bu konuda daha rahattır. Son zamanlarda cadılı, vampirli korku kitaplarının revaçta olduğunun farkındadır; bunu sorun olarak görmez.

Anne çözümü, kitap İngilizce yazıldığı, kendisi de İngilizce bilmediği için babanın kitabı okuyup tehlikeli bir şey içerip içermediğini denetlemesinde bulur.

Okur, kızının okuduğu kitaplara müdahale eden ebeveynlerle *İkizler İz Peşinde* adlı kitapta yer alan “Bir Varmış Bir Yokmuş” öyküsünde karşılaşır. Hem anne hem de baba kızlarının masallara düşkünlüğünden hoşlanmaz. Baba, babaannesinin anlattığı masalları can kulağıyla dinleyen kızını şu biçimde uyarır:

“Artık 14 yaşındasın kızım. Yaşına uygun kitaplar okuyacağına bu garip masalları dinlemen doğru mu? Kerem de büyüdü, ona da örnek olmalısın, ciddi kitaplar okumalısın.”²¹²

Anne de babayı destekler: “Koskocaman kız oldun sen, masal yaştan çoktan geçti.”²¹³ Gelgelelim kimse kıza düşüncesini sormaz: “İnsanın masal çağı geçer mi hiç?”²¹⁴

²¹⁰ *Kimsin Sen?* s.42.

²¹¹ *Kimsin Sen?* s. 13.

²¹² *İkizler İz Peşinde*, s. 67.

²¹³ *İkizler İz Peşinde*, s. 67.

²¹⁴ *İkizler İz Peşinde*, s. 68.

Ergenlik çağındaki gençlerle bu tür tartışmalara girmemek gerektiğini anımsamayan ebeveynlerin çocuklarının davranışlarında bir değişiklik yaratmaları zordur.

Kuşkusuz bunların dışında kitapların, yaşama bakış açılarını değiştirdiği gençler de vardır. Buna en güzel örnek *Kimsin Sen?* romanında arkadaşını köprüden iterek yaralanmasına neden olduğu gerekçesiyle tutuklanan Semih'tir. Semih, cezaevinin bir kütüphanesi olduğunu öğrendikten sonra onun için günler kitapların yardımıyla daha katlanılır bir hale gelir. Kitap okuma alışkanlığı edinmek onu değiştirir. Bu alışkanlığını cezaevinden çıktıktan sonra da sürdürür.

Kitapların hayata bakış açılarını değiştirdiği gençlerden biriyle de *Sınıfta Kalanlar Okul Açtılar* romanında karşılaşılır. Okuldan atıldıktan sonra hurdacılık yapmaya başlayan Murat'ın yaşamı, karton marton ararken ağzına kadar dolu bir torba kitap bulduktan sonra farklılaşır. Okuldan nefret ettiği için kitaplardan da nefret ettiği düşüncesiyle önce kitaplara elini sürmez. Ancak birinin kapak resmi dikkatini çekince kapağını açar ve büyülenir. Dili, düşüncesi, dünyaya bakışı ondan sonra değişmeye durur. Bu arada Murat'ın vurguladığı bir noktaya dikkat edilmesi gerekir: “İnsan hoşuna giden şeyleri okumalı; resimli ya da resimsiz. Buna sınır koyamayız.”²¹⁵

Neyin okunup okunmayacağı konusunda Murat'ın getirdiği öneri tartışılabilir ancak bunun etkili bir yol olduğu kesindir. Yine de çocuğun kitapla kurduğu/kuracağı ilişkinin, çok dikkat edilmesi gereken bir ilişki olduğu gerçeğini unutmamak gerekir. Özellikle aydın, bilinçli, eğitilmiş aileler çocuklarının kitapla dost olmasına özen gösterir. Kitapların insanları yenileyen, geliştiren gücüne inanır. Çocuklarının da bu farkındalığı kazanmalarını ister. Miyase Sertbarut'un eserleri bu konuda da ebeveynlerin yardımcısıdır, çocukların yanındadır.

12.3. Kız ve Erkek Çocuk Ayrımı

“Erkek evlat tutkusu” bizim toplumumuzda bazı çevrelerde çok güçlüdür. Bunun kız çocuklar üzerinde olumsuz etkiler yaratması ise kaçınılmazdır. Miyase Sertbarut bu durumu, *Büyümenin Zamanı Geldi* adlı romanda Elif'in babasıyla örnekler. Elif, babasının erkek evlat tutkusunun farkındadır:

²¹⁵ *Sınıfta Kalanlar Okul Açtılar*, s.67.

“Belki bu yüzden bize soğuk davranıyordu. Anneme kızar, bir tane olsun erkek çocuk doğurmadığı için onu suçlardı. Bunda annemin bir suçu olmadığını düşünürdüm. Şükran doğduğunda annemle babamın arası açılmıştı.”²¹⁶ (s. 6)

Ailesi Elif’i okuması için köye halasının yanına göndermek istediğinde küçük kız bunu babasının kız çocuklarından birinden kurtulmak istemesine yorar:

“Köye gönderilme düşüncesinin babamdan çıktığını, kızlardan birinden kurtulmaya çalıştığını sanıyordum. Bundan emin olamıyordum ama çünkü babam çok az konuşurdu. Onun hangi konuda ne düşündüğünü anlamak zordu.”²¹⁷ (s. 6)

Aileler, kültür düzeyleri yükseldikçe üzerlerinde geleneksel anlayışların baskısını daha az hisseder. Şu anki gerçeklik içinde bu, (ailelerin kültür düzeylerinin yükselmesi) henüz yeterince mümkün olmadığını göre ebeveynlerin kız çocuklarını incitmemelerini dileyerek diğer soruna geçelim.

12.4. Altını Islatma

Çocuklarda zaman zaman görülebilen altını ıslatma sorunu şu olaylara bağlanır:

“Pek çok çocuk hayatlarındaki değişikliğin yarattığı strese yataklarını ıslatarak tepki verir. Yeni bir kardeş, ebeveynlerin boşanması, aileden birinin ölümü, yeni bir okul, taşınma ya da uzun süreli misafirler çocuklar için stres dolu olaylardır.”²¹⁸

Bu açıklamaların ışığında değerlendirildiğinde *Büyümenin Zamanı Geldi* romanında Elif’in birden altını ıslatmasını stresli olduğunun bir işareti kabul edebiliriz. Küçük kız, okumak için köye gönderilmiş, bu nedenle ailesinden ayrılmak zorunda kalmıştı. Özlem, küçük kızın en önemli sorunudur. Gece yastığa başını koymadan önce oraya annesinin mavi boncuklu başörtüsünü yayar. Uykuya dalarken bir elinde bebeği bir elinde anne babasının evlilik fotoğrafları vardır:

“Sabah uyandığımda yatakta ve yorganda bir ıslaklık hissettim. Dünyanın en kötü olayı benim başıma gelmişti sanki. Altımı ıslattığım için halam ne diyecekti?”²¹⁹

Bu olay evlerindeyken başına gelmiş olsaydı annesinin hoş göreceğini düşünür.

Yaşamak zorunda kaldığı yeni ortamı benimseyip kendisini güvende hissedince Elif bu sorunu aşacaktır.

²¹⁶ *Büyümenin Zamanı Geldi*, s. 6.

²¹⁷ *Büyümenin Zamanı Geldi*, s. 6.

²¹⁸ Jan Faul, *Çocuklarda Tuvalet Eğitimi/Anneee, Tuvaletim Geldi*, çev. Pelin İnan, Beyaz Balina Yayınları, 2. Basım, İstanbul 2006, s.111.

²¹⁹ *Büyümenin Zamanı Geldi*, s. 20.

Beş yaşındaki çocukların %10'u ve on yaşındakilerin %5'i gece altına kaçırma sorunu yaşar.²²⁰ Uyumken altını ıslatmak, çocukların korkulu rüyası olabilir. Bunun arkasında ne yattığına dikkat etmek gerekir. İpuçları o arkada görüleceklerde gizlidir. Bunun farkında olan anne babalar kuşkusuz sorunun çözümü konusunda çocuklarına daha çok yardımcı olabilir.

Sorun bedensel bir rahatsızlık kaynaklanmadığı sürece bu, ailelerin baş etmekte zorlanmayacakları bir konudur.

12.5. Yalan Söylemek

İnsanların yalan söylemek için birçok nedeni olabilir: Kendilerini kurtarmak, yüceltmek, çıkar sağlamak, başkalarına ilginç görünebilmek, onları etkilemek... İnsan, gerçeğin kendisine zarar vereceğini düşündüğünde de elinden geliyorsa onu gizlemek isteyebilir. Böyle durumlarda yalan da zaman zaman başvuru olan yollardan biridir.

Yalan; söyleyen kişinin toplumdaki saygınlığını, güvenilirliğini zedelerken yalan söylenen kişilerde de kandırılmak, atlatılmak, kullanılmak biçiminde kötü duygulara yol açar. Yalandan medet ummak, çıkmaz bir yola girmektir. Çünkü her yalan başka yalanlara gereksinim duyar.

Söz konusu çocuklar ve gençler olduğunda yalan yelpazesi biraz daha büyüyebilir. Onların yalan söylemek için daha çok ama masum nedenleri olabilir. Bu noktada ebeveynlere düşen çocuklarını suçlamadan önce onu yalana iten sebebi anlamaya çalışmaktır.

Miyase Sertbarut, bu konuya romanlarının birinde değinir. *Büyümenin Zamanı Geldi* adlı romanda Elif, öğretmenine yalanlar söyler. Yalanların merkezinde halası vardır. Halasının kendisine kötü davrandığını söyleyerek onu öğretmenine şikâyet eder. Bu, küçük kızın hem öğretmenin ilgisini üzerine çekme hem de kendisini köye çağırdığı için halasından intikam alma yoludur. Ancak yaptığı yanlış olduğunun da farkındadır:

²²⁰ *Çocuklarda Tuvalet Eğitimi/Anneee, Tuvaletim Geldi*, s.113.

“Öğretmenimin yanından her ayrılışında söylediklerim için pişmanlık duyuyorum. Halam kötü bir insan değil ki yalnızca bana yeteri kadar sevgi göstermediğini düşünüyorum. Belki de benim kendisinin yanında kalma düşüncesini ortaya attığı için içten içe kızıyorum.”²²¹

Öğretmeni bir süre sonra Elif'in yalan söylediğinin farkına varır. Yine de öğrencisine bağırıp çağırmaz, onu aşağılamaz. Yalanların ardında ne olduğunu araştırır, küçük kızı anlar, sevecenliği ve hoşgörüsüyle sorunu çözer.

12.6. Çocuklara Örnek Olması Gereken Ama Olamayan Yetişkinler

Yaşam deneyimleri az olan çocukların doğruyla yanlış ayırt etme konusunda zorlanmaları doğaldır. Bu nedenle davranışları biçimlenirken bir yetişkinin rehberliğine gereksinim duyarlar.

“Söz ve davranışlarıyla her yönden çocuğa model olabilecek örnek insan, bu dönemde (9-12 yaş öneğinde) çocuğa verilmesi gereken en birincil gıdadır. Çünkü çocuğun karakter özelliklerinin sağlıklı bir şekilde gelişmesinde çevresindeki insanların kalitesi, tutum ve davranışları çok önemlidir.”²²²

Bu dönemde çocukta dürüst ve adil olmaya karşı büyük bir duyarlık geliştiği de göz önüne alındığında çocuklarına öğütler vermekten kendilerini kolay kolay alamayan yetişkinlerin, verdikleri öğütlere öncelikle kendilerinin uymaları kaçınılmaz olmalıdır. Gelgelelim işler her zaman böyle yürümez.

Saat Canavarı adlı kitapta benzeri durumlarla karşılaşılır. “Film Şenliği” öyküsünde annenin çığılığı üzerine yangın çıktığını sanarak mutfaktan kaptığı bir şişe suyla odaya dalan bir babayla karşılaşırız. Baba, olayın annenin gömleğinin küçük kızı tarafından parçalanmasından kaynaklandığını anlayınca rahat bir soluk alır ve elindeki şişeyi kafasına dikip suyu içer. Bu, küçük kızının gözünden kaçmaz. Annesi onlara suyu bardakla içmek yerine şişeden içmeye kalktıklarında kızmaktadır. Hemen sorar: “Biz şişeden içsek kızarsın... Neden babama kızmıyorsun?”²²³ Anne, soruyu duymaz bile.

Aynı kitapta yer alan “Fasulyem Bulutlara Çıkamaz” adlı öyküde de benzer bir durumla karşılaşırız. Öykünün kahramanı olan çocuk, babaannesinin anlattığı masalları çok sever. Oysa anne babası oğullarının cinli, perili, devli masallar dinlemesini istemez. Onları gerçektışı ve zararlı bulurlar. Çocuk, gerçektışı olduğu gerekçesiyle masal dinlememesi gerektiğini anlayamaz:

²²¹ *Büyümenin Zamanı Geldi*, s. 31.

²²² *Çocuklar Ne İster?* s.84.

²²³ *Saat Canavarı*, s. 51.

“Annemle babamın korku filmi izlemeleri de bunun gibi bir şeydi. Bazı geceler uyanınca onları televizyon karşısında korkulu gözlerle film izlerken yakalıyordum. Hemen kanalı değiştiriyorlar ve bu filmlerin gerçek dışı olduğunu söylüyorlardı. Bana gerçek dışı masalları yasaklıyorlarsa kendilerinin de gerçek dışı filmleri izlememeleri gerekirdi.”²²⁴

Öykünün ilerleyen sayfalarında çocuğun anne ve babasından kaynaklanan şikâyetlerinin sürdüğünü görürüz. Bu kez de çocuğu “kendi düşleri gerçekleşebilirmiş gibi gerçekleştiremeyecek düşler kurmakla”²²⁵ suçlarlar. Oysa çocuk onların da düşlerinin gerçekleşemeyecek düşler olduğunu farkındadır. Babasına beklediği gibi piyango biletinden ikramiye çıkmayacaktır. Annesi zayıflayamayacak, işyerinde şef olamayacaktır. Onun istediği ise sırk fasulyesinin boyunun bulutlara uzanmasıdır. Bunu düşlese bile “artık bebek değildir, fasulyelerin o kadar uzamadığını”²²⁶ bilir. Yine de düşlerinden vazgeçmek ona göre değildir.

12.7. Kendi Düşlerini Çocuklarının Gerçekleştirmesini İsteyen Aileler

Çocuklarını kendi uzantıları olarak gören anne babaların, çocuklarından kendi yapamadıklarını yapmalarını, olamadıklarını olmalarını beklemeleri kaçınılmazdır. Çocuklarını en iyisi olduğunu düşündükleri biçimde etkilemeyi hakları kabul ederler. Kendi en iyilerinin dışındaki iyilere kapalıdır. Çocuklarının yaşamlarını onlar adına programlamaya kalkarlar. Burada tam da Dr. Tomas Gordon’u sözlerini anımsamak gerekir. Gordon, ebeveynlere şöyle seslenir: “Bir yaşam verdiniz, şimdi çocuğun ona sahip olmasına izin verin. Verdiğiniz bu yaşamda ne yapacağına kendisi karar versin.”

Sil Baştan Aşk romanında Taylan, benzer bir durumu yaşar. Tiyatroya gönül veren delikanlı, ailesinin doktor olacağını dayatması karşısında umutsuzluğa kapılır: “Bana asla fırsat vermeyecekler. Kendimi gösterebilmek için yeteneklerimi ortaya koyabilmek için şans istiyorum.”²²⁷

Taylan, anne-babasının bu tutumunun arkasında yatan nedenin de farkındadır: “(...) kendi önlerine çıkmamış bir fırsatı benim için kullanmaya çalışıyorlar.”²²⁸

Gözden kaçan belki Taylan’ın babasını çok mutlu edecek doktorluk mesleğinin delikanlıyı mutsuz edecek olmasıdır. Belki baba, kendi ailesinin ona sunmadığı bir fırsatı oğluna sunma çabasıdır. Ancak oğul bu fırsatı istemez:

²²⁴ *Saat Canavarı*, s. 66.

²²⁵ *Saat Canavarı*, s. 71.

²²⁶ *Saat Canavarı*, s. 70.

²²⁷ *Sil Baştan Aşk*, s. 57.

²²⁸ *Sil Baştan Aşk*, s. 57.

“Oynamak istiyorum, her şeyi, herkesi canlandırmak istiyorum. Ben yalnızca ben değilim. İçimdeki ses, sen her şey olabilirsin, diyor. On sekiz yaşındaki bir çocuk. Kırk sekiz yaşındaki bir adam, sekiz yaşında bir çocuk... Hatta bir kadını bile oynayabilirim.”²²⁹

Anne babalar, çocuklarını oldukları gibi kabul etmek zorundadır. Tiyatrocu olmak isterken kendisini tıp fakültesinde bulan bir delikanlının mutlu ve başarılı olacağına garantisi yoktur. Sevdiği iş, insanı mutlu eder ve başarılı kılar. Aileler, bunu unutmamalıdır. Bizim düşlerimiz, bizim zamanımızda kalmıştır. Şimdi çocuklarımızın zamanıdır, söz onların düşlerindedir.

12. 8. Ebeveynlerin İş Streslerini Eve Taşımaları

Çalışma yaşamı herkes için zorluklarla doludur. İşlerinden yorgun ve gergin dönen ebeveynlerin çocuklarıyla kurdukları sağlıklı iletişimler çalışma yaşamının getirdiği zorlukların özel yaşamlarına yansıdığını gösterir. Bu kaçınılmazdır. Kaçınılmaz olan bu durumun üstesinden bilinçli ebeveynler gelebilir.

Sisin Sakladıkları romanında İlay’ın annesi doktordur. Genç kız, iş yaşamını annesini ne kadar zorladığının farkındadır: “Annesi çoğu zaman hastanenin bütün stresini gelirdi eve ve kendisine yaklaşmak istediğinde bile bir zorlama olduğunu hissedirdi İlay.”²³⁰ Ancak romanın bütünü düşünüldüğünde İlay’la annesi arasında önemli bir iletişim sorunu yaşanmadığı görülecektir.

Bu sorunun üstesinden gelmek isteyen ebeveynler, çocuklarıyla geçirdikleri zamanın uzunluğundan çok, bu zamanın nasıl kullanıldığına, ne kadar doyurucu olduğuna dikkat etmelidir. Çocuklarıyla birlikte oldukları zamanları iyi değerlendiren anne-babalar, ilgi ve sevgileriyle çocuklarının güven duygularını pekiştirir.

12. 9. Ekonomik Özgürlüğe Sahip Olmamak

Ekonomik özgürlüğünü kazanmak insana, istediklerini istediği biçimde yapma olanağı da tanır. Gençler zaman zaman öğrenimlerini tamamlamadan bu tür arayışlara girer. *Sil Baştan Aşk* romanında Taylan’ın sorunu tam da budur. Ailesi istediği şeyleri yapmasına izin vermez. Diretecek olsa babası “Cebine parayı ben koyuyorum.” diyerek onu susturur. Babasından para almak zorunda olmak delikanlının canını sıkır:

²²⁹ *Sil Baştan Aşk*, s. 48.

²³⁰ *Sisin Sakladıkları*, s. 75.

“Yaşamımı sürdürecektir kadar para kazanıp babamın eline bakmasam. O zaman... İşte o zaman dilediğim her şeyi, en çok da oyunculuk yeteneğimi geliştirmek için tiyatro gruplarına katılabilirim.”²³¹

Gençlerin ekonomik özgürlük arayışları kimi zaman da ailelerinin maddi durumunun yetersizliğinden kaynaklanır.

Yukarıda sözü edilen romanın kahramanlarından biri de Özlem'dir. Özlem'in kendisi gibi üniversite sınavında başarılı olamayan arkadaşı İlker, iş aramaya karar verir. Biriktirdiği parayla dershaneye gidecektir.

Taylan'ın babası, “para”yı oğluna karşı bir baskı aracı olarak kullanır. İlker ise ailesinin maddi olanaksızlıklarını aşma çabası içindedir. Her ikisi de genci zorlayan durumlardır.

Bir de çocuklarına gereksinimi olduğundan daha çok para veren aileler vardır. Bu, genci doyumsuz hale getirir. Miyase Sertbarut'un eserlerinde böyle bir duruma yer verilmemiş de olsa paranın getireceği özgürlüğün ya da parasızlığın yaratacağı kısıtlamaların gençleri olumsuz etkilemesi konusunda ebeveynlerin dikkatli olmaları gerekir.

12.10. İş Yaşamında Cinsiyet Ayrımı

İş yaşamı, pek çok sorunu beraberinde getirebilir. Sorunların üstesinden gelinir ve iş yaşamı sürer. Geçim derdi bunu gerektirir. Oysa insan kimi zaman öyle sorunlarla karşılaşabilir ki elinin kolunun bağlandığını hisseder.

Sil Baştan Aşk romanında Özlem, cinsiyetinden dolayı zor duruma düşer. Bulabildiği tek işi yapar: pazarlamacılık. Elinde bir çanta, hiç tanımadığı insanların kapısını çalarak onlara bir şeyler pazarlamaya çalışmak kolay bir iş değildir. Özlem, her kapıda kendine güvenini ve cesaretini biraz daha yitirir. Üstüne bir de yılışıklık edenler, asılmaya çalışanlarla karşılaşır:

“Sizin gibi güzel bir kızım sattığı her şeyle ilgilenirim ben. İçeride konuşalım isterseniz, birer kahve içeriz ha? Tatlı tatlı sohbet ederiz, ne dersiniz?”²³²

Çareyi arkasını dönüp gitmekte bulur.

²³¹ *Sil Baştan Aşk*, s. 47.

²³² *Sil Baştan Aşk*, s. 99.

Burada, Sabancı Üniversitesi İstanbul Politikalar Merkezi ve Açık Toplum Enstitüsünün katkılarıyla “Avrupa Birliği Giriş Sürecinde Türkiye’de Kadın ve Erkekler İçin Fırsat Eşitliği” konulu bir araştırmanın sonuçlarından söz etmenin sırasındır. Kadının iş dünyasındaki yerini, karşılaştıkları olumsuzlukları gözler önüne seren araştırmaya göre kadınların yüzde 14’ü işyerinde cinsel tacize uğruyor.²³³ Özellikle küçük yerleşim birimlerinde kadınların bu tür konularda konuşmaktan çekinecekleri anımsanırsa oranın daha yüksek olma olasılığı da güçlüdür.

Miyase Sertbarut’un yalnızca *Sil Baştan Aşk* romanında kısaca değindiği bu sorunun çözümü, bireysel çabaları aşacak olsa da elinden geleni yapmak, susarak tacizcilere cesaret vermekten kaçınmak gerektiği de unutulmamalıdır.

²³³ <http://wowturkey.com/forum>

SONUÇ

Miyase Sertbarut'un eserleriyle okurların dünyasında yerlerini alan öykü/roman kahramanları yaşlıları adına pek çok söz söylerler. Kimi kendilerinedir, kendilerini daha iyi anlamaları, tanımaları açısından önemlidir. Kimi çevresindeki insanlardır, belki yardım isteğidir, belki paylaşma, belki iç dökme... Edebiyat eserleri üzerinden çocukları/gençleri tanımanın mümkün olduğunu böylece ortaya koyarlar.

Aile içi sorunlar, Miyase Sertbarut'un eserlerinde en geniş yer tutan sorun olduğu için tezin ikinci bölümü bu konuya ayrıldı. Yalnızca çocuklar/gençler için değil yetişkinler için de aile, kişinin hayatında en belirleyici unsurdur. İnsanın yaşamdan beklentilerini temel olarak başarı ve mutluluk diye sınırlarsak başarı ve mutluluğa ulaşanların, sorunlu aile ortamlarında yetişen gençlerden daha çok sağlıklı aile ortamlarında yetişen gençler olduğunu söylemek yerinde olur. Sağlıklı aile ortamı derken altı çizilmek istenen öncelikle iletişim sorunlarının yaşanmadığı ailelerdir. Yazar, sekiz alt başlıkta toplanan aile içi iletişim sorunlarını ele alırken nesnel bir tutum takınmaya özellikle dikkat ederek olayları ebeveynlerin ve çocukların gözünden ayrı ayrı değerlendirmeye, haklı ya da haksız olmaktan daha çok anlamaya/anlaşılmaya özen gösterir; böylece edebiyatın, insana dışarıdan bakıldığında başka, yaşayan açısından bakıldığında başka türlü bir gerçeklikle değerlendirilebilecek durumları ortaya koyduğunu bir kez daha gözler önüne serer. Çatışmaları reddetmeyerek çözüm yollarının kapılarını aralar. Açılan kapıların kişileri çözümlere götürmediği noktalarda ise doğabilecek olumsuzlukların altını kalın çizgilerle çizer.

Aile içi sorunların doğurduğu olumsuz sonuçlar, iki alt başlıkta toplanarak istenmeyen iki durum üzerinde özellikle durulur: Evin terk edilmesi, kendine zarar verme isteği/intihar eğilimi. Bu, yerinde bir uyarıdır çünkü her aile için çocuğu değerlidir. Ona gelebilecek zararların önünü zamanında kesmek, sonrasında yaşanacak pişmanlıkları da önleyecektir.

Aile içinde yaşanan sorunlar bunlarla sınırlı tutulmayarak annenin ya da babanın yokluğunun nelere yol açabileceği yine öykü ya da roman kahramanları üzerinden değerlendirilir. Bu özellikle çocuklar için kabullenmekte oldukça zorlandıkları bir travmadır. Yazar, bu konuda diğer büyüklere düşen sorumlulukları anımsatmayı ihmal etmez. Anne ya da babanın yokluğu, eşlerin boşanmasından kaynaklanıyorsa arada kalan çocukların ruh sağlığı açısından düşmanca tutumlar takınılmaması gerektiği özellikle vurgulanır.

Aileden sonra çocuğun/gençin yaşamında okul önemli bir yer tuttuğu için tezin üçüncü bölümü bu konuya ayrıldı. Miyase Sertbarut, yedi alt başlık altında toplanan eğitim öğretim yaşamında karşılaşılan sorunları ele alırken okul yöneticilerinden ve öğretmenlerden daha çok öğrencinin ve velilerin yanında bir tutum sergiler. Demokratik bir eğitim ve öğretim ortamı yaratılmasının önemine dikkat çeker. Aileler ve öğrenciler arasındaki eşitsizliklerin eğitimi ve öğretimi olumsuz etkilediğini özellikle vurgular. Dershanelere yönelen öğrencileri bekleyen sorunlara parmak basar. Eğitim ve öğretimin niteliğiyle birlikte sınavların güvenilirliğini de sorgular. Öğrenciler arasında yaygınlaşma eğilimi gösteren şiddet de yazarın dikkat çektiği sorunlardan biridir. Bütün bu sorunların aşılmasında bireysel çabalar elbette yetersiz kalacaktır. Eğitim ve öğretim konusunda ilgili/yetkili bakanlığın adının “Milli Eğitim Bakanlığı” olduğu hatırlandığında, ulusal bir sorunla karşı karşıya olunduğu kolaylıkla ortaya çıkar. Öyleyse yazarın çözümler konusunda yetkilileri uyardığı rahatlıkla söylenebilir.

Ailelerini seçme şansı olmayan çocukların, yoksul aile ortamlarında gözlerini dünyaya açmalarıyla yaşayabilecekleri sorunlara da eserlerinde yer veren yazarın bu konudaki yaklaşımı tezin dördüncü bölümünde değerlendirildi. Yazarın tavrı, suçlayıcı ya da yargılayıcı değil daha çok sorgulayıcıdır. Bu noktada insan için farkında olmak, kabullenmek, karşı durmak, değiştirmeye çalışmak birbirini izleyen tutumlardır. Miyase Sertbarut gerçekçidir; eserlerindeki kahramanlara bakıldığında bu tutumların hepsinin söz konusu olduğu görülür. Kitaplarda yoksul aile çocuklarına özellikle “okumak” en doğru çözüm olarak sunulur. Yalnız kitaplarda değil, hayatta da pek çok yoksul çocuk için “okumak” en doğru yoldur.

Beşinci bölüm, çocukların oyun ve arkadaş gereksinimi üzerinedir. Değişen yaşam koşullarının çocukların oyun alanlarını ellerinden nasıl aldığına dikkat çeken yazar, oyunun çocuklar için ne denli önemli olduğunu anımsatmakta yarar görür.

Altıncı bölümde yine değişen yaşam koşullarıyla bağlantılı olarak bu kez teknolojik gelişmelerin çocuklar/gençler üzerindeki olumsuz etkilerine yer verildi. Yazar, televizyon ve bilgisayar bağımlılığının çocukları/gençleri gerçek yaşamdan kopararak yalnızlaştırdığına vurgu yapar. Bu bağımlılıkların olumsuz sonuçları bunlarla da sınırlı değildir. Televizyon filmlerinde, dizilerinde ya da bilgisayar oyunlarındaki kötü karakterleri örnek alan çocuklarda/gençlerde davranış bozuklukları görülebileceğini de hatırlatır. Yazar, çocukların ve gençlerin, televizyon ve bilgisayar konusunda bilinçlendirilmesi gerektiğine dikkat çeker.

Çocuklar gözlerini dünyaya açacakları aileleri seçemedikleri gibi yaşayacakları yerleri de seçme olanağına sahip değildir. Ailesinin yaşadığı yer, onlardan ayrılmadığı sürece onun da yaşadığı yer olur. Yazarın yaşadıkları yerlerle ilgili sorunları, sıkıntıları olan çocukları/gençleri nasıl ele aldığı üzerinde yedinci bölümde duruldu. Kentte yaşayan çocuk doğadan uzaktır. Doğanın insan ruhuna ve bedenine sunduğu mutluluktan yoksundur. Bunun farkında olan ebeveynler, çocuklarını zaman zaman da olsa piknik benzeri etkinliklerle doğayla buluşturur. Bu, ayrıca oyun alanı bulma sıkıntısı yaşayan çocuklar için de bir fırsat olur. Diğer yandan köyün olanaklarının sınırlılığının çocukların/gençlerin önünü kapayabileceği gibi bir kaygı da söz konusu olabilir. Çocuklarına daha iyi bir gelecek sunmayı isteyen bazı ailelerin köylerden göç ettikleri görülür. Ancak bu da her zaman sorunu çözmez, aksine farklı sorunlar yaratabilir. Söz konusu durum, toplumsal bir sorun olduğu için çözümü konusunda bireysel çabalar yetersizdir. Yazar, sorunu gündeme getirerek üzerine düşeni yapar.

Ergenlik dönemi, Miyase Sertbarut'un gençlere yönelik yazdığı eserlerde geniş yer bulur. Sekizinci bölümde bu dönem üzerinde duruldu. Kimliğini arayan gençlerin kendisiyle, aileleriyle ve çevresindeki diğer kişilerle yaşadığı çatışmaları ele alan yazar, gençlerden yana ağır basan tavrını zaman zaman bu konuda da sürdürür. Anlamak ve anlaşılacak telaşındaki gençler, özgürlüklerinin kısıtlanması kadar ona ne yapılacağından sözlenmesinden de hoşlanmazlar. Büyüdüklerinin kabul edilmesini isterler. En büyük desteği de kuşkusuz en yakınındaki kişilerden, ebeveynlerinden beklerler.

Dokuzuncu bölüm karşı cinsle arkadaşlık ve aşk konusuna ayrıldı. Toplumumuzda hassas kabul edilen bu konuda Miyase Sertbarut, toplumsal kurallara açıkça karşı durmaz, tabuları yıkılma tavrı içine girmez. Gençlerin bu tür bir yaklaşımdan zarar göreceğinin farkındadır. Ancak gençler için kız erkek arkadaşlığının önemine dikkat çeker. Bu arkadaşlığın bir adım ötesinde yeşerebilecek aşk duygusunu da kabul eder. Hatta bu duygunun gençler üzerinde olumlu etkileri olduğuna, beğenmenin/beğenilmenin, sevmenin/sevilmenin onların kendilerine duydukları güveni arttırdığına vurgu yapar. Bu ilişkileri onaylamayan yetişkinlerin varlığını da unutmaz. Yetişkinlerin bu tutumlarının arkasında bazen toplumsal baskılar bazense çocuklarını koruma isteği yatar. Yazar, gençlere güvenmekten yanadır. İçine doğup büyüdüğümüz bu toplum ister istemez sınırlarımızı da çizmektedir. Bu sınırların ötesine ne kadar geçilip geçilemeyeceği ise gençlerin yetiştirilme tarzlarıyla yakından ilgilidir. Bu durumda ebeveynlerin sorumluluğu bir kez daha ortaya çıkmaktadır.

Meslek seçimi üzerinde onuncu bölümde duruldu. Gençler bireysel olarak hangi meslekleri seçecekleri konusunda zorlanabilir, bu konuda rehberliğe gereksinim duyabilirler. Sorun böylece aşılabılır ancak yazarın dikkat çektiği daha önemli bir sorun vardır: meslek seçimi kararının gençlere bırakılmaması. Onlar adına kararlar vermenin, geleceğin mesleki yaşamında mutsuz insanlarını doğurabileceğini unutmamak gerekir. Yazar, özellikle ebeveynleri bu konuda uyarmaktadır.

Meslek seçiminin arkasından on birinci bölümde ele alınan işsizlik sorunu, gençleri bekleyen ciddi sorunlardan biridir. Sorunun iki yönü vardır: iyi bir iş sahibi olmak için gerekli eğitimi alamamak ve iyi bir eğitim aldığı halde iş bulamamak. Yazar, her ikisine de vurgu yaparak işsizlik sorununun gençlerin çözülmesi gereken öncelikli sorunlarından biri olduğunu bir kez daha anımsatmaktadır.

On ikinci bölümde “Miyase Sertbarut’un eserlerinde Kısaca Diğer Sorunlar” başlığı altında önceki on bir bölümdeki kadar geniş yer verilmeyen on soruna değinildi. Çocuklara ad koyma konusu aileler için zaman zaman soruna dönüşebilmektedir. Yazar, bu sorunu aile değil çocuk açısından ele alarak beğendiği bir ada sahip olmanın çocuk için önemini vurgular. Okudukları kitapların çocuklar/gençler üzerinde olumsuz etkileri olabileceğinden çekinen ailelerin kaygıları tamamıyla boş değildir. Etkilere açık olunan bir dönemde çocuklara doğru rehberlik etmek gerekir. Kitapların gücüne inanan Miyase Sertbarut, okuyalım ama bilinçli olalım, der. Kırsal yörelerde daha güçlü olmakla beraber zaman zaman kentlerde de ailelerin kız-erkek çocuk ayrımı yaptığı görülür. Geleneksel yapının değiştirilmesi oldukça zor olduğu için yazar, bu konuda kız çocuklarını incitmekten sakınmak gerektiğini vurgulamakla yetinir. Altını ıslatma durumu, ağır psikolojik sorunlardan ya da bedensel rahatsızlıklardan kaynaklandığı zaman bir uzmanın yardımı gerekebilir. Yazar, bu sorunu gündeme getirirken aslında ailelere küçük bir uyarıda bulunmakta, bunun çözülebilir bir sorun olduğunu anımsatmaktadır. Yetişkinlerde yalan söylemek bir alışkanlığa dönüşmüş olabilir ancak söz konusu çocuk olduğu zaman bu, önlenemez bir yanıttır. Yazar, yalanın arkasında yatan nedenlerin görülmesi gerektiğine dikkat çekerek gerekli önlemlerin alınmasını hatırlatır. Ebeveynlerin sorumluluklarından biri de çocuklarına örnek olmaktır. Oysa bu, her zaman gerçekleşmez. Doğrular sözde kaldığı, çocuk karşısında söylediklerini yaşama geçiren yetişkinler göremediği sürece davranış değişikliğine gitmekte zorlanırlar. Yazarın uyarısı bu yöndedir. Ebeveynler de yaşamları boyunca herkes gibi pek çok düşünür. Kurulan düşlerin belki çoğu belki azı gerçek olsa da düşler hep

vardır. Ebeveynler gerçekleştiremedikleri düşlerini çocuklarına yönelttikleri zaman sorunlar baş gösterir. Yazar, bu tehlikeye dikkat çekerken ebeveynlerden çocuklarının düşlerine bu biçimde müdahale etmemelerini ister. İş yaşamı, herkes için başka biçimlerde de olsa streslidir. İnsanların çoğu işlerini, iş yerlerinde bırakmayı bilmez, streslerini evlerine de taşır. Bu ise aile bireyleri arasında olumsuzluklar yaşanmasına neden olabilir. Yazar, buna dikkat çekerek özellikle ebeveynleri uyarır. Gençleri zorlayan durumlardan bir diğeri ise ekonomik özgürlüğe sahip olamamaktır. Bir yandan büyüklerinin kabul edilmesini isterler, bir yandan da ekonomik özgürlükleri olmadığı için yetişkinler gibi davranamazlar. Bu ikileme dikkat çeken yazar, gençlere anlayışla yaklaşılması gerektiğini anımsatır. İş yaşamında cinsiyet ayrımı, toplumda sık karşılaşılan sorunlardan biridir. Bu konuda herhangi bir tacize uğrayan, kişinin bunu yüksek sesle dillendirmesinin var olan toplumsal yapımız içinde zor olduğunu kabul etsek bile yazar, susmanın, yanlışların sürmesi noktasında cesaret verici olduğunu da hatırdan çıkarılmaması uyarısında bulunur.

Bu çalışmada Miyase Sertbarut'un eserleri yalnızca çocukların ve gençlerin sorunlarına eğilmeleri yönüyle ele alınmıştır. Yazarın bu sorunlara ayırdığı geniş yer, sorunların ciddiyetine ve önceliğine verdiği önemi ortaya koyar. Sertbarut, çocukların ve gençlerin yanında yer alarak onlar adına söz söylemeyi sorumluluğu kabul etmiş bir yazardır.

BİBLİYOGRAFYA

1. İncelemeye Konu Olan Eserler

Sil Baştan Aşk, Tudem Yayınları, 1. Basım, İzmir 2012.

Dedemin Sihirli Dükkânı, Cumhuriyet Kitapları, 1. Baskı, İstanbul 2011.

Kırmızı Kartal, Tudem Yayınları, 7. Basım, İzmir 2012.

Kapiland'ın Kobayları, Tudem Yayınları, 5. Basım, İzmir 2011.

Tuna'nın Büyülü Gemisi, Tudem Yayınları, 10. Basım, İzmir 2012.

İkizler İz Peşinde, Tudem Yayınları, 2. Basım, İzmir 2013.

Kimsin Sen? Tudem Yayınları, 3. Basım, İzmir 2012.

Saat Canavarı, Paydos Yayıncılık, Ankara 2006.

Sisin Sakladıkları, Tudem Yayınları, 5. Basım, İzmir 2011.

Mendel'den Kopya İnsana, Paydos Yayıncılık, Ankara 2007.

Büyümenin Zamanı Geldi, Paydos Yayıncılık, Ankara, 2006.

Çınar Ağacındaki Gizli Geçit, Cumhuriyet Kitapları, İstanbul 2011.

Kapiland'ın Karanlık Yüzü, Tudem Yayınları, İzmir 2012.

Çöp Plaza, Tudem Yayınları, İzmir 2012.

Bir Dilek Tut, Tudem Yayınları, 10. Basım, İzmir 2012.

Yılankale, Tudem Yayınları, 2. Basım, İzmir 2011.

Altın Avcıları Plajda, Tudem Yayınları, 5. Basım, İzmir 2011.

Akvaryumdaki Deniz Kızı, Tudem Yayınları, İzmir 2009.

Sınıfta Kalanlar Okul Açtılar, Çizmeli Kedi Yayınları, İstanbul 2013.

Kaçak Köpek Biber, Tudem Yayınları, İzmir 2013.

Yangın Tüpüyle Uçan Çocuk, Tudem Yayınları, İzmir 2014.

2. Araştırmanın Hazırlanması Sırasında Yararlanılan Kaynaklar

Ataberk, Erdal, *Erken Büyüyen Çocuklar*, Altın Kitaplar Yayınevi, 2. Baskı, İstanbul 2002.

Cüceloğlu, Doğan / Erdoğan, İrfan, *Öğretmen Olmak*, Final Kültür Sanat Yayınları, İstanbul 2013.

Faul, Jan, *Çocuklarda Tuvalet Eğitimi/Anneee, Tuvaletim Geldi*, çev. Pelin İnan, Beyaz Balina Yayınları, 2. Basım, İstanbul 2006.

Gökşen, Enver Naci, *Örnekleriyle Çocuk Edebiyatımız*, Hikmet Dava Çağ Yayınları, İstanbul 1975.

Kılıççı, Yadigar, *Okulda Ruh Sağlığı*, Anı Yayıncılık, Ankara 1992.

Köknel, Özcan, *Cumhuriyet Gençliği ve Sorunları*, Cem Yayınevi, İstanbul 1981.

Kaya, Canten/Uzunoğlu, Selim, *Çocuklar Ne İster?* Kariyer Yayınları, İstanbul 2003.

Öz, İlkin, *Çocuk ve Eğitim*, Kök Yayıncılık, 2. Baskı, Ankara 1997.

Salk, Lee, *Çocuğun Duygusal Sorunları*, çev. Erzem Onur, Remzi Kitabevi, 2. Basım, İstanbul 1990.

Semerci, Z. Bengi, *Ergen Ruh Sağlığı*, Alfa Yayınları, 2. Baskı, İstanbul 2007.

Türkçe Sözlük, hzl. İsmail Parlatır, Nevzat Gözaydın, Hamza Zülfikar, Belgin Tezcan Aksu, Seyfullah Türkmen, Yaşar Yılmaz, Türk Dil Kurumu Yayınları, C.1, Türk Dil Kurumu Yayınları, 8. Baskı, İstanbul 1998.

Yavuzer, Haluk, *Ana-Baba ve Çocuk*, Remzi Kitabevi, 6. Basım, İstanbul 1993.

Yörükoğlu, Atalay, *Gençlik Çağı*, Özgür Yayınları, 11. Basım, İstanbul 2000.

<http://www.miyasesertbarut.com/anasayfa>

<http://www.tuik.gov.tr> (Türkiye İstatistik Kurumu)

<http://www.beslenme.gov.tr> (T.C. Sağlık Bakanlığı Türkiye Halk Sağlığı Kurumu)

<http://www.wowturkey.com/forum>

ÖZ GEÇMİŞ

SEVDA YÜKSEL

1965 yılında Samsun’da doğdu. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği Bölümü’nü bitirdi. Gaziantep, Tokat, Bartın, Ankara ve İstanbul’da 28 yıl öğretmenlik yaptıktan sonra emekliye ayrıldı.

Yüksek lisansını Marmara Üniversitesinde Yeni Türk Edebiyatı üzerine yaptı. “Miyase Sertbarut’un Eserlerinde Çocuk ve Gençlik Sorunları” adlı tezle Temmuz 2014’te mezun olmaya hak kazandı.

Yayımlanmış Çocuk ve İlk Gençlik Romanları:

Jako Olayı, Morpa Yayınları, İstanbul 2014.

Revenge Adlı Çiçek, Morpa Yayınları, İstanbul 2014.

Sonsuz Sonsuza Kadar, Gendaş Yayıncılık, İstanbul 2013.

O Büyük Uğultu, Gendaş Yayıncılık, İstanbul 2013.

Hoplar Ülkesinde Işıl Işıl, Gendaş Yayıncılık, İstanbul 2013.

Hezarfen’le Uçuyoruz, Gendaş Yayıncılık, İstanbul 2013.

Beni İnciten Aptal Dünya, Gendaş Yayıncılık, İstanbul 2013.

Lila Renkli Köpek, Gendaş Yayıncılık, İstanbul 2013.

Mavi Kanat’ın Kızılderili Çadırı, Gendaş Yayıncılık, İstanbul 2013.

Korkak Kızlar, Cesur Erkekler, Gendaş Yayıncılık, İstanbul 2011.

Salyangozdan Korkan Annem ve Biz, Gendaş Yayıncılık, İstanbul 2011.

Şen Yuva Apartmanı’nın Maceraları, Gendaş Yayıncılık, İstanbul 2011.

Çocuk Öyküleri:

Kahraman Benim, Yeni Umut Yayınları, Ankara 2011.

Haydi Pikniğe, Yuva Yayınları, İstanbul 2012.

Yaşasın Tatil, Dedem, Anneannem, Yuva Yayınları, İstanbul 2012.

Dikkat, Horoz Var! Yuva Yayınları, İstanbul 2012.

Temel Reis Bize Gelecek, Yuva Yayınları, İstanbul 2012.

Doğum Günün Kutlu Olsun, Yuva Yayınları, İstanbul 2012.

Anneannemin Kedileri, Yuva Yayınları, İstanbul 2012.

Güvercin Tahsin, Yuva Yayınları, İstanbul 2012.

Rüzgârgülünün Masalı, Yuva Yayınları, İstanbul 2012.

Kahraman Nisa, Yuva Yayınları, İstanbul 2012.

Gülen ve Uğur, Yuva Yayınları, İstanbul 2012.

Bisiklet Rüyası, Yuva Yayınları, İstanbul 2012.

Bildiri Sunduğu Sempozyumlar:

Korkuyu Bekleyen İnsanlarla ya da Korkuyu Bekleyen İnsanlara, Oğuz Atay'ın Sekiz Öyküsü İçin Sempozyum, Yeditepe Üniversitesi, 5 Ekim 2010.

Gülsüm Cengiz'den Tomurcuk Kitaplar, 4. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Yaşayan Yazarlar Sempozyumu: Gülsüm Cengiz, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Karşılaştırmalı Edebiyat Bölümü, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, 28-30 Nisan 2010.

1991'den 2011'e Türk Çocuk Edebiyatında Kadın ve Erkek Kimlikleri, İlişkileri, 3. Ulusal Çocuk ve Gençlik Sempozyumu, Ankara Üniversitesi ve Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Uygulama ve Araştırma Merkezi (ÇOĞEM), 05-07 Ekim 2011.

Çikolata Öyküleri Dizisinde Çocukların Duygu ve Düşünce Sağlığını Olumlu ve Olumsuz Etkileyen Noktalar, 6. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Yaşayan Yazarlar Sempozyumu: Nur İçözü, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Karşılaştırmalı Edebiyat Bölümü, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, 16-18 Nisan 2014.